

VERİLERLE TÜRKİYE'DE

YALNIZLIK VE SOSYAL İZOLASYON

TGSS 2024

YAZARLAR

ZÜBEYİR NİŞANCI
ALİ FEHİM CEBECİ

İSAR Yayınları | 48
TGSS DİZİSİ | 6

Verilerle Türkiye’de Yalnızlık ve Sosyal İzolasyon

Zübeyir Nişancı
Ali Fehim Cebeci

Editör

Zübeyir Nişancı
M. Tahir Kılavuz

Ağustos 2026 - İstanbul

ISBN: 978-605-9276-73-3
DOI: 10.5281/zenodo.21835840

Yayına Hazırlık

Muhammed Osman Çalışkan

Redaksiyon

Ceren Erdoğan

Kapak ve Tasarım

Muhammed Ali Sak

Uygulama

Alaaddin Şahin

© İSAR Yayınları

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 45609
Bütün yayın hakları saklıdır. Bilimsel araştırma ve
tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının
yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İSAR Yayınları

Selami Ali Mah. Fıstıkağacı Sok. No: 22 Üsküdar / İstanbul
Tel: +90 (216) 310 99 23 | Belgegeçer: +90 (216) 391 26 33
www.isaryayinlari.com | yayin@isar.org.tr

Katalog Bilgileri

Verilerle Türkiye’de Yalnızlık ve Sosyal İzolasyon: TGSS 2026 | Zübeyir Nişancı
– Ali Fehim Cebeci | İstanbul 2026 | İSAR Yayınları - 48 / TGSS Dizisi - 6 | ISBN:
978-605-9276-73-3 | 17.7 x 27 cm - 94 s. | 1. Sosyoloji_Türkiye 2. Sosyal İlişki-
ler 3. Toplumsal Yapı ve Aile 4. Psikoloji 5. Yalnızlık ve Sosyal Destek

TGSS Dizisi | 6

Verilerle Türkiye’de **Yalnızlık ve Sosyal İzolasyon**

Yazarlar
Zübeyir Nişancı
Ali Fehim Cebeci

İçindekiler

Verilerle Türkiye’de Yalnızlık ve Sosyal İzolasyon	7
Özet	7
TGSS Veri Seti	8
Giriş	11
Bölüm 1: Yalnızlık Hissi Yaygınlık Durumu	13
Bölüm 2: Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı	21
Bölüm 3: İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulma İmkanları	29
Bölüm 4: Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı	41
Bölüm 5: Aile, Akraba ve Arkadaşlarla Görüşme Sıklıkları	49
Bölüm 6: Sosyal İlişkilerden Duyulan Memnuniyet Düzeyi	63
Bölüm 7: Sosyal Hayat Genel Memnuniyet Seviyesi	79
Bölüm 8: Hane Halkı Büyüklükleri ve Tek Kişilik Haneler	87
Bölüm 9: Sonuç	91
Yapay Zekâ Kullanımı Hakkında	93

Verilerle Türkiye’de Yalnızlık ve Sosyal İzolasyon

Özet

Bu rapor, Türkiye Genel Sosyal Saha Araştırması (TGSS) 2024 verilerini kullanarak Türkiye’de yalnızlık ve sosyal izolasyonun güncel görünümünü incelemektedir. Çalışmada yalnızlık hissi, yakın ilişki ağları, ihtiyaç anlarında sosyal destek bulabilme imkânları, sosyal etkinliklere katılım, sosyal temas sıklığı, sosyal ilişkilerden duyulan memnuniyet, sosyal hayat memnuniyeti ve hane yapıları birlikte ele alınmıştır.

Bulgular, yalnızlık hissinin toplumun geniş kesiminde, farklı düzeylerde deneyimlendiğini göstermektedir. Katılımcıların önemli bir bölümü yalnızlığı en azından ara sıra yaşadığını belirtirken, diğer bir kesim yalnızlığı çoğu zaman veya sürekli hissettiğini ifade etmektedir. Kadınlar, gençler, düşük gelir ve eğitim düzeyine sahip bireyler, boşanmış veya eşini kaybetmiş kişiler; yalnızlık hissi ve sosyal kırılganlığın daha yaygın görüldüğü kesimler olarak göze çarpmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre yalnızlık hissi; sosyal destek ağlarının büyüklüğü, sosyal ilişkilerin niteliği ve sosyal yaşama katılım göstergeleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Bu durum, yalnızlık hissinin çok boyutlu bir olgu olduğunu göstermektedir. Bulgular ayrıca ekonomik ve sosyal koşullar ile yalnızlık ve sosyal izolasyon göstergeleri arasında dikkate değer farklılıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Zübeyir Nişancı

Marmara Üniversitesinde öğretim üyesi olup Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü müdürü olarak görev yapmaktadır. Lisans eğitimi Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde tamamlamış, yüksek lisans derecesini Hartford Seminary’den almıştır. Yüksek lisans eğitimi sırasında Hartford Institute for Religion Research’te (Hartford Din Araştırmaları Enstitüsü) çeşitli araştırma projelerinde görev almıştır. Doktora eğitimi Loyola University Chicago Sosyoloji Bölümünde tamamlamıştır. 2009–2014 yılları arasında Loyola University Chicago’da okutman olarak ders vermiş, aynı üniversitede 2011 ve 2013 yılları arasında İstatistik Danışmanı olarak çalışmıştır. 2015–2019 yılları arasında İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Nicel araştırma metodları, gençlik araştırmaları, din sosyolojisi, sivil ve sosyal katılım, sosyal eşitsizlikler, göç ve küreselleşme başlıca çalışma alanları arasındadır.

Ali Fehim Cebeci

Ali Fehim Cebeci, Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsünde Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Araştırmaları, işgücü piyasası güvencesizliği, kırılgan istihdam ve toplumsal eşitsizlikler ile bu olguların ruh sağlığı ve öznel iyi oluş üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Çalışmaları; yaşlı bireyler arasında sosyal dışlanma ve yalnızlık, eğitimin güvencesiz istihdam ve iş güvencesizliği üzerindeki belirleyici rolü ve ileri yaşta yaşanan kayıpların sağlık üzerindeki sonuçları gibi temaları kapsamaktadır. Araştırmaları, işgücü ekonomisi, sağlık ekonomisi ve sosyal politika alanlarını bir araya getirerek, eşitsiz istihdam koşullarının yaşam döngüsü boyunca psikososyal ve sağlık sonuçlarına nasıl dönüştüğünü incelemektedir.

TGSS Veri Seti

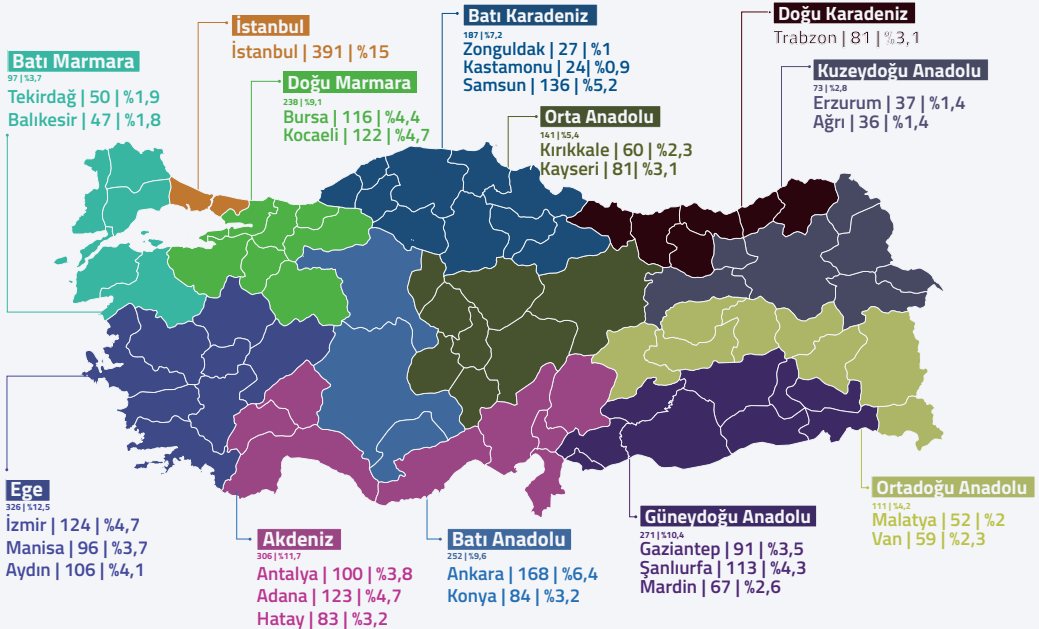
Türkiye Genel Sosyal Saha Araştırması (TGSS), Türkiye’nin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısını derinlemesine incelemeyi hedefleyen kapsamlı, yenilikçi ve öncü bir sosyal araştırma projesidir. Araştırma, akademisyenler, öğrenciler, politika yapımcılar ve sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere toplumsal konularla ilgilenen geniş bir kullanıcı kitlesine güvenilir ve nitelikli veri sunmayı hedeflemektedir. Eğitim, aile yapısı, dinî pratikler, politik tutumlar ve sosyal ilişkiler gibi çeşitli alanları kapsayan TGSS, Türkiye’deki toplumsal eğilimlerin sistematik biçimde analiz edilmesine imkân sağlamaktadır.

TGSS, ulusal düzeyde ürettiği verilerin yanı sıra uluslararası karşılaştırmalara da olanak tanıyan bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Bu çerçevede Amerikan Genel Sosyal Araştırması (GSS), Avrupa Sosyal Araştırması (ESS) ve Dünya Değerler Araştırması (WVS) gibi büyük ölçekli sosyal araştırmaların metodolojik yaklaşımlarından ilham alınarak, Türkiye’ye özgü toplumsal dinamiklerin küresel eğilimlerle karşılaştırmalı olarak incelenebileceği bir veri altyapısı oluşturulmuştur.

TGSS kapsamında elde edilen verilerin araştırmacılar tarafından kolay erişilebilir ve analiz edilebilir olması amacıyla çevrimiçi veri portalı geliştirilmiştir. Kullanıcılar <http://analiz.tgss.org.tr> adresi üzerinden tematik özet ve istatistiklere ulaşabilmekte ve veri setini keşfedebilmektedir. Böylece TGSS’nin, Türkiye’de toplumsal yapıya ilişkin araştırmaları destekleyen, güvenilir veri sağlayan ve toplumsal eğilimlerin sistematik biçimde izlenmesine katkı sağlayan önemli bir veri ve bilgi kaynağı olması hedeflenmektedir. TGSS hakkında daha kapsamlı bilgiye araştırmanın internet sitesi (<https://www.tgss.org.tr/>) ve Türkiye’nin Toplumsal Haritası: TGSS 2024 başlıklı ana rapor üzerinden erişilebilmektedir.

Yöntem

TGSS saha çalışması 17 Mayıs - 2 Haziran 2024 tarihleri arasında Olasılıklı Çok Aşamalı Tabakalı Küme Örneklem yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, 2615 kişiden oluşan Türkiye temsili bir örneklem kullanılmıştır. Örneklem tasarımı, Türkiye’nin 12 İBBS-1 bölgesinde, TÜİK’in kent-kır sınıflandırması ve nüfus yoğunluğu dikkate alınarak belirlenen 26 ildeki 134 örneklem kümesi üzerinden oluşturulmuştur. Bu kapsamda yoğun kent (%67,9), orta yoğun kent (%14,8) ve kırsal alanlar (%17,3) örneklem içinde orantılı şekilde temsil edilmiştir. Bireyler sistematik örneklem yöntemiyle rastgele seçilmiştir.

TGSS anketi toplam 589 sorudan oluşan kapsamlı bir soru seti içermektedir. Katılımcı yorgunluğunu azaltmak ve veri çeşitliliğini artırmak amacıyla ankette rotasyon sistemi uygulanmış ve her rotasyonda temel sorularla birlikte iki ana form ve bir ek form kullanılmış, böylece her katılımcıya yöneltilen soru sayısı en fazla 475 olacak şekilde düzenlenmiştir.

Araştırma öncesinde pilot çalışmalar gerçekleştirilmiş ve veri toplama yöntemleri test edilmiştir. Veri toplama sürecinde yüz yüze görüşme (CAPI) ve kendi kendine doldurulan anket (CASI) teknikleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın tüm aşamalarında bilimsel yöntemlere ve etik ilkelere bağlı kalınmış; katılımcıların gönüllülüğü, veri güvenliği ve gizlilik ilkeleri gözetilmiştir. Araştırmanın yapısı, örneklem tasarımı ve uygulama sürecine ilişkin ayrıntılı bilgilere <https://www.tgss.org.tr/sayfa/genelbakis> adresindeki Metodoloji sayfası üzerinden ulaşılabilir.

Araştırmanın Tasarımı ve Yöntem

Araştırma Tarihleri

Pilot Tarihleri	27-29 Nisan
Saha Araştırması Tarihleri	17 Mayıs 2 Haziran

Saha Ekibi

Küme Sayısı	127
Ekip Sayısı	55
Anketör Sayısı	244

Anket Sayısı

Geçerli Anket Sayısı	2615
Link	1001
Yüz Yüze	1614

Verilerle Türkiye’de Yalnızlık ve Sosyal İzolasyon

Giriş

Yalnızlık ve sosyal izolasyon, son yıllarda yalnızca bireysel bir ruh hali ya da psikolojik durum olarak değil; toplumsal yaşamın yapısını, ilişkilerin niteliğini ve gündelik hayat deneyimlerini etkileyen önemli sosyal meseleler arasında değerlendirilmektedir. Modern yaşam biçimlerinin yaygınlaşması, kentleşme, bireyselleşme, ekonomik güvencesizlik, dijitalleşme ve sosyal ilişkilerin dönüşümü gibi süreçler, insanların birbirleriyle kurduğu bağların yapısını önemli ölçüde değiştirmektedir. Kalabalıklar içinde yaşamak, sürekli iletişim halinde olmak ya da geniş sosyal çevrelere sahip görünmek, her zaman güçlü sosyal bağlara sahip olmak anlamına gelmemektedir. Bu nedenle günümüzde yalnızlık, yalnızca tek başına kalma durumu değil; bireyin kendisini sosyal olarak yetersiz, dışlanmış, anlaşılmamış veya duygusal açıdan desteklenmemiş hissetmesiyle ilişkili çok boyutlu bir deneyim olarak ele alınmaktadır.

Yalnızlık ve sosyal izolasyonun bireylerin psikolojik iyi oluşu, yaşam memnuniyeti, sosyal güven duygusu ve toplumsal aidiyet hissi üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Araştırmalar, güçlü sosyal bağların bireylerin ruh sağlığını koruyan temel unsurlardan biri olduğunu; buna karşılık zayıf sosyal ilişkilerin yalnızlık, kaygı, depresyon ve toplumsal geri çekilme riskini artırabildiğini göstermektedir. Bunun yanında yalnızlık yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Sosyal bağların zayıflaması, toplumsal dayanışma duygusunun aşınmasına, güven ilişkilerinin zayıflamasına ve bireylerin ortak yaşam alanlarından uzaklaşmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle yalnızlık ve sosyal izolasyon, çağdaş toplumların giderek daha fazla tartıştığı temel sosyal meselelerden biri haline gelmiştir.

Türkiye’de sosyal ilişkiler, aile bağları ve gündelik dayanışma ağları uzun yıllardır toplumsal yapının güçlü yönlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Aile, akrabalık ilişkileri, komşuluk bağları ve arkadaş çevreleri bireylerin sosyal destek sistemlerinin merkezinde yer almaktadır. Bununla birlikte son yıllarda yaşanan ekonomik dönüşümler, kent yaşamının hızlanması, çalışma koşullarındaki değişimler, göç hareketleri ve dijital iletişimin yaygınlaşması gibi gelişmeler, sosyal ilişkilerin niteliğini dönüştürmektedir. Özellikle gençler, kadınlar, düşük gelir grupları ve sosyal açıdan kırılgan kesimlerin yalnızlık ve sosyal izolasyonu daha yoğun deneyimleyebildiğine dair işaretler giderek daha görünür hale gelmektedir. Bu nedenle Türkiye toplumunda yalnızlığın ve sosyal bağların güncel görünümünü ortaya koymak, sosyal yapının dönüşümünü anlamak açısından önemli hale gelmiştir.

Bu rapor, Türkiye genelinde gerçekleştirilen TGSS 2024 verileri temel alınarak hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında bireylerin yalnızlık hissi, sosyal ilişkilerinin gücü, gündelik sosyal temas sıklıkları, ihtiyaç anlarında destek bulabilme imkanları, sosyal etkinliklere katılım düzeyleri ve sosyal hayat memnuniyetleri çok boyutlu biçimde incelenmiştir. Böylece yalnızlığın yalnızca bireyin iç dünyasına ilişkin bir duygu değil; sosyal ilişkiler, ekonomik koşullar, yaşam biçimleri ve toplumsal eşitsizliklerle bağlantılı bir toplumsal deneyim olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Raporda yalnızlık ve sosyal izolasyon farklı göstergeler üzerinden ele alınmaktadır. İlk bölümde bireylerin son bir hafta içinde yalnızlık hissini ne sıklıkla yaşadıkları incelenmektedir. İkinci

bölümde bireylerin kişisel ve özel meselelerini paylaşabilecekleri yakın ilişki ağlarının büyüklüğü değerlendirilmektedir. Üçüncü bölüm, bireylerin hastalık, bakım ihtiyacı veya maddi sıkışıklık gibi durumlarda sosyal destek bulma imkânlarına odaklanmaktadır. Dördüncü bölümde sosyal etkinliklere katılım düzeyi ve bireylerin kendilerini sosyal yaşam içinde ne kadar aktif hissettikleri ele alınmaktadır. Beşinci bölümde aile, akraba, arkadaş ve komşularla görüşme sıklıkları üzerinden gündelik sosyal temas yoğunluğu analiz edilmektedir. Altıncı bölümde bireylerin aile üyeleri, arkadaşları, akrabaları ve komşularıyla kurdukları ilişkilerden duydukları memnuniyet düzeyi değerlendirilmektedir. Yedinci bölümde sosyal hayat memnuniyeti ele alınırken, sekizinci bölümde hane halkı büyüklükleri ve tek kişilik hanelerin yaygınlığı incelenmektedir. Böylece yalnızlığın yalnızca bireysel bir duygu değil; sosyal ilişkilerin niteliği, sosyal destek ağları, gündelik temaslar, yaşam memnuniyeti ve hane yapılarıyla bağlantılı çok boyutlu bir toplumsal deneyim olduğu ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Araştırmanın bulguları, yalnızlığın toplumun geniş kesimleri için hissedilen bir deneyim haline geldiğini göstermektedir. Özellikle gençlerin, düşük gelir gruplarının, düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin ve sosyal açıdan kırılgan kesimlerin yalnızlığı daha yoğun yaşadığı dikkat çekmektedir. Bunun yanında güçlü aile bağları, düzenli sosyal temaslar ve yakın ilişki ağlarının yalnızlık hissine karşı önemli bir koruma alanı oluşturduğu görülmektedir. Bulgular aynı zamanda ekonomik eşitsizliklerin sosyal ilişkiler ve sosyal destek ağları üzerinde doğrudan etkili olduğunu; sosyal izolasyonun yalnızca bireysel tercihlerle açıklanamayacağını ortaya koymaktadır.

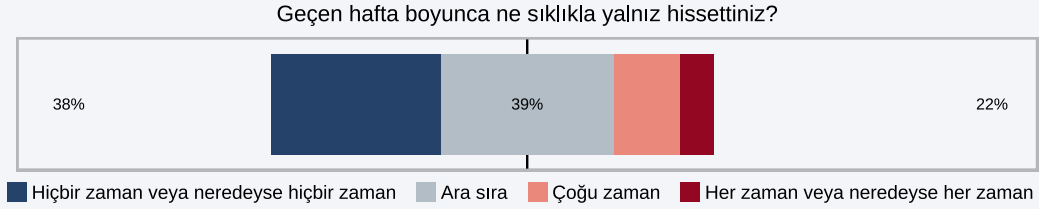
Bu raporun amacı, Türkiye’de yalnızlık ve sosyal izolasyonun güncel görünümünü ortaya koymanın yanı sıra, sosyal ilişkilerin toplumsal yaşam açısından taşıdığı önemi görünür hale getirmektir. Çünkü yalnızlık yalnızca bireyin hissettiği bir duygu değil; toplumsal dayanışma, güven, aidiyet ve ortak yaşam kültürüyle doğrudan bağlantılı bir meseledir. Bu nedenle yalnızlık ve sosyal izolasyonun anlaşılması, yalnızca psikolojik iyi oluş açısından değil; toplumsal bütünleşme, sosyal politika ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi açısından da kritik önem taşımaktadır.

Bölüm 1: Yalnızlık Hissi Yaygınlık Durumu

Bu bölümde, katılımcıların son bir hafta içinde ne sıklıkla yalnız hissettiklerine ilişkin değerlendirmeler ele alınacaktır. Araştırmada katılımcılara “Geçen hafta boyunca ne sıklıkla yalnız hissettiniz?” sorusu yöneltildi ve yalnızlık hissini hangi sıklıkla yaşadıklarını değerlendirmeleri istendi. Bu kapsamda katılımcılar “hiçbir zaman veya neredeyse hiçbir zaman”, “ara sıra”, “çoğu zaman” ve “her zaman veya neredeyse her zaman” seçeneklerinden birini tercih etti. Bu soru, yalnızlığın bireylerin gündelik yaşamında ne ölçüde süreklilik kazandığını anlamak açısından önemli bir gösterge sunmaktadır.

Yalnızlık, yalnızca fiziksel olarak tek başına olma durumunu değil; bireyin sosyal ilişkilerini yetersiz, eksik veya duygusal olarak tatmin edici bulmasını da ifade etmektedir. Bu nedenle bireyin çevresinde insanlar bulunması, her zaman yalnızlık hissini düşük olduğu anlamına gelmemektedir. Özellikle modern kent yaşamı, bireyselleşme, ekonomik baskılar ve sosyal bağların zayıflaması gibi unsurlar yalnızlık hissini yaygınlaşmasına katkıda bulunabilmektedir. Bu bağlamda yalnızlık hissini sıklığı, sosyal izolasyonun duygusal boyutunu anlamak açısından kritik bir ölçüttür.

Grafik 1.1: Yalnızlık Hissi Dağılımı

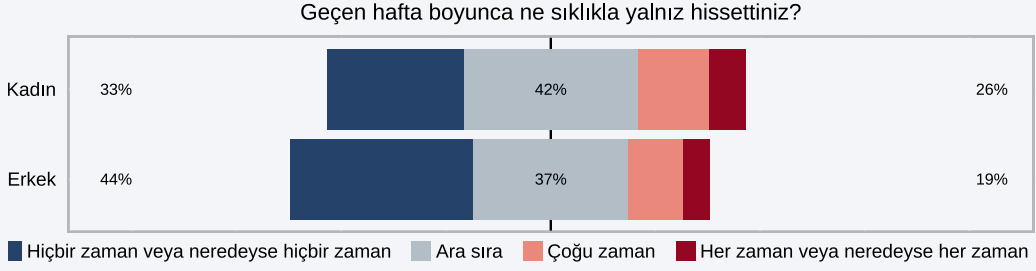
“Her beş kişiden biri yalnızlığı sürekli hissediyor”

Grafik 1.1’de görüleceği üzere katılımcıların yalnızca %38’i geçen hafta boyunca kendisini hiç ya da neredeyse hiç yalnız hissetmediğini belirtmiştir. Buna karşılık toplumun geri kalan çoğunluğu, farklı düzeylerde de olsa yalnızlık hissini deneyimlediğini ifade etmektedir. Katılımcıların %39’u yalnızlığı ara sıra yaşadığını belirtirken, bu oran yalnızlığın artık istisnai bir duygu olmaktan çıktığını göstermektedir. Ara sıra hissedilen yalnızlık bile dikkate alındığında, toplumun çok geniş bir kesiminin sosyal bağlar ve aidiyet hissi konusunda kırılgan deneyimler yaşadığı anlaşılmaktadır.

“Sürekli yalnız hissedenlerin oranı dikkat çekici boyutta”

Araştırma sonuçlarına göre toplumun %22’si yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman hissettiğini ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, her beş kişiden birinden fazlası yalnızlığı geçici bir ruh hali değil, düzenli olarak yaşanan bir duygu olarak tanımlamaktadır. Bu oran, yalnızlığın bireysel bir problem olmanın ötesinde toplumsal ölçekte önemli bir meseleye dönüştüğüne işaret etmektedir. Özellikle sürekli yalnızlık hisseden bu grubun büyüklüğü, sosyal ilişkiler, toplumsal dayanışma ve psikolojik iyi oluş açısından dikkat çekici bir tablo ortaya koymaktadır.

Grafik 1.2: Cinsiyete Göre Yalnızlık Hissi

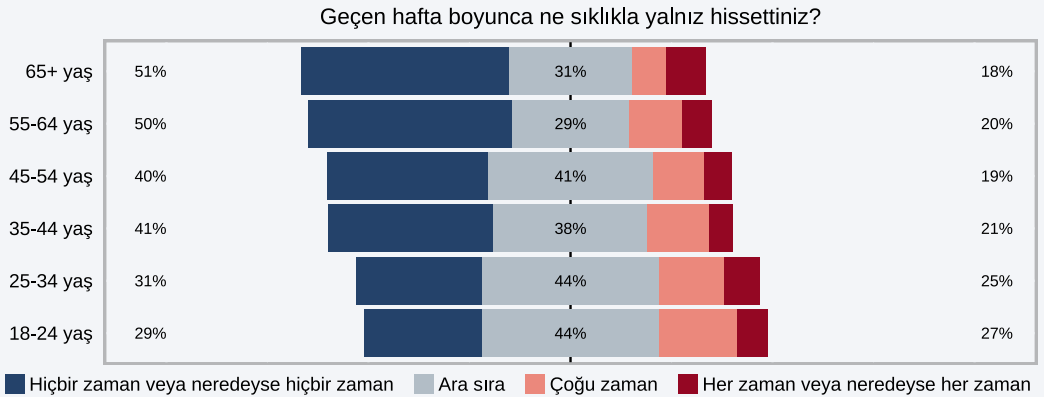

“Kadınlar yalnızlığı daha yoğun hissediyor”

Grafik 1.2, katılımcıların “Geçen hafta boyunca ne sıklıkla yalnız hissettiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, kadınların yalnızlık hissini erkeklere kıyasla daha sık yaşadığını göstermektedir. Kadınların %26’sı yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman hissettiğini belirtirken, erkeklerde bu oran %19’da kalmaktadır. Buna karşılık erkeklerin %44’ü kendisini hiç ya da neredeyse hiç yalnız hissetmediğini ifade ederken, kadınlarda bu oran %33 seviyesindedir. Veriler, yalnızlığın kadınların gündelik yaşam deneyimlerinde daha görünür bir duygu haline geldiğine işaret etmektedir.

Grafik genel olarak değerlendirildiğinde, kadınların yalnızlığı yalnızca dönemsel değil, daha kalıcı bir duygu olarak yaşama ihtimalinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların %42’si yalnızlığı ara sıra hissettiğini belirtirken, dörtte birinden fazlasının bu duyguyu çoğu zaman ya da sürekli yaşadığını ifade etmesi dikkat çekmektedir. Bu durum, kadınların sosyal destek, duygusal yükler ve gündelik yaşam koşulları bakımından daha kırılgan bir deneyim yaşayabildiğini düşündürmektedir.

Grafik 1.3: Yaş Gruplarına Göre Yalnızlık Hissi

“Gençler yalnızlığı daha yoğun hissediyor”

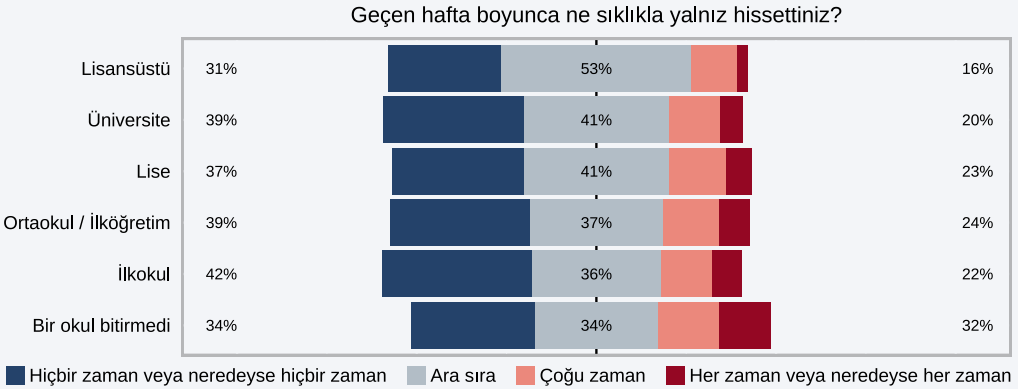
Grafik 1.3, katılımcıların “Geçen hafta boyunca ne sıklıkla yalnız hissettiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların yaş gruplarına göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, yalnızlık hissini özellikle genç

yaş gruplarında daha yaygın olduğunu göstermektedir. 18-24 yaş grubunun %27'si yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman hissettiğini belirtirken, bu oran 25-34 yaş grubunda %25'tir. Buna karşılık 65 yaş ve üzeri bireylerde yalnızlığı sık yaşadığını söyleyenlerin oranı %18'e düşmektedir. Ayrıca gençlerde hiç yalnızlık hissetmediğini belirtme oranı daha düşüktür. Örneğin, 18-24 yaş grubunda kendisini hiç ya da neredeyse hiç yalnız hissetmediğini söyleyenlerin oranı %29 iken, bu oran 65 yaş ve üzeri bireylerde %51'e ulaşmaktadır.

“Ara sıra yalnız hissedenlerin oranı özellikle gençlerde dikkat çekiyor”

Grafik 1.3 genel olarak değerlendirildiğinde, yalnızlık hissini yalnızca sürekli değil, dönemsel olarak da genç yaş gruplarında daha yaygın olduğu görülmektedir. Hem 18-24 hem de 25-34 yaş grubunda katılımcıların %44'ü yalnızlığı ara sıra yaşadığını ifade etmektedir. Orta yaş gruplarında da bu oran yüksek seviyesini korumaktadır; örneğin 45-54 yaş grubunda ara sıra yalnız hissedenlerin oranı %41'dir. Yaş ilerledikçe ise yalnızlığı hiç hissetmediğini belirtenlerin oranının arttığı dikkat çekmektedir. Bu tablo, gençlerin yalnızlık hissini hem daha yoğun hem de daha sık deneyimlediğini; ileri yaş gruplarında ise sosyal ve duygusal istikrarın daha güçlü olabileceğini düşündürmektedir.

Grafik 1.4: Eğitim Düzeyine Göre Yalnızlık Hissi

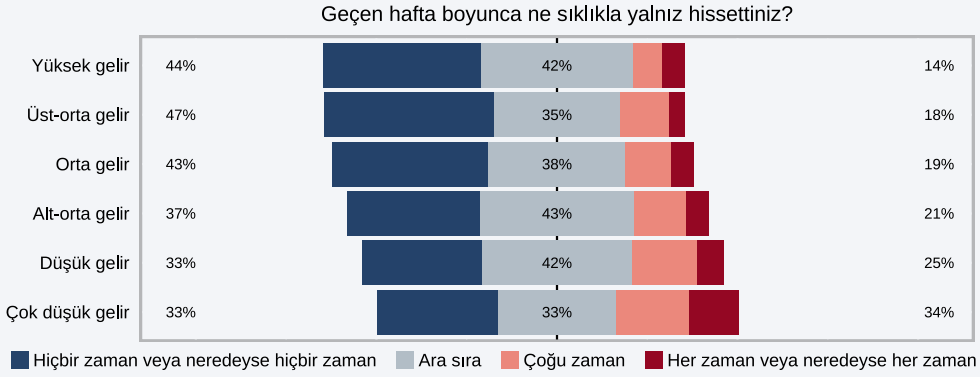
“Eğitim seviyesi düştükçe yalnızlık hissi belirgin şekilde artıyor”

Grafik 1.4, katılımcıların “Geçen hafta boyunca ne sıklıkla yalnız hissettiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, özellikle düşük eğitim seviyesine sahip bireylerde yalnızlığın daha yoğun hissedildiğini göstermektedir. Bir okul bitirmemiş bireylerin %32'si yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman yaşadığını belirtirken, bu oran lisansüstü mezunlarda %16'ya kadar düşmektedir. Benzer şekilde ortaokul/ilköğretim mezunlarında yalnızlığı sık yaşayanların oranı %24, lise mezunlarında ise %23'tür. Buna karşılık kendisini hiç ya da neredeyse hiç yalnız hissetmediğini söyleyenlerin oranı ilköğretim mezunlarında %42, üniversite mezunlarında %39 seviyesindedir.

“Ara sıra yalnızlık hissi özellikle yüksek eğitim gruplarında yaygınlaşıyor”

Grafik 1.4 genel olarak değerlendirildiğinde, yüksek eğitim gruplarında yalnızlığın tamamen ortadan kalkmadığı, ancak daha çok dönemsel biçimde hissedildiği dikkat çekmektedir. Lisansüstü mezunlarının %53’ü yalnızlığı ara sıra yaşadığını belirtirken, bu oran üniversite ve lise mezunlarında %41 seviyesindedir. Buna karşılık eğitim seviyesi düştükçe yalnızlığı “ara sıra” yaşayanların oranı azalırken, yalnızlığı daha yoğun yaşayanların oranı artmaktadır. Diğer eğitim gruplarıyla kıyaslandığında, özellikle bir okul bitirmemiş bireylerde yalnızlığı ara sıra hissedenlerin oranı (%34) düşük kalırken sürekli yalnız hissedenlerin oranının (%32) yüksek olması, yalnızlığın bu grup için daha kalıcı bir deneyime dönüşebileceğini düşündürmektedir.

Grafik 1.5: Gelir Düzeyine Göre Yalnızlık Hissi

“Yalnızlık hissi gelir düzeyi düştükçe keskin biçimde artıyor”

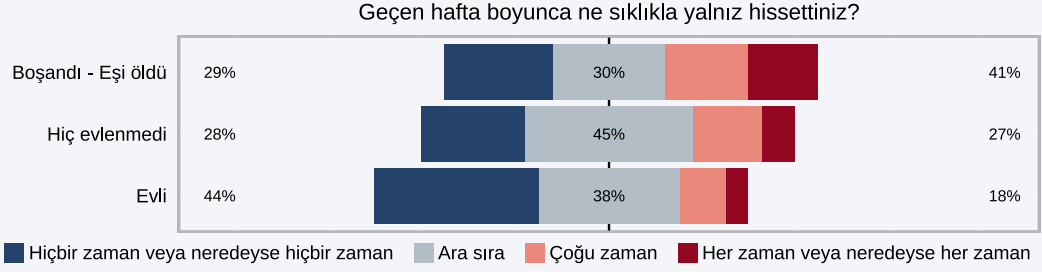
Grafik 1.5, katılımcıların “Geçen hafta boyunca ne sıklıkla yalnız hissettiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların gelir düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Gelir seviyesi değişkeni, katılımcıların anketin uygulandığı Mayıs-Haziran 2024 döneminde beyan ettikleri aylık net hane gelirleri esas alınarak oluşturulmuştur. Buna göre; çok düşük gelir grubu 12.499 TL ve altını, düşük gelir grubu 12.500-19.999 TL aralığını, alt-orta gelir grubu 20.000-39.999 TL aralığını, orta gelir grubu 40.000-69.999 TL aralığını, üst-orta gelir grubu 70.000-99.999 TL aralığını ve yüksek gelir grubu 100.000 TL ve üzerini kapsamaktadır. Bulgular, yalnızlığın yalnızca bireysel değil aynı zamanda güçlü bir sınıfsal deneyim olduğunu ortaya koymaktadır. Çok düşük gelir grubundaki bireylerin %34’ü yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman hissettiğini belirtirken, bu oran yüksek gelir grubunda yalnızca %14’tür. Düşük gelir grubunda yalnızlığı sık yaşayanların oranı %25 seviyesindeyken, üst-orta gelir grubunda bu oran %18’e düşmektedir. Buna karşılık kendisini hiç ya da neredeyse hiç yalnız hissetmediğini söyleyenlerin oranı üst-orta gelir grubunda %47, yüksek gelir grubunda %44’tür. Çok düşük gelir grubunda ise bu oran yalnızca %33’tedir.

“Yoksulluk arttıkça yalnızlık daha kalıcı hale geliyor”

Grafik 1.5 genel olarak değerlendirildiğinde, gelir seviyesi düştükçe yalnızlığın yalnızca ara sıra hissedilen bir duygu olmaktan çıkıp daha yoğun ve sürekli yaşanan bir deneyime dönüştüğü görülmektedir. Özellikle düşük ve alt-orta gelir gruplarında “ara sıra” yalnız hissedenlerin oranı

%42-43 bandında seyretse de çok düşük gelir grubunda bu oran %33'e gerilerken sürekli yalnızlık hissi belirgin biçimde yükselmektedir. Bu tablo, ekonomik kırılganlığın sosyal ilişkiler, aidiyet hissi ve duygusal destek mekanizmaları üzerinde doğrudan etkili olduğunu düşündürmektedir. Gelir düzeyi düştükçe yalnızlığın daha derin, daha sürekli ve daha ağır hissedilen bir toplumsal deneyime dönüştüğü dikkat çekmektedir.

Grafik 1.6: Medeni Duruma Göre Yalnızlık Hissi

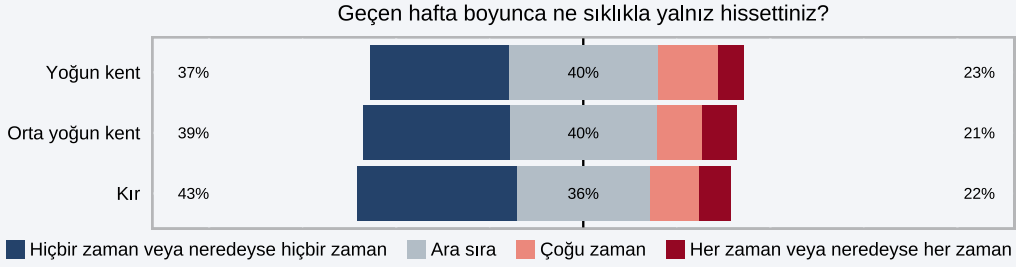

“Yalnızlık hissi en yoğun şekilde eşini kaybedenler ve boşanmış bireylerde görülüyor”

Grafik 1.6, katılımcıların “Geçen hafta boyunca ne sıklıkla yalnız hissettiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların medeni duruma göre dağılımını sunmaktadır. Analizde medeni durum değişkeni üç ana kategori altında yeniden düzenlenmiştir. Buna göre “evli” kategorisi resmi olarak evli olup eşiyile birlikte yaşayan ve evli olup eşiyile birlikte yaşamayan bireyleri kapsamaktadır. “Boşandı-eşi öldü” kategorisi boşanmış ve eşi vefat etmiş bireylerin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. “Hiç evlenmedi” kategorisi ise daha önce hiç evlenmemiş bireyleri içermektedir. Evli olmadığı halde birlikte yaşayan bireylerin sayısının oldukça düşük olması (n=15) nedeniyle bu grup analiz dışında bırakılmıştır. Bulgular, yalnızlık hissini medeni durumla güçlü biçimde ilişkili olduğunu göstermektedir. Boşanmış ya da eşi ölmüş bireylerin %41’i yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman hissettiğini belirtmektedir. Bu oran, hiç evlenmemiş bireylerde %27’ye, evli bireylerde ise %18’e düşmektedir. Buna karşılık kendisini hiç ya da neredeyse hiç yalnız hissetmediğini söyleyenlerin oranı evlilerde %44 ile en yüksek seviyedeysen, boşanmış ya da eşini kaybetmiş bireylerde yalnızca %29’dur.

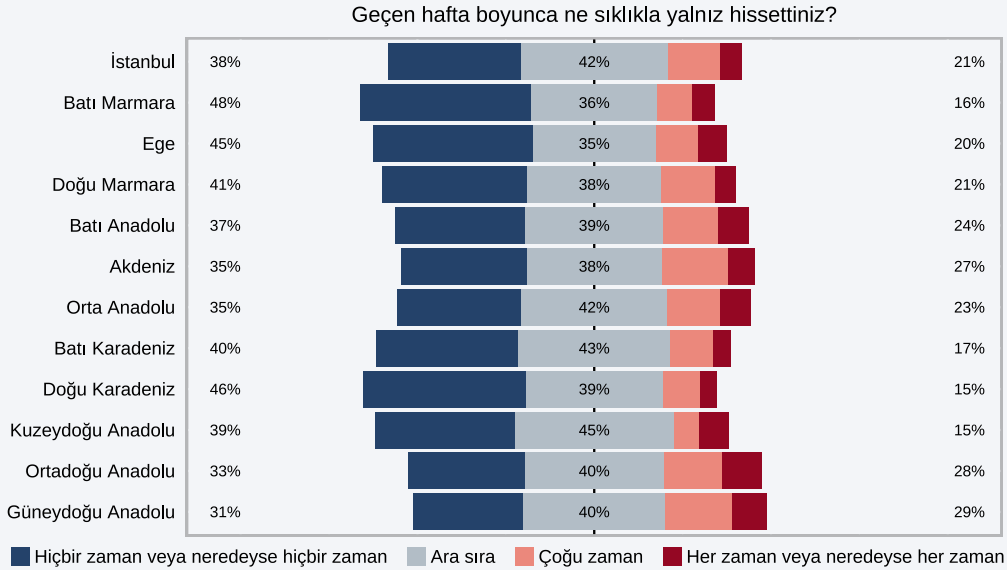
“Evlilik yalnızlığa karşı güçlü bir koruma alanı sunuyor”

Grafik 1.6 genel olarak değerlendirildiğinde, evli bireylerin yalnızlık hissini daha seyrek yaşadığı dikkat çekmektedir. Hiç evlenmemiş bireylerin %45’i yalnızlığı ara sıra yaşadığını belirtirken, boşanmış veya eşini kaybetmiş bireylerde yalnızlığın daha sık ve daha kalıcı bir deneyime dönüştüğü görülmektedir. Özellikle bu grubun dörtte ikisinden fazlasının yalnızlığı yoğun biçimde hissettiğini belirtmesi, eş kaybı ve yalnız yaşamının sosyal bağlar ve duygusal destek açısından ciddi bir kırılganlık oluşturduğuna işaret etmektedir.

Grafik 1.7: Yerleşim Yerine Göre Yalnızlık Hissi

“Yalnızlık hissi yerleşim yerine göre büyük ölçüde benzerlik gösteriyor”

Grafik 1.7, katılımcıların “Geçen hafta boyunca ne sıklıkla yalnız hissettiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların yerleşim yerine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, yoğun kent, orta yoğun kent ve kırsal bölgeler arasında yalnızlık hissi açısından çok belirgin farklar olmadığını göstermektedir. Yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman hissettiğini belirtenlerin oranı yoğun kentlerde %23, orta yoğun kentlerde %21, kırsal bölgelerde ise %22 seviyesindedir. Benzer şekilde yalnızlığı ara sıra yaşadığını söyleyenlerin oranı yoğun ve orta yoğun kentlerde %40, kırsalda ise %36’dır. Kendini hiç ya da neredeyse hiç yalnız hissetmediğini belirtenlerin oranı kırsalda bir miktar daha yüksek olsa da (%43), genel tablo yalnızlık hissinin yalnızca büyük şehirlerin değil, toplumun farklı yaşam alanlarının ortak deneyimlerinden biri haline geldiğine işaret etmektedir.

Grafik 1.8: Bölgelere Göre Yalnızlık Hissi

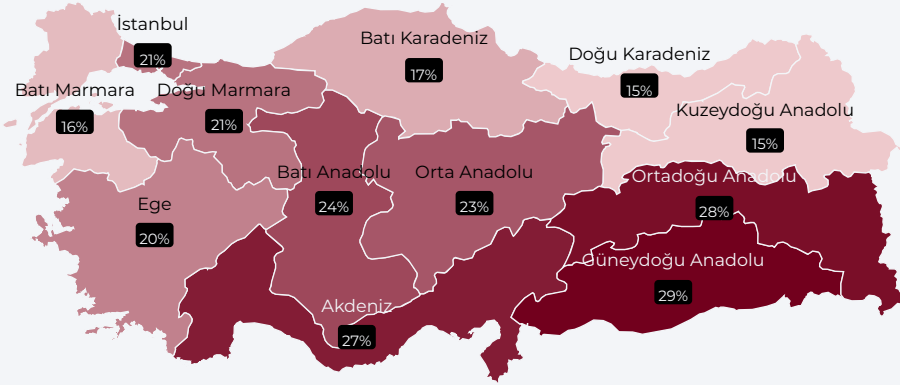
“Yalnızlık hissi bazı bölgelerde belirgin biçimde daha yoğun yaşanıyor”

Grafik 1.8, katılımcıların “Geçen hafta boyunca ne sıklıkla yalnız hissettiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların bölgelere göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, yalnızlık hissini bölgesel olarak önemli farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman hissettiğini belirtenlerin oranı Güneydoğu Anadolu’da %29, Ortadoğu Anadolu’da %28 ve Akdeniz Bölgesi’nde %27 ile en yüksek seviyelere ulaşmaktadır. Buna karşılık bu oran Doğu Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu’da %15, Batı Marmara’da ise %16 seviyesinde kalmaktadır. Bulgular, yalnızlık hissini bazı bölgelerde çok daha yoğun bir toplumsal deneyim haline geldiğine işaret etmektedir.

“Karadeniz bölgeleri yalnızlığın en düşük hissedildiği yerler arasında öne çıkıyor”

Grafik 1.8 genel olarak değerlendirildiğinde, Doğu Karadeniz (%46), Batı Marmara (%48) ve Ege (%45) bölgelerinde kendisini hiç ya da neredeyse hiç yalnız hissetmediğini söyleyenlerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle Doğu Karadeniz’de yalnızlığı sık yaşayanların oranının yalnızca %15 olması dikkat çekmektedir. Buna karşılık Güneydoğu Anadolu’da kendisini hiç yalnız hissetmediğini belirtenlerin oranı %31’e kadar düşmektedir. Bu tablo, bazı bölgelerde sosyal bağların ve aidiyet hissini daha güçlü hissedildiğini düşündürmektedir.

Harita 1.1: Bölgelere Göre Yoğun Yalnızlık Hissi Oranı

“Ara sıra yalnızlık hissi ise hemen her bölgede yaygınlığını koruyor”

Bölgeler arasında yoğun yalnızlık hissinde farklılıklar görülse de Grafik 1.8’de sunulduğu üzere, “ara sıra” yalnız hissedenlerin oranı Türkiye genelinde oldukça yüksek seviyelerde seyretmektedir. Kuzeydoğu Anadolu’da katılımcıların %45’i, Batı Karadeniz’de %43’ü, İstanbul ve Orta Anadolu’da ise %42’si yalnızlığı ara sıra yaşadığını belirtmektedir. Bu durum, yalnızlığın yalnızca belirli bölgelerle sınırlı bir mesele olmadığını; farklı toplumsal ve coğrafi koşullarda yaşayan geniş kesimlerin ortak deneyimlerinden biri haline geldiğini göstermektedir. Harita 1.1’de sunulan yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman hissettiğini belirtenlerin oranı Güneydoğu Anadolu’da %29, Ortadoğu Anadolu’da %28 ve Akdeniz’de %27 ile en yüksek seviyelere ulaşmaktadır. Buna karşılık Kuzeydoğu Anadolu (%15), Doğu Karadeniz (%15), Batı Marmara (%16) ve Batı Karadeniz’de (%17) yoğun yalnızlık oranları daha düşük düzeydedir.

Bölüm Özeti

Yukarıdaki bulgulardan hareketle yalnızlık hissinin toplumun geniş kesimlerinde karşılık bulan yaygın bir deneyim olduğu görülmektedir. Katılımcıların yalnızca sınırlı bir bölümü kendisini hiç yalnız hissetmediğini belirtirken, toplumun büyük çoğunluğu farklı düzeylerde yalnızlık yaşadığını ifade etmektedir. Özellikle her beş kişiden birinden fazlasının yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman hissettiğini belirtmesi, yalnızlığın yalnızca bireysel bir duygu değil, toplumsal ölçekte dikkat çeken bir mesele haline geldiğini göstermektedir. Ara sıra yalnızlık hissedenlerin oranının yüksekliği ise yalnızlığın gündelik yaşamın sıradan deneyimlerinden biri haline geldiğine işaret etmektedir.

Bulgular, kadınların ve gençlerin yalnızlığı daha yoğun yaşayan gruplar arasında öne çıktığını göstermektedir. Kadınların yalnızlığı sürekli yaşama oranı erkeklerden belirgin biçimde yüksektir. Benzer şekilde genç yaş gruplarında yalnızlığı sık yaşayanların oranı daha yüksektir ve yaş ilerledikçe bu hissin azaldığı görülmektedir. Özellikle 18-34 yaş grubunda yalnızlığı ara sıra veya sık yaşadığını belirtenlerin yüksek oranlara ulaşması, gençlerin sosyal ilişkiler, gelecek kaygısı ve aidiyet hissi bakımından daha kırılgan bir deneyim yaşadığını düşündürmektedir.

Ekonomik ve sosyal kırılganlık arttıkça yalnızlık hissi daha derin ve daha kalıcı hale gelmektedir. Gelir düzeyi düştükçe yalnızlığı yoğun yaşayanların oranı belirgin biçimde artmaktadır. Çok düşük gelir grubunda yalnızlığı çoğu zaman ya da her zaman yaşadığını belirtenlerin oranı, yüksek gelir grubunun iki katından fazladır. Benzer şekilde eğitim seviyesi düşük bireylerde de sürekli yalnızlık hissi daha yaygın görünmektedir. Bu tablo, yalnızlığın yalnızca psikolojik değil; ekonomik koşullar, sosyal imkanlar ve toplumsal dışlanma riskleriyle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

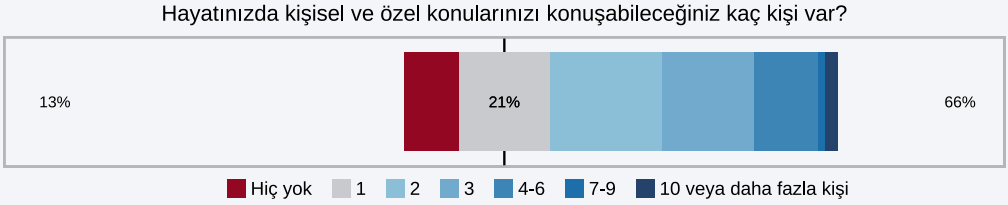
Aile ve güçlü sosyal bağlar yalnızlık hissine karşı önemli bir koruma alanı sunmaktadır. Evli bireylerde yalnızlığı sık yaşayanların oranı belirgin biçimde daha düşükken, boşanmış veya eşini kaybetmiş bireylerde bu oran dikkat çekici biçimde yükselmektedir. Bölgesel bulgular da sosyal bağların önemine işaret etmektedir. Karadeniz ve Batı Marmara gibi bölgelerde yalnızlığı yoğun hissedenlerin oranı daha düşük kalırken, Güneydoğu ve Ortadoğu Anadolu bölgelerinde yalnızlık hissinin daha yaygın olduğu görülmektedir. Buna karşılık yerleşim yerinin kent ya da kır olması yalnızlık hissinde büyük bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu durum, yalnızlığın yalnızca fiziksel çevreyle değil, sosyal ilişkilerin niteliğiyle doğrudan bağlantılı bir mesele olduğunu düşündürmektedir.

Bölüm 2: Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı

Bu bölümde, katılımcıların hayatlarında kişisel ve özel konularını konuşabilecekleri kişi sayısına ilişkin değerlendirmeler ele alınacaktır. Araştırmada katılımcılara “Hayatınızda kişisel ve özel konularınızı konuşabileceğiniz kaç kişi var?” sorusu yöneltildi ve bireylerden yakın ilişkide oldukları kişi sayısını belirtmeleri istendi. Katılımcılar “hiç yok”, “1 kişi”, “2 kişi”, “3 kişi”, “4-6 kişi”, “7-9 kişi” ve “10 veya daha fazla kişi” seçeneklerinden birini tercih etti. Bu soru, bireylerin sahip olduğu yakın sosyal bağların genişliğini ve duygusal destek ağlarının gücünü anlamak açısından önemli bir gösterge sunmaktadır.

Yalnızlık ve sosyal izolasyon araştırmalarında bireyin kaç kişiyle düzenli temas kurduğu kadar, kişisel meselelerini paylaşabileceği güven ilişkilerine sahip olup olmadığı da kritik bir öneme sahiptir. Çünkü yakın ilişki ağları yalnızca gündelik sosyalleşme değil; duygusal destek, aidiyet hissi ve psikolojik dayanıklılık açısından da belirleyici rol oynamaktadır. Özellikle bireyin zor zamanlarında başvurabileceği güven ilişkilerinin sınırlı olması, yalnızlık hissini ve sosyal kırılganlığı artırabilmektedir. Bu nedenle bu soru, bireylerin “yakın sosyal çevre” olarak tanımlanabilecek destek ağlarının büyüklüğünü anlamaya yardımcı olmaktadır.

Grafik 2.1: Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı Dağılımı

“Toplumsal önemli bir bölümü sınırlı sosyal destek ağına sahip görünüyor”

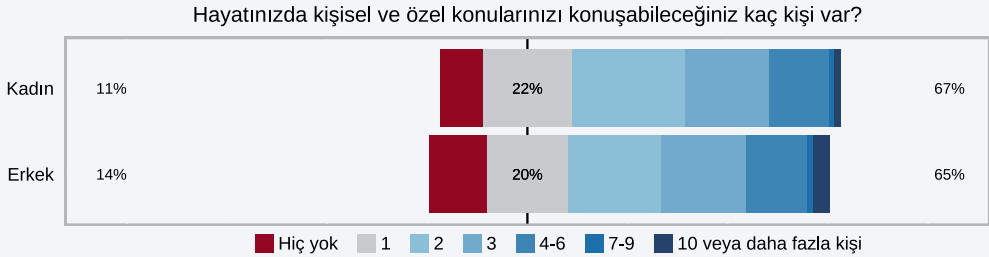
Katılımcılara bu soru kapsamında “Hiç yok”, “1”, “2”, “3”, “4-6”, “7-9” ve “10 veya daha fazla kişi” seçenekleri sunulmuştur. Grafik 2.1 ise bu ayrıntılı kategorileri daha sade ve okunabilir hale getirmek amacıyla üç ana grup altında göstermektedir. Buna göre soldaki bölüm, hayatında kişisel meselelerini konuşabileceği hiç kimsenin olmadığını söyleyenleri (%13) göstermektedir. Ortadaki bölüm, yalnızca bir kişiyle konuşabildiğini belirtenleri (%21) temsil etmektedir. Sağdaki bölüm ise bu tür konuları paylaşabileceği en az iki kişiye sahip olanları (%66) kapsamaktadır. Bu gruplandırma, bireylerin sosyal destek ağlarının ne ölçüde güçlü veya sınırlı olduğunu daha görünür hale getirmeyi amaçlamaktadır.

“Her sekiz kişiden biri konuşabileceği hiç kimse olmadığını söylüyor”

Bulgular, toplumun önemli bir bölümünün güçlü sosyal bağlara sahip olduğunu gösterse de dikkat çekici bir kesimin oldukça sınırlı sosyal destek ağlarına sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcıların %21’i yalnızca bir kişiyle özel meselelerini paylaşabildiğini belirtirken, %13’lük bir kesim ise böyle bir kişiye sahip olmadığını ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, toplumun yaklaşık üçte biri duygusal destek açısından kırılğan sayılabilecek sınırlı ilişki ağları içinde yaşamaktadır. Özellikle hiç kimseyle konuşmadığını söyleyenlerin oranı, yalnızlığın ve sosyal izolasyonun toplumun belirli bir kesimi için ciddi bir risk alanı oluşturduğunu göstermektedir.

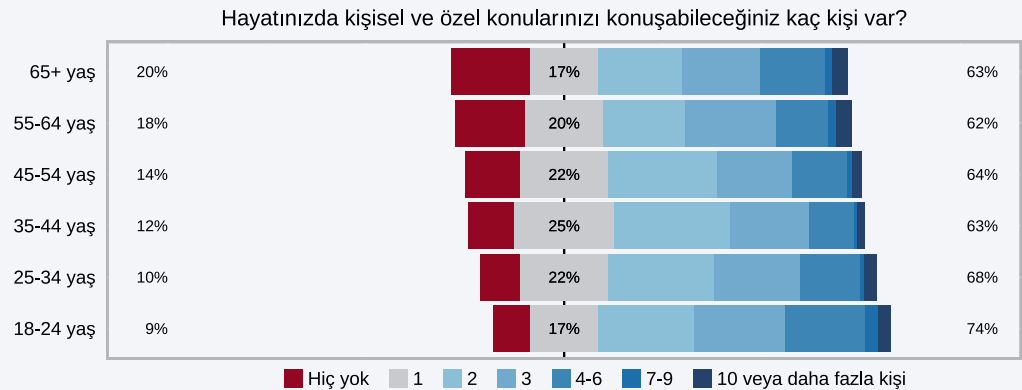
Grafik 2.2: Cinsiyete Göre Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı

“Kadınlar ve erkekler arasında sosyal destek ağları açısından büyük bir fark görünmüyor”

Grafik 2.2, katılımcıların “Hayatınızda kişisel ve özel konularınızı konuşabileceğiniz kaç kişi var?” sorusuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, kadınlar ve erkekler arasında sosyal destek ağlarının genel büyüklüğü açısından oldukça benzer bir tablo olduğunu göstermektedir. Kişisel meselelerini paylaşabileceği en az iki kişiye sahip olduğunu belirtenlerin oranı kadınlarda %67, erkeklerde ise %65’tir. Benzer şekilde yalnızca bir kişiyle konuşabildiğini söyleyenlerin oranı kadınlarda %22, erkeklerde %20 seviyesindedir.

Grafik 2.3: Yaş Gruplarına Göre Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı

“Yaş ilerledikçe sosyal destek ağı daralıyor”

Grafik 2.3, katılımcıların “Hayatınızda kişisel ve özel konularınızı konuşabileceğiniz kaç kişi var?” sorusuna verdikleri yanıtların yaş gruplarına göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, gençlerin daha geniş sosyal destek ağlarına sahip olduğunu göstermektedir. Kişisel meselelerini paylaşabileceği en az iki kişiye sahip olduğunu belirtenlerin oranı 18-24 yaş grubunda %74’e ulaşırken, bu oran 25-34 yaş grubunda %68’dir. Buna karşılık 55-64 yaş grubunda %62’ye, 65 yaş ve üzeri bireylerde ise %63’e gerilemektedir. Bulgular, yaş ilerledikçe bireylerin güçlü sosyal ilişki ağlarına erişiminin zayıflayabildiğine işaret etmektedir.

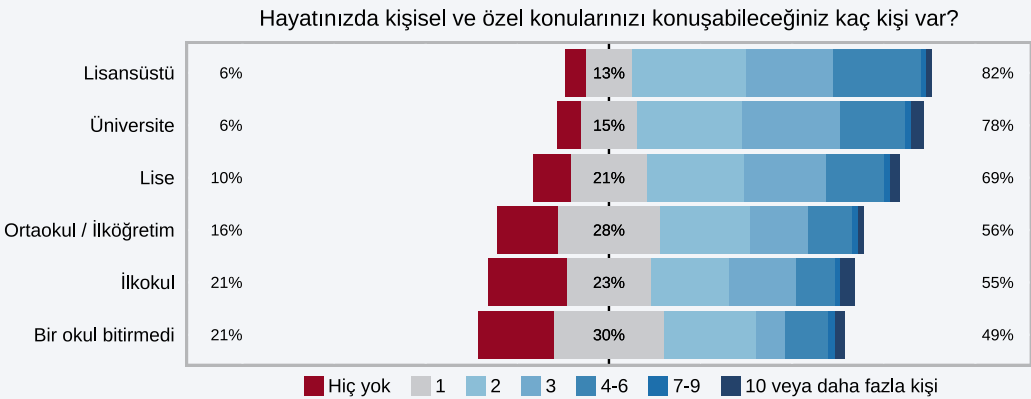
“İleri yaşlarda tamamen yalnız kalanların oranı dikkat çekiyor”

Kişisel meselelerini konuşabileceği hiç kimsenin olmadığını söyleyenlerin oranı genç yaş gruplarında daha düşük seviyededir. 18-24 yaş grubunda bu oran %9, 25-34 yaş grubunda ise %10’dur. Ancak yaş ilerledikçe bu oran belirgin biçimde artmaktadır. 55-64 yaş grubunda %18’e çıkan oran, 65 yaş ve üzeri bireylerde %20’ye ulaşmaktadır. Başka bir ifadeyle, her beş yaşlı bireyden biri özel meselelerini paylaşabileceği hiç kimse olmadığını ifade etmektedir. Bu tablo, ileri yaşlarda sosyal izolasyon riskinin daha görünür hale geldiğini düşündürmektedir.

“Orta yaş gruplarında sınırlı destek ağı yaygınlaşıyor”

Grafik 2.3 genel olarak değerlendirildiğinde, orta yaş gruplarında yalnızca bir kişiyle özel meselelerini paylaşabildiğini söyleyenlerin oranının dikkat çekici seviyelere ulaştığı görülmektedir. Özellikle 35-44 yaş grubunda bu oran %25 ile en yüksek seviyeye çıkmaktadır. 45-54 yaş grubunda %22, 25-34 yaş grubunda ise yine %22 seviyesindedir. Bu durum, orta yaşlarda bireylerin tamamen yalnız kalmasalar bile, sosyal destek ağlarının daralabildiğine ve ilişkilerin daha sınırlı hale gelebildiğine işaret etmektedir.

Grafik 2.4: Eğitim Düzeyine Göre Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı

“Eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal destek ağları güçleniyor”

Grafik 2.4, katılımcıların “Hayatınızda kişisel ve özel konularınızı konuşabileceğiniz kaç kişi var?” sorusuna verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin daha geniş sosyal destek ağlarına sahip olduğunu göstermektedir.

Kişisel meselelerini paylaşabileceği en az iki kişiye sahip olduğunu belirtenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %82’ye, üniversite mezunlarında ise %78’e ulaşmaktadır. Buna karşılık bu oran lise mezunlarında %69’a, ortaokul/ilköğretim mezunlarında %56’ya ve bir okul bitirmemiş bireylerde %49’a kadar düşmektedir. Bulgular, eğitim düzeyinin sosyal ilişkilerin niteliği ve sosyal destek imkanlarıyla yakından ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

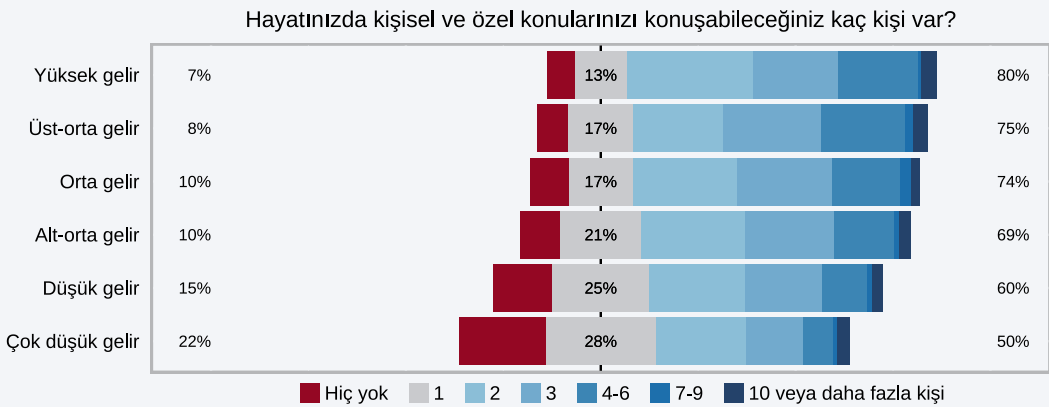
“Düşük eğitim gruplarında tamamen yalnız kalanların oranı çarpıcı seviyede”

Kişisel meselelerini konuşabileceği hiç kimsenin olmadığını söyleyenlerin oranı lisansüstü ve üniversite mezunlarında yalnızca %6 seviyesindedir. Buna karşılık bu oran lise mezunlarında %10’a, ortaokul/ilköğretim mezunlarında %16’ya yükselmektedir. İlkokul mezunları ile bir okul bitirmemiş bireylerde ise oran %21’e ulaşmaktadır. Başka bir ifadeyle, düşük eğitim seviyesine sahip her beş kişiden biri özel meselelerini paylaşabileceği hiç kimse olmadığını belirtmektedir. Bu tablo, eğitim düzeyi düştükçe sosyal izolasyon riskinin belirgin biçimde arttığını göstermektedir.

“Sınırlı sosyal çevre düşük eğitim gruplarında yaygınlaşıyor”

Grafik genel olarak değerlendirildiğinde, düşük eğitim gruplarında yalnızca bir kişiyle özel meselelerini paylaşabildiğini söyleyenlerin oranının da yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Bir okul bitirmemiş bireylerin %30’u, ortaokul/ilköğretim mezunlarının ise %28’i yalnızca bir kişiyle konuşabildiğini ifade etmektedir. Buna karşılık lisansüstü mezunlarda bu oran %13, üniversite mezunlarında ise %15’tir. Bu durum, eğitim seviyesinin yalnızca ekonomik imkanlarla değil; sosyal bağların genişliği, güven ilişkileri ve duygusal destek ağlarının gücüyle de doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 2.5: Gelir Düzeyine Göre Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı

“Gelir düzeyi yükseldikçe sosyal destek ağları belirgin biçimde güçleniyor”

Grafik 2.5, katılımcıların “Hayatınızda kişisel ve özel konularınızı konuşabileceğiniz kaç kişi var?” sorusuna verdikleri yanıtların gelir düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, ekonomik

durum ile sosyal destek ağlarının gücü arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Kişisel meselelerini paylaşabileceği en az iki kişiye sahip olduğunu belirtenlerin oranı yüksek gelir grubunda %80'e ulaşırken, bu oran üst-orta gelir grubunda %75, orta gelir grubunda %74 seviyesindedir. Buna karşılık düşük gelir grubunda oran %60'a, çok düşük gelir grubunda ise %50'ye kadar gerilemektedir. Başka bir ifadeyle, çok düşük gelir grubundaki bireylerin yalnızca yarısı güçlü sayılabilecek bir sosyal destek ağına sahip olduğunu belirtmektedir.

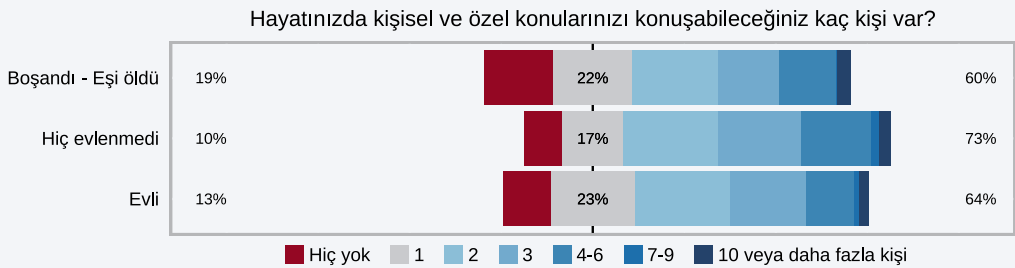
“Yoksulluk arttıkça tamamen yalnız kalanların oranı yükseliyor”

Kişisel meselelerini konuşabileceği hiç kimsenin olmadığını söyleyenlerin oranı yüksek gelir grubunda yalnızca %7 seviyesindedir. Ancak gelir seviyesi düştükçe bu oran belirgin biçimde yükselmektedir. Düşük gelir grubunda %15'e çıkan oran, çok düşük gelir grubunda %22'ye ulaşmaktadır. Başka bir ifadeyle, ekonomik olarak en kırılgan gruptaki her beş kişiden birinden fazlası özel meselelerini paylaşabileceği hiç kimse olmadığını belirtmektedir. Bu tablo, ekonomik yoksunluğun yalnızca maddi değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal bir kırılganlık da ürettiğini göstermektedir.

“Sınırlı sosyal çevre en çok düşük gelir gruplarında görülüyor”

Grafik 2.5 genel olarak değerlendirildiğinde, düşük gelir gruplarında yalnızca bir kişiyle özel meselelerini paylaşabildiğini söyleyenlerin oranının da dikkat çekici seviyelere ulaştığı görülmektedir. Çok düşük gelir grubunun %28'i, düşük gelir grubunun ise %25'i yalnızca bir kişiyle konuşabildiğini ifade etmektedir. Buna karşılık bu oran yüksek gelir grubunda %13 seviyesindedir. Bulgular, gelir düzeyi düştükçe bireylerin hem güçlü sosyal bağlardan mahrum kaldığını hem de daha dar ve kırılgan ilişki ağları içinde yaşamaya başladığını düşündürmektedir.

Grafik 2.6: Medeni Duruma Göre Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı

“Hiç evlenmemiş bireyler daha geniş yakın ilişki ağlarına sahip görünüyor”

Grafik 2.6, katılımcıların “Hayatınızda kişisel ve özel konularınızı konuşabileceğiniz kaç kişi var?” sorusuna verdikleri yanıtların medeni duruma göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, bireylerin yakın ilişki ve duygusal destek ağlarının medeni duruma göre farklılaştığını göstermektedir. Kişisel ve özel konularını konuşabileceği en az iki kişiye sahip olduğunu belirtenlerin oranı hiç evlenmemiş bireylerde %73 ile en yüksek seviyededir. Bu oran evli bireylerde %64, boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde ise %60 seviyesinde kalmaktadır. Bulgular, özellikle hiç evlenmemiş bireylerin daha geniş yakın ilişki ağlarına sahip olduğunu düşündürmektedir.

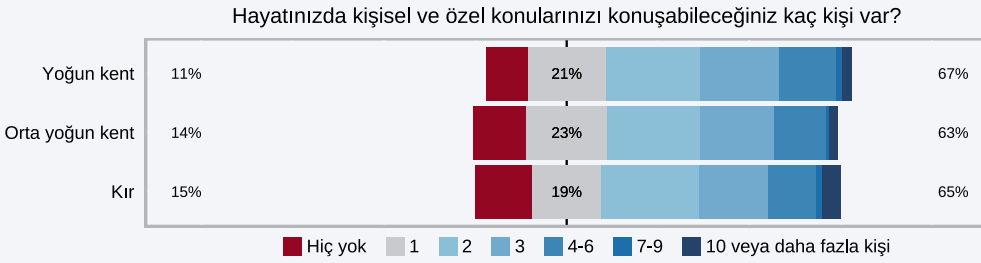
“En kırılgan grup boşanmış ve eşini kaybetmiş bireyler”

Kişisel meselelerini konuşabileceği hiç kimsenin olmadığını söyleyenlerin oranı boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde %19’a ulaşmaktadır. Buna karşılık bu oran evlilerde %13, hiç evlenmemiş bireylerde ise %10’dur. Başka bir ifadeyle, eş kaybı yaşamış veya boşanmış her beş kişiden yaklaşık biri duygusal destek alabileceği hiç kimse olmadığını belirtmektedir. Bu tablo, medeni durumdaki kırılmaların bireylerin yakın ilişki ağlarını ciddi biçimde zayıflatabildiğine işaret etmektedir.

“Evli bireylerde yakın ilişki ağı daha dar görünüyor”

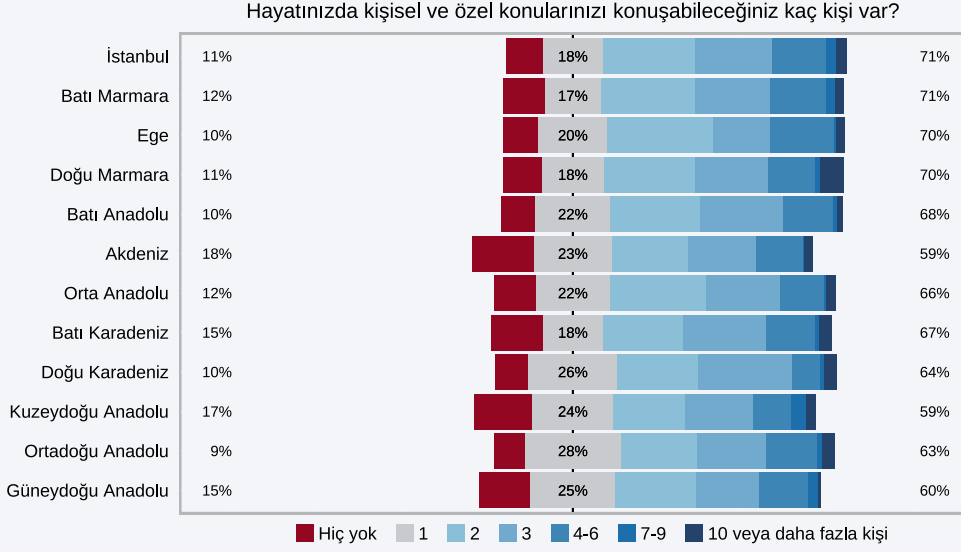
Grafik 2.6 genel olarak değerlendirildiğinde, evli bireylerde yalnızca bir kişiyle özel meselelerini paylaşabildiğini söyleyenlerin oranı %23 ile dikkat çekmektedir. Bu oran, boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde %22, hiç evlenmemiş bireylerde ise %17 seviyesindedir. Buna rağmen evli bireylerde tamamen yalnız kaldığını söyleyenlerin oranının daha düşük olması dikkat çekmektedir. Bulgular, evli bireylerin duygusal desteklerini daha sınırlı sayıdaki yakın ilişkiler üzerinden sürdürdüğünü düşündürmektedir.

Grafik 2.7: Yerleşim Yeri Göre Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı

“Kırsalda tamamen yalnız kalanların oranı biraz daha yüksek görünüyor”

Grafik 2.7, katılımcıların “Hayatınızda kişisel ve özel konularınızı konuşabileceğiniz kaç kişi var?” sorusuna verdikleri yanıtların yerleşim yerine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular genel olarak yerleşim yerleri arasında büyük farklar olmadığını gösterse de kişisel meselelerini konuşabileceği hiç kimsenin olmadığını söyleyenlerin oranı kırsal bölgelerde bir miktar daha yüksektir. Bu oran yoğun kentlerde %11 iken, orta yoğun kentlerde %14, kırsal bölgelerde ise %15 seviyesindedir. Buna karşılık kişisel meselelerini paylaşabileceği en az iki kişiye sahip olduğunu belirtenlerin oranı tüm yerleşim türlerinde %63-67 bandında seyretmektedir. Bulgular, yakın ilişki ve duygusal destek ağlarının yalnızca kentleşme düzeyiyle açıklanamayacağını; ancak kırsal bölgelerde tamamen yalnız kalan bireylerin biraz daha görünür olduğunu düşündürmektedir.

Grafik 2.8: Bölgelere Göre Özel Konuları Konuşabilecek Kişi Sayısı

“Bölgeler arasında yakın ilişki ağları açısından büyük farklılıklar göze çarpmıyor”

Grafik 2.8, katılımcıların “Hayatınızda kişisel ve özel konularınızı konuşabileceğiniz kaç kişi var?” sorusuna verdikleri yanıtların bölgelere göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, bölgeler arasında çok keskin farklılıkların olmadığı görülmektedir. Kişisel meselelerini paylaşabileceği en az iki kişiye sahip olduğunu belirtenlerin oranı birçok bölgede %60-70 bandında seyretmektedir. Bu oran İstanbul ve Batı Marmara’da %71 ile biraz daha yüksek görünürken, Akdeniz ve Kuzeydoğu Anadolu’da %59 seviyesine düşmektedir. Ancak genel tablo, Türkiye’nin farklı bölgelerinde bireylerin yakın ilişki ve duygusal destek ağlarının büyük ölçüde benzer yapılar gösterdiğine işaret etmektedir.

“Bazı bölgelerde sınırlı ilişki ağları biraz daha görünür hale geliyor”

Bölgesel farklar genel olarak sınırlı olsa da bazı küçük farklılıklar dikkat çekmektedir. Kişisel meselelerini konuşabileceği hiç kimsenin olmadığını söyleyenlerin oranı Akdeniz’de %18, Kuzeydoğu Anadolu’da %17 seviyesine çıkarken, Ortadoğu Anadolu’da %9’a kadar düşmektedir. Benzer şekilde yalnızca bir kişiyle özel meselelerini paylaşabildiğini söyleyenlerin oranı Ortadoğu Anadolu’da %28, Doğu Karadeniz’de %26 ve Güneydoğu Anadolu’da %25 ile görece daha yüksektir. Bununla birlikte bu farklılıklar genel tabloyu değiştirecek ölçüde büyük görünmemekte; bölgeler arasında daha çok sınırlı ve kademeli farklılıklara işaret etmektedir.

Bölüm Özeti

Yukarıdaki bulgular, Türkiye’de bireylerin yakın ilişki ve duygusal destek ağlarının tamamen zayıf olmadığını; ancak önemli bir kesim için kırılgan ve sınırlı olduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu kişisel ve özel meselelerini konuşabileceği en az iki kişiye sahip olduğunu belirtse de toplumun dikkat çekici bir bölümü yalnızca bir kişiyle konuşabildiğini ya da konuşacak hiç kimseye sahip olmadığını ifade etmektedir. Özellikle her sekiz kişiden birinin özel meselelerini paylaşabileceği hiç kimse olmadığını belirtmesi, sosyal izolasyon açısından dikkat çekici bir kırılganlık alanına işaret etmektedir.

Bulgular, yakın ilişki ağlarının yaş, eğitim ve gelir düzeyiyle güçlü biçimde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Gençler daha geniş destek ağlarına sahip görünürken, yaş ilerledikçe tamamen yalnız kalanların oranı belirgin biçimde artmaktadır. Benzer şekilde eğitim ve gelir seviyesi yükseldikçe bireylerin daha güçlü ve daha geniş yakın ilişki ağlarına sahip olduğu görülmektedir. Buna karşılık düşük gelir ve düşük eğitim gruplarında hem tamamen yalnız kalanların hem de yalnızca bir kişiyle özel meselelerini paylaşabildiğini söyleyenlerin oranı dikkat çekici seviyelere ulaşmaktadır. Bu tablo, sosyal izolasyonun yalnızca bireysel değil; ekonomik ve toplumsal eşitsizliklerle de bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Medeni durum, bireylerin duygusal destek imkanları üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Hiç evlenmemiş bireyler daha geniş yakın ilişki ağlarına sahip görünürken, boşanmış veya eşini kaybetmiş bireyler en kırılgan gruplar arasında öne çıkmaktadır. Özellikle bu grupta kişisel meselelerini konuşabileceği hiç kimsenin olmadığını söyleyenlerin oranının belirgin biçimde yükselmesi dikkat çekmektedir. Bulgular, eş kaybı ve boşanma gibi yaşam deneyimlerinin bireylerin yakın ilişki ağlarını daraltabildiğini düşündürmektedir.

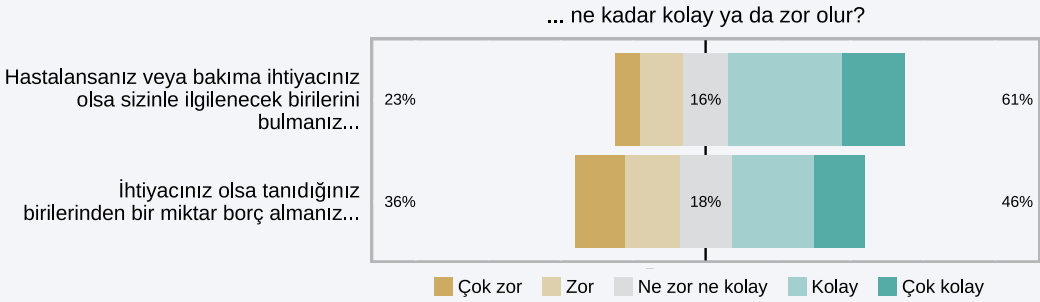
Yerleşim yeri ve bölgesel farklılıklar ise genel tabloyu büyük ölçüde değiştirmemektedir. Kent, kırsal ve farklı bölgeler arasında bazı sınırlı farklılıklar görülse de yakın ilişki ağlarının yapısında çok keskin ayrışmalar göze çarpmamaktadır. Bu durum, sosyal izolasyon ve duygusal destek meselesinin yalnızca belirli bölgelerle ya da yerleşim biçimleriyle sınırlı olmadığını; Türkiye toplumunun farklı kesimlerinde benzer biçimlerde deneyimlenebildiğini göstermektedir.

Bölüm 3: İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulma İmkanları

Bu bölümde, bireylerin ihtiyaç anlarında sosyal destek bulma imkanlarına ilişkin değerlendirmeleri ele alınacaktır. Katılımcılara, “Hastalansanız veya bakıma ihtiyacınız olsa sizinle ilgilenecek birilerini bulmanız ne kadar kolay ya da zor olur?” ve “İhtiyacınız olsa tanıdığınız birilerinden bir miktar borç almanız ne kadar kolay ya da zor olur?” soruları yöneltilmiştir. Bu sorular, bireylerin yalnızca sosyal ilişkilere sahip olup olmadığını değil; bu ilişkilerin kriz ve ihtiyaç anlarında ne ölçüde işlevsel olduğunu anlamak açısından önem taşımaktadır.

Sosyal izolasyon ve yalnızlık araştırmalarında sosyal destek ağlarının niteliği kritik bir yere sahiptir. Çünkü bireylerin çevresinde insan bulunması ile ihtiyaç anında gerçekten destek alabilmesi her zaman aynı anlama gelmemektedir. Hastalık, bakım ihtiyacı veya maddi sıkışıklık gibi durumlar, sosyal bağların dayanıklılığını ve güven ilişkilerinin gücünü görünür hale getiren önemli eşiklerdir. Bu nedenle bu sorular, bireylerin gündelik sosyal ilişkilerinin ötesinde, ne ölçüde güvenebilecekleri bir destek ağına sahip olduklarını ölçmeyi amaçlamaktadır.

Grafik 3.1: İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulabilme Durumu Dağılımı

“Bakım desteğine erişim, maddi desteğe kıyasla daha güçlü görünüyor”

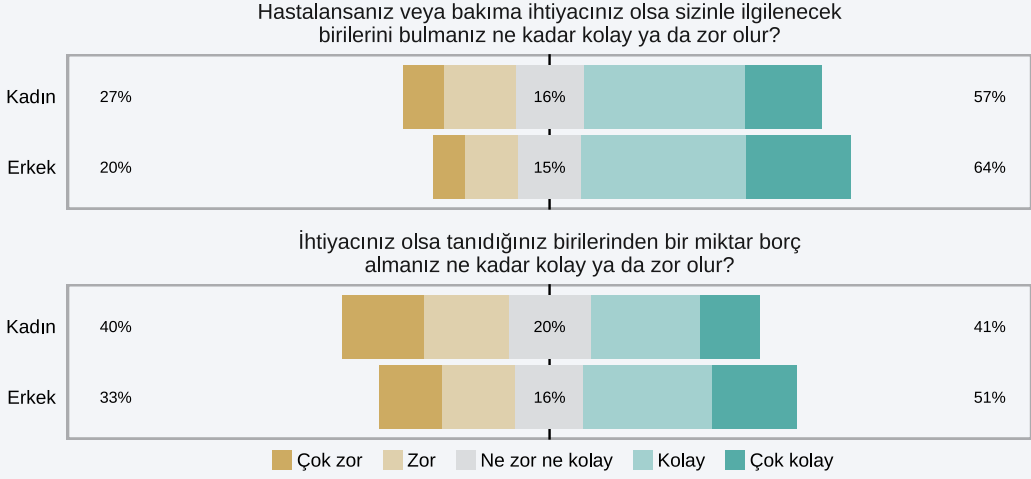
Grafik 3.1, bireylerin ihtiyaç anlarında sosyal destek bulma imkanlarına ilişkin değerlendirmelerini sunmaktadır. Bulgular, hastalık veya bakım ihtiyacı gibi durumlarda bireylerin çevrelerinden destek bulma konusunda görece daha güçlü bir güvene sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %61’i hastalandığında veya bakıma ihtiyaç duyduğunda kendisiyle ilgilenecek birilerini bulmanın kolay ya da çok kolay olacağını belirtmektedir. Buna karşılık bu durumun zor ya da çok zor olacağını söyleyenlerin oranı %23’tür. Bulgular, bakım ve duygusal destek söz konusu olduğunda bireylerin daha güçlü sosyal bağlara sahip olduğunu düşündürmektedir.

“Maddi destek konusunda sosyal güven ağları daha kırılgan görünüyor”

Tanıdıklarından borç almanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı %46 seviyesinde kalmaktadır. Buna karşılık katılımcıların %36’sı ihtiyaç anında borç bulmanın zor ya da çok zor olacağını düşünmektedir. Ayrıca katılımcıların %18’i bu konuda ne olumlu ne de olumsuz bir

değerlendirme yapmaktadır. Genel tablo, bireylerin bakım ve duygusal destek konusunda daha güçlü ilişki ağlarına sahip olduğunu; ancak maddi destek söz konusu olduğunda sosyal güven ağlarının daha sınırlı ve daha kırılğan hale geldiğini göstermektedir.

Grafik 3.2: Cinsiyete Göre İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulabilme Durumu

“Erkekler ihtiyaç anlarında destek bulma konusunda daha güvende hissediyor”

Grafik 3.2, katılımcıların hastalık veya bakım ihtiyacı durumunda destek bulma ve ihtiyaç halinde tanıdıklarından borç alabilme konusundaki değerlendirmelerinin cinsiyete göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, erkeklerin her iki konuda da kendilerini daha güçlü sosyal destek ağlarına sahip hissettiğini göstermektedir. Hastalandığında veya bakıma ihtiyaç duyduğunda kendisiyle ilgilenecek birilerini bulmanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı erkeklerde %64’e ulaşırken, kadınlarda bu oran %57’dir. Buna karşılık bunun zor ya da çok zor olacağını düşünenlerin oranı kadınlarda %27, erkeklerde ise %20 seviyesindedir.

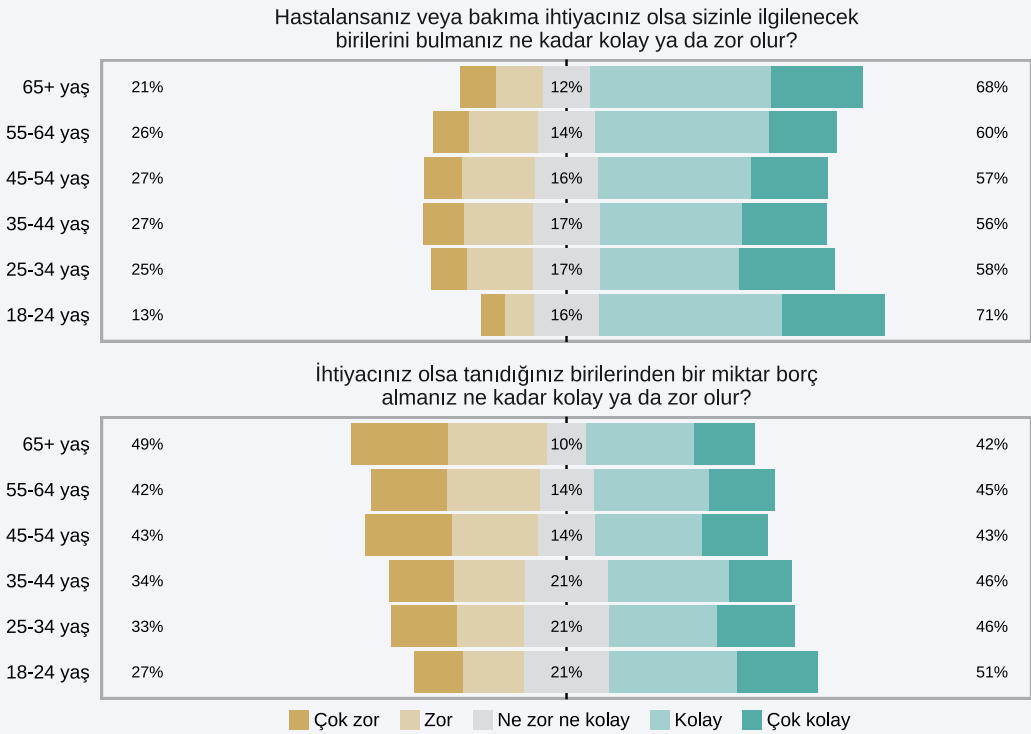
“Maddi destek konusunda kadınlar daha kırılğan bir tablo çiziyor”

Tanıdıklarından borç almanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı erkeklerde %51 iken, kadınlarda %41’de kalmaktadır. Buna karşılık borç bulmanın zor ya da çok zor olacağını belirtenlerin oranı kadınlarda %40’a ulaşırken, erkeklerde %33 seviyesindedir. Bulgular, maddi destek söz konusu olduğunda kadınların sosyal güven ağlarını daha sınırlı gördüğünü düşündürmektedir.

“Kadınlarda ihtiyaç anında destek bulamama kaygısı daha belirgin görünüyor”

Grafik 3.2 genel olarak değerlendirildiğinde, kadınların hem bakım desteği hem de maddi destek konusunda erkeklere kıyasla daha kırılgan bir algıya sahip olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle borç alma konusunda kadınların yalnızca %41’inin destek bulmayı kolay görmesi, ekonomik ve sosyal güvencenin toplumsal cinsiyet açısından eşit dağılmadığına işaret etmektedir. Buna karşılık erkekler hem bakım hem de maddi destek konusunda daha güçlü sosyal destek ağlarına sahip olduklarını düşünmektedir.

Grafik 3.3: Yaş Gruplarına Göre İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulabilme Durumu

“Gençler ihtiyaç anlarında daha güçlü sosyal destek ağlarına sahip görünüyor”

Grafik 3.3, katılımcıların hastalık veya bakım ihtiyacı durumunda destek bulma ve ihtiyaç halinde tanıdıklarından borç alabilme konusundaki değerlendirmelerinin yaş gruplarına göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, özellikle genç yaş gruplarının ihtiyaç anlarında çevrelerinden destek bulma konusunda daha güçlü bir güvene sahip olduğunu göstermektedir. Hastalandığında veya bakıma ihtiyaç duyduğunda kendisiyle ilgilecek birilerini bulmanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı 18-24 yaş grubunda %71 ile en yüksek seviyededir. 65 yaş ve üzeri bireylerde de bu oran %68 ile yüksek görünse de orta yaş gruplarında oran %56-58 bandına gerilemektedir. Bulgular, gençlerin daha güçlü ve daha erişilebilir bakım destek ağlarına sahip olduğunu düşündürmektedir.

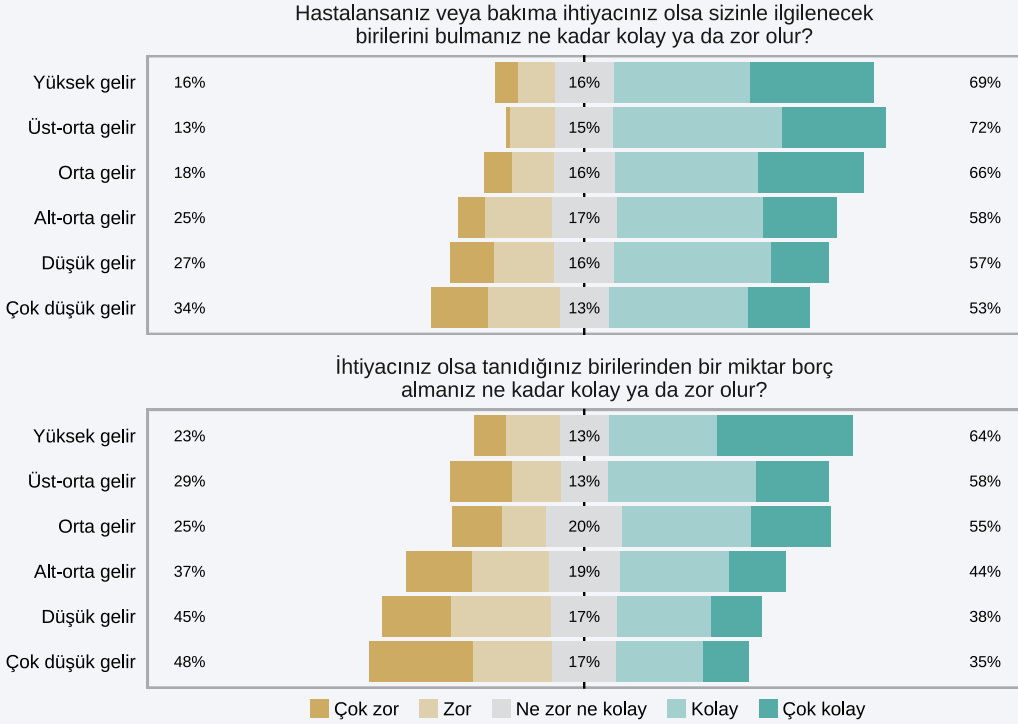
“Borç bulma konusunda en güvensiz grup yaşlı bireyler”

Tanıdıklarından borç almanın zor ya da çok zor olacağını söyleyenlerin oranı yaş ilerledikçe belirgin biçimde artmaktadır. Bu oran 18-24 yaş grubunda %27 iken, 55-64 yaş grubunda %42’ye, 65 yaş ve üzeri bireylerde ise %49’a ulaşmaktadır. Buna karşılık borç bulmanın kolay ya da çok kolay olacağını düşünenlerin oranı gençlerde %51 seviyesindeyken, 65 yaş ve üzeri bireylerde %42’ye düşmektedir. Özellikle ileri yaş gruplarında maddi destek konusunda hissedilen güvensizlik dikkat çekmektedir.

“Orta yaş gruplarında sosyal destek ağları daha kırılğan görünüyor”

Grafik 3.3 genel olarak değerlendirildiğinde, özellikle 35-54 yaş aralığındaki bireylerin hem bakım desteği hem de maddi destek konusunda daha kırılğan bir tablo çizdiği görülmektedir. Bu yaş gruplarında bakım desteğine kolay erişebileceğini söyleyenlerin oranı gençlere ve ileri yaş gruplarına kıyasla daha düşük seviyededir. Benzer şekilde borç bulmanın zor olduğunu söyleyenlerin oranı da %34-43 bandına ulaşmaktadır. Bulgular, çalışma hayatı, ekonomik sorumluluklar ve gündelik yaşam baskılarının orta yaş gruplarında sosyal destek ağlarının gücünü sınırlayabildiğini düşündürmektedir.

Grafik 3.4: Gelir Düzeyine Göre İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulabilme Durumu

“En fazla desteğe ihtiyaç duyabilecek gruplar, desteğe erişimde de en kırılgan konumda görünüyor”

Grafik 3.4, katılımcıların hastalık veya bakım ihtiyacı durumunda destek bulma ve ihtiyaç halinde tanıdıklarından borç alabilme konusundaki değerlendirmelerinin gelir düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, gelir seviyesi düştükçe bireylerin sosyal destek ağlarına duyduğu güvenin belirgin biçimde zayıfladığını göstermektedir. Hastalandığında veya bakıma ihtiyaç duyduğunda kendisiyle ilgilenecek birilerini bulmanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı üst-orta gelir grubunda %72, yüksek gelir grubunda %69 seviyesindeyken, çok düşük gelir grubunda bu oran %53’e düşmektedir. Buna karşılık bakım desteğine erişimin zor olacağını düşünenlerin oranı çok düşük gelir grubunda %34’e ulaşmaktadır. Bulgular, ekonomik kırılganlığın sosyal destek ağlarını da zayıflatabildiğini düşündürmektedir.

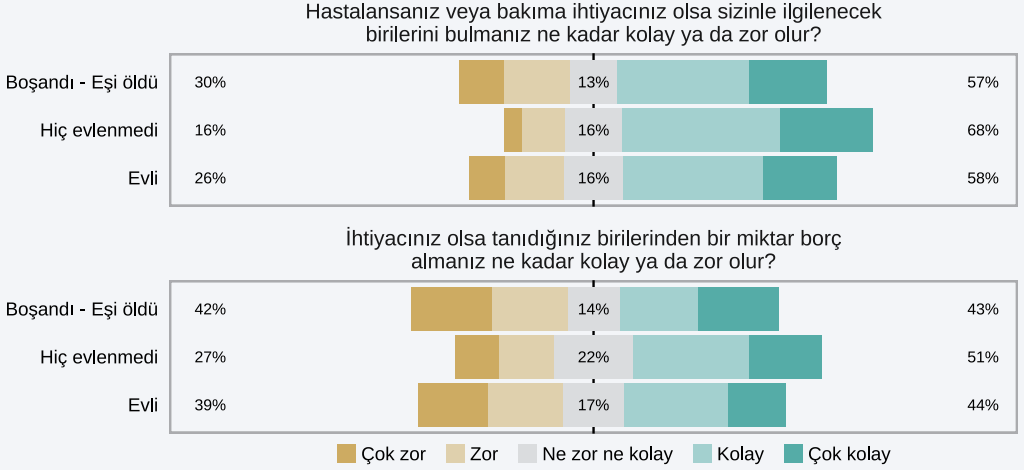
“Maddi destek konusunda gelir farkı çok daha sert hissediliyor”

Tanıdıklarından borç almanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı yüksek gelir grubunda %64 seviyesindedir. Bu oran üst-orta gelir grubunda %58, orta gelir grubunda %55 olarak ölçülmektedir. Buna karşılık düşük gelir grubunda %38’e, çok düşük gelir grubunda ise yalnızca %35’e kadar düşmektedir. Aynı zamanda borç bulmanın zor ya da çok zor olacağını düşünenlerin oranı düşük gelir grubunda %45, çok düşük gelir grubunda ise %48’e ulaşmaktadır. Başka bir ifadeyle, maddi desteğe en fazla ihtiyaç duyabilecek gruplar aynı zamanda bu desteğe erişim konusunda en güvensiz kesimleri oluşturmaktadır.

“Gelir düzeyi düştükçe sosyal güven ağlarının kapasitesi daralıyor”

Grafik 3.4 genel olarak değerlendirildiğinde, ekonomik imkânların yalnızca yaşam standartlarını değil, bireylerin ihtiyaç anlarında dayanabilecekleri sosyal ağların gücünü de etkilediği görülmektedir. Özellikle düşük gelir gruplarında hem bakım desteği hem de maddi destek konusunda hissedilen güvensizlik dikkat çekicidir. Buna karşılık yüksek gelir gruplarında bireylerin hem bakım hem de borç desteğine daha kolay erişebileceğini düşünmesi, sosyal destek ağlarının ekonomik kaynaklarla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Grafik 3.5: Medeni Duruma Göre İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulabilme Durumu

“Hiç evlenmemiş bireyler ihtiyaç anlarında daha güçlü destek ağlarına sahip görünüyor”

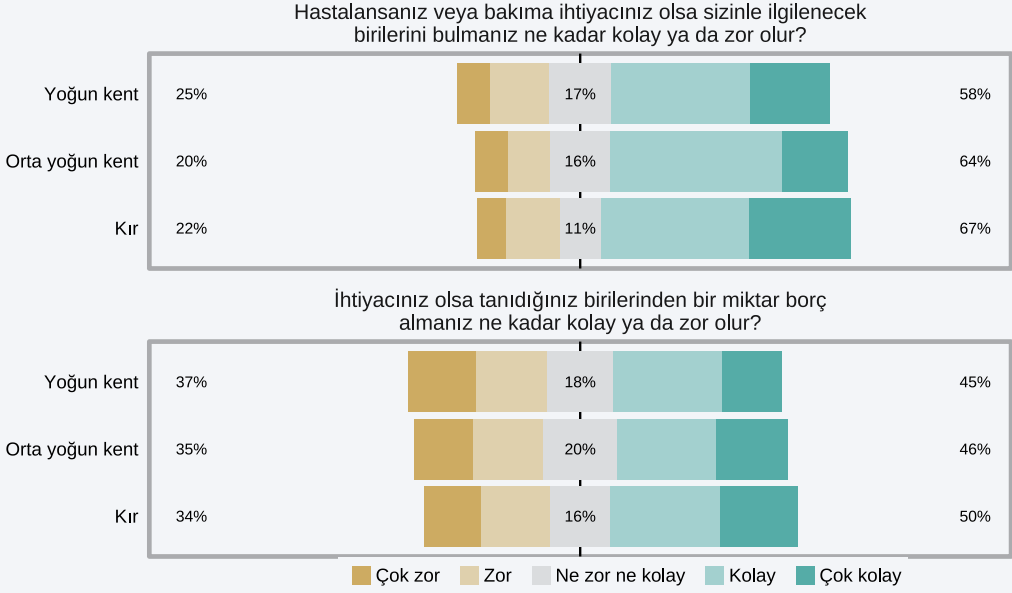
Grafik 3.5, katılımcıların hastalık veya bakım ihtiyacı durumunda destek bulma ve ihtiyaç halinde tanıdıklarından borç alabilme konusundaki değerlendirmelerinin medeni duruma göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, hiç evlenmemiş bireylerin her iki konuda da kendilerini daha güçlü sosyal destek ağlarına sahip gördüğünü göstermektedir. Hastalandığında veya bakıma ihtiyaç duyduğunda kendisiyle ilgilecek birilerini bulmanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı hiç evlenmemiş bireylerde %68’e ulaşmaktadır. Bu oran evlilerde %58, boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde ise %57 seviyesindedir. Buna karşılık bakım desteğine erişimin zor olacağını düşünenlerin oranı boşanmış veya eşini kaybetmiş bireylerde %30’a çıkarken, hiç evlenmemiş bireylerde %16 seviyesinde kalmaktadır.

“Maddi destek konusunda en kırılgan grup boşanmış ve eşini kaybetmiş bireyler”

Tanıdıklarından borç almanın zor ya da çok zor olacağını söyleyenlerin oranı boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde %42 ile dikkat çekici biçimde yüksektir. Bu oran evlilerde %39, hiç evlenmemiş bireylerde ise %27 seviyesindedir. Buna karşılık borç almanın kolay ya da çok kolay olacağını düşünenlerin oranı hiç evlenmemiş bireylerde %51’e ulaşırken, evlilerde %44, boşanmış veya eşini kaybetmiş bireylerde %43 olarak ölçülmektedir. Bulgular, özellikle eş kaybı veya boşanma deneyimi yaşayan bireylerin maddi destek ağlarını daha kırılgan gördüğünü düşündürmektedir.

“Eş kaybı sosyal destek ağlarını da zayıflatıyor olabilir”

Grafik 3.5 genel olarak değerlendirildiğinde, boşanmış veya eşini kaybetmiş bireylerin hem bakım desteği hem de maddi destek konusunda daha güvensiz bir tablo çizdiği görülmektedir. Buna karşılık hiç evlenmemiş bireyler ihtiyaç anlarında çevrelerinden destek bulabileceklerine daha güçlü biçimde inanmaktadır. Bu durum, eş kaybı ve boşanma gibi yaşam deneyimlerinin bireylerin sosyal güven ağlarını daraltabildiğini ve ihtiyaç anlarında hissedilen kırılganlığı artırabildiğini düşündürmektedir.

Grafik 3.6: Yerleşim Yerine Göre İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulabilme Durumu

“Kırsalda sosyal destek ağlarına erişim daha güçlü görünüyor”

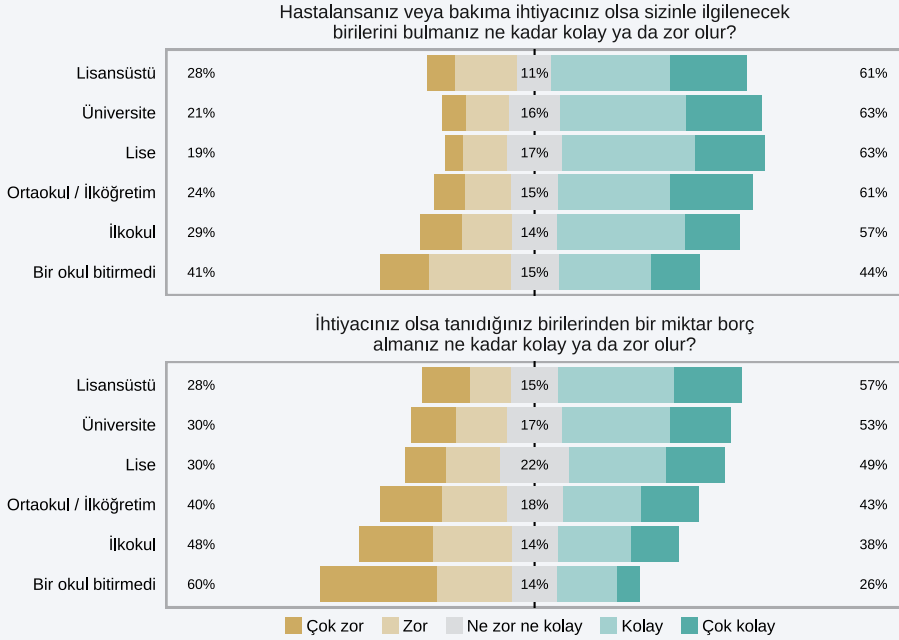
Grafik 3.6, katılımcıların hastalandıklarında bakım desteği bulma ve ihtiyaç halinde tanıdıklarından borç alma konusunda ne ölçüde destek erişimine sahip olduklarını yerleşim yerine göre göstermektedir. Bulgular, kırsal bölgelerde sosyal destek ağlarının daha erişilebilir olduğunu ortaya koymaktadır. Hastalandığında veya bakıma ihtiyaç duyduğunda kendisiyle ilgilenecek birilerini bulmanın kolay olduğunu söyleyenlerin oranı kırsalda %67’ye ulaşırken, yoğun kentlerde bu oran %58 seviyesinde kalmaktadır. Ayrıca yoğun kentlerde bu konuda zorlanacağını düşünenlerin oranı %25 ile daha yüksektir. Bulgular, kırsal yaşamda bireylerin gündelik destek ilişkilerine daha kolay erişebildiğini düşündürmektedir.

“Büyük kentlerde sosyal destek ağları daha kırılğan görünüyor”

Özellikle yoğun kentlerde hem bakım desteği hem de maddi destek konusunda daha zayıf bir tablo dikkat çekmektedir. İhtiyaç halinde tanıdıklarından borç almanın kolay olacağını söyleyenlerin oranı yoğun kentlerde %45 seviyesindedir. Bu oran orta yoğun kentlerde %46, kırsalda ise %50’ye yükselmektedir. Buna karşılık borç bulmanın zor olacağını söyleyenlerin oranı yoğun kentlerde %37 ile en yüksek seviyededir. Bu tablo, büyük kentlerde bireylerin sosyal çevreyle kurduğu güven ve dayanışma ilişkilerinin daha sınırlı olabileceğini göstermektedir.

“Maddi destek ağları, bakım desteğine kıyasla daha zayıf kalıyor”

Tüm yerleşim türlerinde dikkat çeken bir diğer unsur, bakım desteğine erişimin maddi desteğe kıyasla daha güçlü olmasıdır. Katılımcılar, hastalandıklarında kendileriyle ilgilenecek birilerini bulabileceklerini düşünmeye, ihtiyaç halinde borç bulabileceklerini düşünmelerinden daha yatkındır. Özellikle yoğun kentlerde bakım desteği ile maddi destek arasındaki fark daha belirgin görülmektedir. Genel tablo, sosyal dayanışmanın duygusal ve bakım temelli ilişkilerde daha güçlü kaldığını; maddi destek söz konusu olduğunda ise sosyal ağların daha sınırlı çalıştığını göstermektedir.

Grafik 3.7: Eğitim Düzeyine Göre İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulabilme Durumu

“Bakım desteği bulmada en düşük eğitim seviyesindekiler en dezavantajlılar”

Grafik 3.7, katılımcıların hastalık veya bakım ihtiyacı durumunda destek bulma ve ihtiyaç halinde tanıdıklarından borç alabilme konusundaki değerlendirmelerinin eğitim düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, bakım desteğine erişimde eğitim düzeyleri arasındaki farkın sınırlı kaldığını göstermektedir. Hastalandığında veya bakıma ihtiyaç duyduğunda kendisiyle ilgilenecek birilerini bulmanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı lise ve üniversite mezunlarında %63, lisansüstü ve ortaokul mezunlarında %61, ilkokul mezunlarında ise %57 seviyesindedir. Buna karşılık bir okul bitirmemiş bireylerde bu oran %44’e gerilemekte, bakım desteğine erişimin zor olacağını düşünenlerin oranı %41’e ulaşmaktadır. Bulgular, bakım desteği söz konusu olduğunda asıl ayrışmanın en düşük eğitim düzeyinde ortaya çıktığını düşündürmektedir.

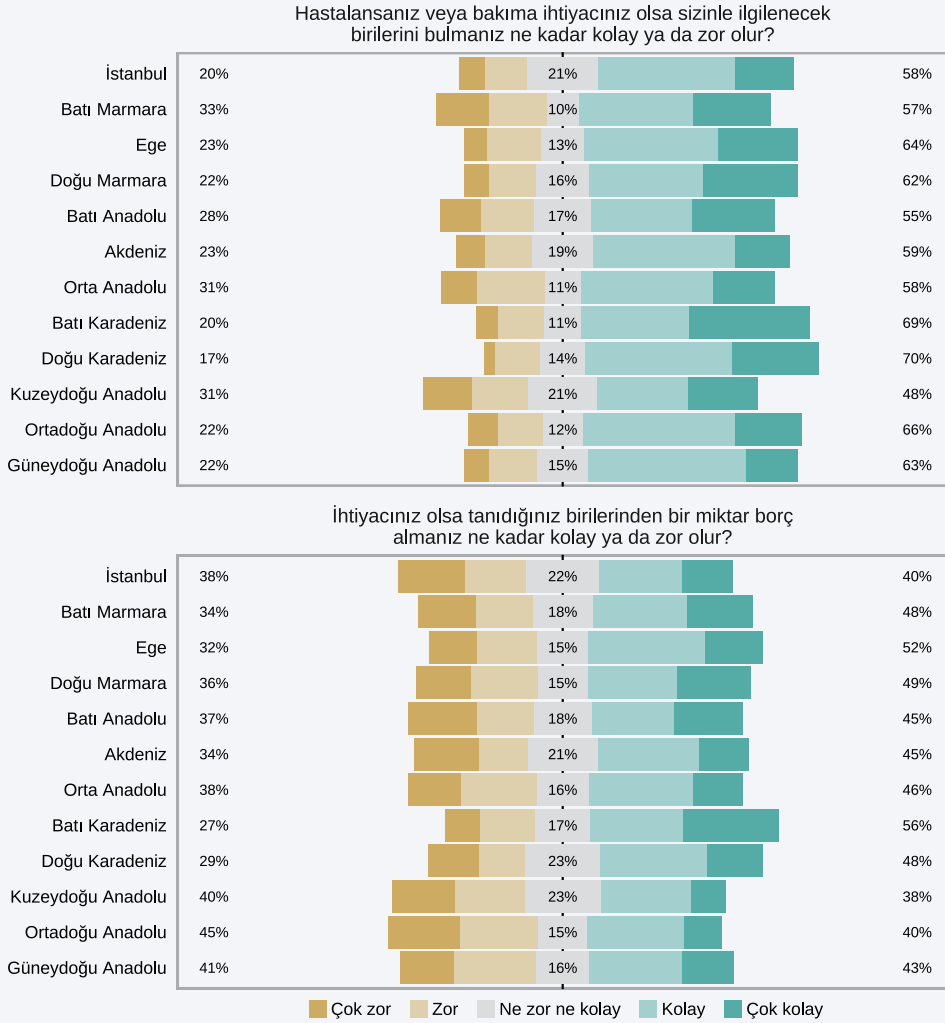
“Maddi destek bulma eğitim seviyesi arttıkça kolaylaşma eğiliminde”

Tanıdıklarından borç almanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı eğitim düzeyi yükseldikçe artma eğilimindedir. Bu oran bir okul bitirmemiş bireylerde %26, ilkokul mezunlarında %38, ortaokul mezunlarında %43 ve lise mezunlarında %49 iken, üniversite mezunlarında %53’e, lisansüstü mezunlarında ise %57’ye yükselmektedir. Buna karşılık borç bulmanın zor ya da çok zor olacağını düşünenlerin oranı bir okul bitirmemiş bireylerde %60, ilkokul mezunlarında %48 ve ortaokul mezunlarında %40 seviyesindeyken, lisansüstü mezunlarında %28’e kadar düşmektedir. Bulgular, maddi destek söz konusu olduğunda eğitim düzeyinin belirgin bir ayrışma yarattığını göstermektedir.

“Eğitim düzeyi, sosyal destek ağlarının mali yönüyle daha belirgin ilişki içinde”

Grafik 3.7 genel olarak değerlendirildiğinde, eğitim düzeyinin bakım desteğinden çok maddi destek algısını farklılaştırdığı görülmektedir. Bakım desteğinde eğitim grupları arasındaki fark dar kalırken, borç bulma konusunda en düşük ve en yüksek eğitim düzeyleri arasındaki fark 31 puana ulaşmaktadır. Özellikle bir okul bitirmemiş bireylerin her iki destek türünde de en kırılgan tabloyu çizmesi dikkat çekmektedir. Bu durum, eğitimin sosyal destek ağlarına erişimi belirleyen ekonomik ve toplumsal kaynaklarla birlikte işlediğini düşündürmektedir.

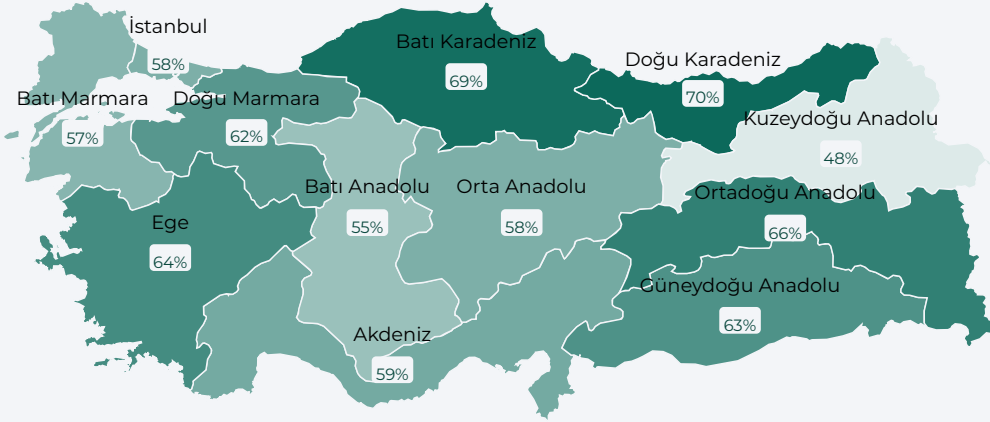
Grafik 3.8: Bölgelere Göre İhtiyaç Anlarında Sosyal Destek Bulabilme Durumu

“Karadeniz bölgeleri bakım desteği konusunda en güçlü tabloyu çiziyor”

Grafik 3.8, katılımcıların hastalık veya bakım ihtiyacı durumunda destek bulma ve ihtiyaç halinde tanıdıklarından borç alabilme konusundaki değerlendirmelerinin bölgelere göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, bakım desteğine erişim konusunda bölgeler arasında belirgin farklılıklar olduğunu göstermektedir. Hastalandığında veya bakıma ihtiyaç duyduğunda kendisiyle ilgile-necek birilerini bulmanın kolay ya da çok kolay olacağını söyleyenlerin oranı Doğu Karadeniz’de %70, Batı Karadeniz’de %69, Ortadoğu Anadolu’da ise %66 seviyesindedir. Buna karşılık bu oran Kuzeydoğu Anadolu’da %48 ile en düşük seviyeye inmektedir. Batı Anadolu’da oran %55, Batı Marmara’da ise %57 olarak ölçülmektedir. Bulgular, bazı bölgelerde bakım ve dayanışma ağlarının daha güçlü hissedildiğini düşündürmektedir.

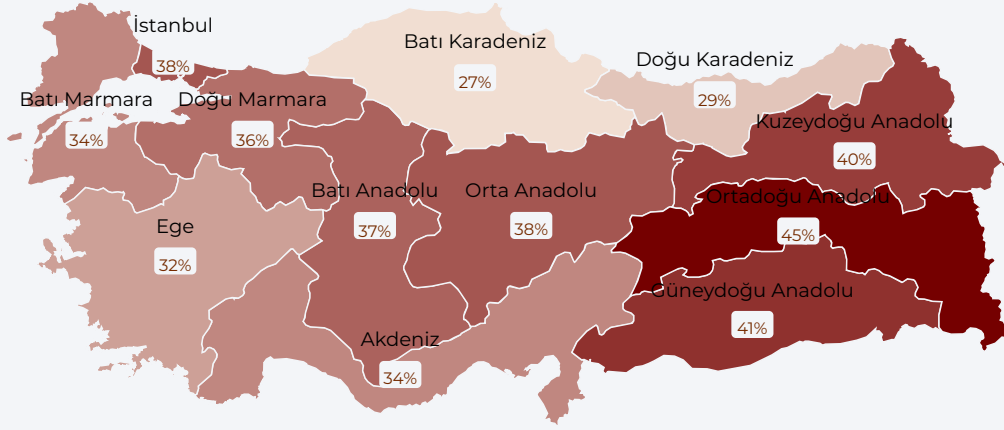
Harita 3.1: Bölgelere Göre Borç Bulma Kolaylığı

“Maddi destek konusunda tablo daha kırılğan hale geliyor”

Harita 3.1’e göre tanıdıklarından borç almanın kolay ya da çok kolay olacağını belirtenlerin oranı Doğu Karadeniz’de %70 ile en yüksek seviyededir. Bu oran Batı Karadeniz’de %69, Ortadoğu Anadolu’da %66 ve Ege’de %64’tür. Buna karşılık Batı Anadolu (%55), Batı Marmara (%57) ve Orta Anadolu (%58) bölgelerinde görece daha düşük seviyelerde seyretmektedir. Buna rağmen tüm bölgelerde katılımcıların yarısından fazlası ihtiyaç halinde tanıdıklarından borç alabileceğini düşünmektedir. Harita 3.2’de sunulduğu üzere, özellikle Ortadoğu Anadolu’da katılımcıların %45’i, Güneydoğu Anadolu’da %41’i ihtiyaç halinde borç bulmanın zor ya da çok zor olacağını düşünmektedir. Bu tablo, maddi destek söz konusu olduğunda sosyal güven ağlarının bakım desteğine kıyasla daha kırılğan hale geldiğini göstermektedir.

Harita 3.2: Bölgelere Göre Borç Bulma Güçlüğü

“Bazı bölgelerde dayanışma ağları daha güçlü hissediliyor”

Harita 3.2 genel olarak değerlendirildiğinde, bakım desteği konusunda Türkiye’nin birçok bölgesinde görece güçlü bir güven hissi bulunduğu görülmektedir. Ancak maddi destek söz konusu olduğunda bölgesel farklılıklar daha belirgin hale gelmektedir. Özellikle Karadeniz bölgelerinde hem bakım hem de maddi destek konusunda daha güçlü sosyal güven ağları hissedilirken, Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve kısmen İstanbul’da destek ağlarına yönelik güvensizlik daha yüksek görünmektedir. Genel tablo, sosyal destek ağlarının yalnızca bireysel ilişkilerle değil; bölgesel dayanışma kültürü, ekonomik imkanlar ve toplumsal yapı ile de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Bölüm Özeti

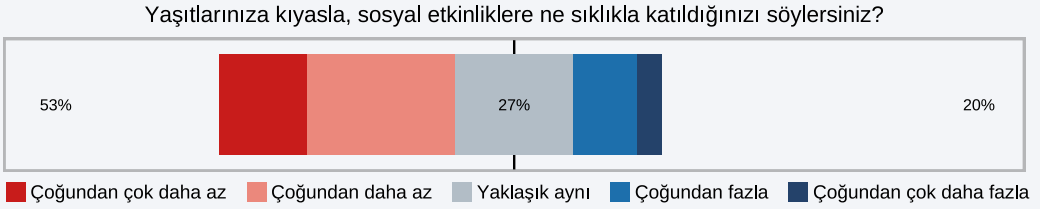
Bu bölümde elde edilen bulgular, bireylerin ihtiyaç anlarında sosyal destek bulma imkanlarının destek türüne ve sosyodemografik özelliklere göre farklılaştığını göstermektedir. Genel olarak katılımcılar, hastalık veya bakım ihtiyacı gibi durumlarda çevrelerinden destek bulabileceklerine ilişkin daha güçlü bir güven duygusuna sahipken, maddi destek gerektiren durumlarda sosyal güven ağlarının daha kırılğan algılandığı görülmektedir. Cinsiyet açısından erkeklerin hem bakım hem de maddi destek konusunda kendilerini daha güvende hissettikleri, kadınların ise özellikle maddi destek bulma konusunda daha temkinli değerlendirmeler yaptığı dikkat çekmektedir. Yaş grupları incelendiğinde gençlerin bakım desteğine erişim konusunda daha olumlu bir algıya sahip olduğu, buna karşılık yaş ilerledikçe özellikle maddi destek bulmaya ilişkin güvenin zayıfladığı görülmektedir. Gelir düzeyi ise sosyal destek algısını belirgin biçimde farklılaştıran unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Gelir seviyesi düştükçe hem bakım hem de maddi destek bulmanın zorlaşacağı yönündeki değerlendirmeler artmaktadır. Genel olarak bulgular, bireylerin ihtiyaç anlarında sahip olduklarını düşündükleri sosyal destek ağlarının yalnızca sosyal ilişkilerin varlığıyla değil, ekonomik koşullar ve demografik özelliklerle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Bölüm 4: Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı

Bu bölümde, katılımcıların yaşitlarına kıyasla sosyal etkinliklere ne sıklıkla katıldıklarına ilişkin değerlendirmeler ele alınacaktır. Araştırmada katılımcılara “Yaşıtlarınıza kıyasla, sosyal etkinliklere ne sıklıkla katıldığınızı söyler misiniz?” sorusu yöneltildi ve bireylerden kendilerini akranlarıyla karşılaştırarak değerlendirmeleri istendi. Katılımcılar “çoğundan çok daha az”, “çoğundan daha az”, “yaklaşık aynı”, “çoğundan fazla” ve “çoğundan çok daha fazla” seçeneklerinden birini tercih etti. Bu soru, bireylerin yalnızca sosyal etkinliklere katılım düzeyini değil, aynı zamanda kendilerini toplumsal yaşam içinde ne kadar aktif hissettiklerini anlamak açısından önemli bir gösterge sunmaktadır.

Sosyal etkinliklere katılım, bireylerin gündelik yaşam içinde sosyal bağlar kurabilmesi, aidiyet hissi geliştirmesi ve toplumsal ilişkilerini sürdürebilmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle arkadaş buluşmaları, kültürel etkinlikler, ortak aktiviteler veya topluluk temelli sosyal alanlar, bireylerin yalnızlık hissini azaltan ve sosyal izolasyonu sınırlandıran unsurlar arasında yer almaktadır. Buna karşılık bireyin kendisini yaşitlarına göre daha az sosyal hissetmesi, sosyal dışlanma veya geri çekilme hissiyle ilişkili olabilmektedir. Bu nedenle sosyal etkinliklere katılım sıklığı, toplumsal bağlılığın ve sosyal bütünleşmenin önemli göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Grafik 4.1: Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı Dağılımı

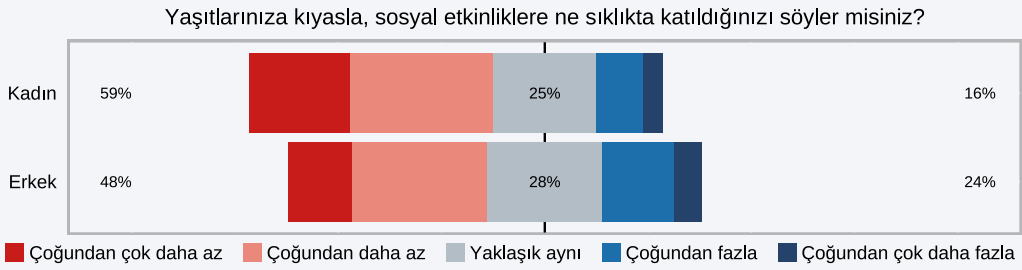
“Toplumun yarısından fazlası sosyal etkinliklere yaşitlarından daha az katıldığını düşünüyor”

Katılımcılara bu soru kapsamında “çoğundan çok daha az”, “çoğundan daha az”, “yaklaşık aynı”, “çoğundan fazla” ve “çoğundan çok daha fazla” seçenekleri sunulmuştur. Grafik 4.1, bu cevapların dağılımını daha sade bir biçimde göstermektedir. Bulgulara göre katılımcıların %53’ü sosyal etkinliklere yaşitlarından daha az ya da çok daha az katıldığını düşünmektedir. Buna karşılık katılımcıların %27’si sosyal etkinliklere katılım düzeyini akranlarıyla yaklaşık aynı seviyede değerlendirmektedir. Sosyal etkinliklere yaşitlarından daha fazla katıldığını belirtenlerin oranı ise %20’de kalmaktadır.

“Sosyal hayata katılım konusunda yaygın bir geride kalmışlık hissi dikkat çekiyor”

Grafik 4.1 genel olarak değerlendirildiğinde, bireylerin önemli bir bölümünün kendisini sosyal hayatın dışında veya gerisinde konumlandığı görülmektedir. Katılımcıların yarısından fazlasının sosyal etkinliklere akranlarından daha az katıldığını düşünmesi, toplumsal etkileşim ve sosyal katılım açısından dikkat çekici bir tablo ortaya koymaktadır. Bu durum, yalnızlık ve sosyal izolasyonun yalnızca duygusal bir deneyim değil; aynı zamanda bireylerin sosyal yaşama katılım düzeyleriyle de yakından ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Grafik 4.2: Cinsiyete Göre Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı

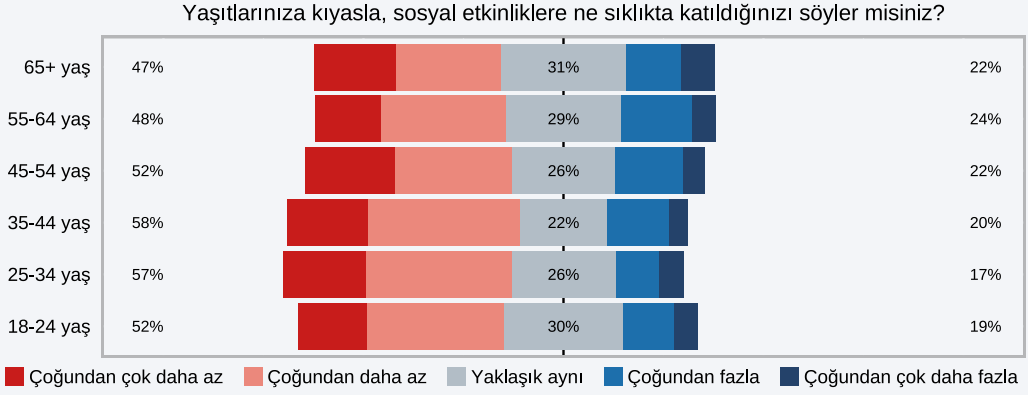

“Kadınlar sosyal hayata erkeklere kıyasla daha uzak hissediyor”

Grafik 4.2, katılımcıların “Yaşıtlarınıza kıyasla, sosyal etkinliklere ne sıklıkta katıldığınızı söyler misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, kadınların sosyal etkinliklere katılım konusunda kendilerini erkeklere kıyasla daha geride konumlandığını göstermektedir. Kadınların %59’u sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha az ya da çok daha az katıldığını belirtirken, erkeklerde bu oran %48’dir. Buna karşılık sosyal etkinliklere akranlarından daha fazla katıldığını söyleyenlerin oranı erkeklerde %24’e ulaşırken, kadınlarda %16 seviyesinde kalmaktadır. Bulgular, kadınların sosyal hayata katılım konusunda daha sınırlı bir deneyim yaşadığını düşündürmektedir.

“Erkekler kendilerini sosyal hayatın içinde daha fazla görüyor”

Grafik 4.2 genel olarak değerlendirildiğinde, erkeklerin sosyal etkinliklere katılım konusunda daha aktif bir konumda hissettiği görülmektedir. Erkeklerin %28’i sosyal etkinliklere katılım düzeyini yaşıtlarıyla yaklaşık aynı seviyede değerlendirirken, kadınlarda bu oran %25’tir. Özellikle kadınların yarısından fazlasının sosyal etkinliklere akranlarından daha az katıldığını belirtmesi dikkat çekmektedir. Bu tablo, sosyal hayata katılım imkanlarının ve gündelik sosyal etkileşim deneyimlerinin kadınlar açısından daha sınırlı olabileceğine işaret etmektedir.

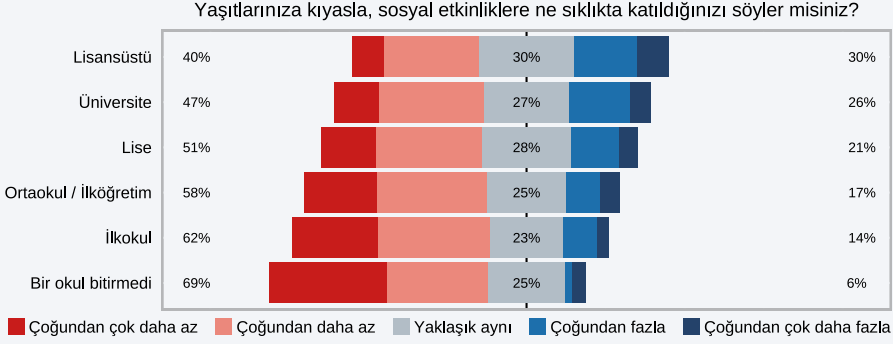
Grafik 4.3: Yaş Gruplarına Göre Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı

“Orta yaş grupları sosyal hayattan daha fazla uzaklaştığını hissediyor”

Grafik 4.3, katılımcıların “Yaşıtlarınıza kıyasla, sosyal etkinliklere ne sıklıkta katıldığınızı söyler misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların yaş gruplarına göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, özellikle orta yaş gruplarında bireylerin kendilerini sosyal etkinliklerden daha uzak hissettiğini göstermektedir. Sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha az ya da çok daha az katıldığını belirtenlerin oranı 35-44 yaş grubunda %58, 25-34 yaş grubunda ise %57 seviyesindedir. Buna karşılık bu oran 65 yaş ve üzeri bireylerde %47’ye düşmektedir. Bulgular, özellikle çalışma ve aile sorumluluklarının yoğunlaştığı yaş gruplarında bireylerin sosyal hayata katılım konusunda daha geri planda hissettiğini düşündürmektedir.

“İleri yaş grupları sosyal katılım açısından kendilerini daha dengeli görüyor”

Grafik 4.3 genel olarak değerlendirildiğinde, ileri yaş gruplarının sosyal etkinliklere katılım konusunda kendilerini daha az dışlanmış hissettiği dikkat çekmektedir. 65 yaş ve üzeri bireylerin %31’i sosyal etkinliklere katılım düzeyini yaşıtlarıyla yaklaşık aynı seviyede değerlendirmektedir. Bu oran 18-24 yaş grubunda %30, 55-64 yaş grubunda ise %29’dur. Ayrıca sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha fazla katıldığını söyleyenlerin oranı da 55-64 yaş grubunda %24 ile en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Buna karşılık 25-34 yaş grubunda bu oran yalnızca %17’dir. Bulgular, özellikle orta yaş gruplarında sosyal hayata zaman ve imkân ayırmanın daha zor hale gelebildiğini düşündürmektedir.

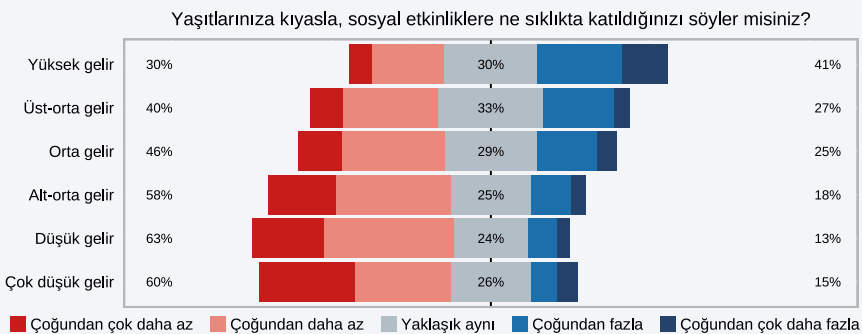
Grafik 4.4: Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı

“Eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal hayata katılım da artıyor”

Grafik 4.4, katılımcıların “Yaşıtlarınıza kıyasla, sosyal etkinliklere ne sıklıkta katıldığınızı söyler misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, eğitim seviyesi ile sosyal etkinliklere katılım arasında belirgin bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha az ya da çok daha az katıldığını belirtenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %40 seviyesindeyken, bu oran üniversite mezunlarında %47, lise mezunlarında %51’e yükselmektedir. Eğitim seviyesi düştükçe bu oran daha da artmakta; ilkokul mezunlarında %62’ye, bir okul bitirmemiş bireylerde ise %69’a ulaşmaktadır. Bulgular, düşük eğitim gruplarında bireylerin kendilerini sosyal hayatın dışında hissetme eğiliminin daha güçlü olduğunu düşündürmektedir.

“En düşük sosyal katılım algısı eğitim seviyesi en düşük gruplarda görülüyor”

Sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha fazla katıldığını belirtenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %30 ile en yüksek seviyededir. Bu oran üniversite mezunlarında %26, lise mezunlarında %21 seviyesindedir. Buna karşılık ilkokul mezunlarında %14’e, bir okul bitirmemiş bireylerde ise yalnızca %6’ya kadar düşmektedir. Başka bir ifadeyle, eğitim seviyesi en düşük gruplarda bireylerin çok büyük bölümü kendisini sosyal hayatın dışında veya gerisinde konumlandırmaktadır. Bu tablo, eğitim düzeyinin yalnızca ekonomik imkanlarla değil, bireylerin sosyal yaşama katılım kapasitesi ve sosyal etkileşim imkanlarıyla da yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Grafik 4.5: Gelir Düzeyine Göre Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı

“Gelir düzeyi yükseldikçe sosyal hayata katılım belirgin biçimde artıyor”

Grafik 4.5, katılımcıların “Yaşıtlarınıza kıyasla, sosyal etkinliklere ne sıklıkta katıldığınızı söyler misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların gelir düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, ekonomik durum ile sosyal etkinliklere katılım arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha az ya da çok daha az katıldığını belirtenlerin oranı yüksek gelir grubunda %30 seviyesindeyken, bu oran üst-orta gelir grubunda %40, orta gelir grubunda %46’ya yükselmektedir. Alt-orta gelir grubunda %58’e çıkan oran, düşük gelir grubunda %63’e ulaşmaktadır. Bulgular, gelir seviyesi düştükçe bireylerin kendilerini sosyal hayatın dışında veya gerisinde hissetme eğiliminin belirgin biçimde arttığını göstermektedir.

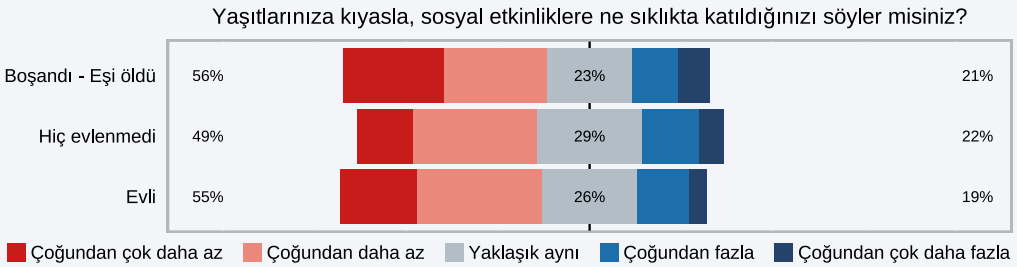
“Yüksek gelir grupları sosyal hayata daha güçlü biçimde dahil oluyor”

Sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha fazla katıldığını söyleyenlerin oranı yüksek gelir grubunda %41 ile dikkat çekici biçimde yüksektir. Bu oran üst-orta gelir grubunda %27, orta gelir grubunda ise %25 seviyesindedir. Buna karşılık düşük gelir grubunda %13’e, çok düşük gelir grubunda ise %15’e kadar gerilemektedir. Başka bir ifadeyle, yüksek gelir grubundaki bireyler sosyal hayata daha aktif biçimde katıldıklarını düşünürken, düşük gelir gruplarındaki bireyler kendilerini sosyal açıdan daha geri planda görmektedir. Bu tablo, sosyal etkinliklere katılım imkanlarının ekonomik kaynaklarla doğrudan bağlantılı olduğunu düşündürmektedir.

“Ekonomik eşitsizlik sosyal hayata katılımı da görünür hale geliyor”

Grafik 4.5 genel olarak değerlendirildiğinde, gelir düzeyi düştükçe bireylerin sosyal etkinliklerden uzaklaşma hissinin güçlendiği görülmektedir. Özellikle düşük ve çok düşük gelir gruplarında katılımcıların büyük çoğunluğu sosyal etkinliklere akranlarından daha az katıldığını ifade etmektedir. Buna karşılık yüksek gelir grubunda sosyal hayata aktif katılım algısının belirgin biçimde daha güçlü olduğu dikkat çekmektedir. Bulgular, sosyal izolasyonun yalnızca bireysel tercihlerle açıklanamayacağını; ekonomik imkanlar, yaşam koşulları ve sosyal erişim fırsatlarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 4.6: Medeni Duruma Göre Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı

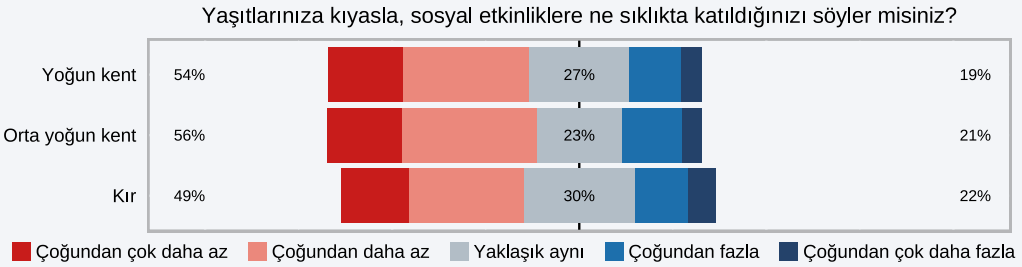

“Medeni durum grupları arasında sosyal etkinliklere katılım açısından belirgin bir ayrışma görünmüyor”

Grafik 4.6, katılımcıların “Yaşıtlarınıza kıyasla, sosyal etkinliklere ne sıklıkta katıldığınızı söyler misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların medeni duruma göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, evli, hiç evlenmemiş ve boşanmış/eşi ölmüş bireyler arasında sosyal etkinliklere katılım algısı açısından büyük farklar olmadığı görülmektedir. Sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha az ya da çok daha az katıldığını söyleyenlerin oranı boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde %56, evlilerde %55, hiç evlenmemiş bireylerde ise %49 seviyesindedir. Benzer şekilde sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha fazla katıldığını belirtenlerin oranı tüm gruplarda %19-22 bandında seyretmektedir.

Hiç evlenmemiş bireylerin %29’u sosyal etkinliklere katılım düzeyini yaşıtlarıyla yaklaşık aynı seviyede değerlendirmektedir. Bu oran evlilerde %26, boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde ise %23’tür. Boşanmış veya eşini kaybetmiş bireylerde sosyal etkinliklere daha az katıldığını söyleyenlerin oranı bir miktar daha yüksek görünse de, gruplar arasındaki farkların oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Genel tablo, sosyal etkinliklere katılım hissinin medeni durumdan bağımsız olarak toplumun farklı kesimlerinde benzer biçimlerde deneyimlendiğine işaret etmektedir.

Grafik 4.7: Yerleşim Yerine Göre Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı

“Yerleşim yerine göre sosyal etkinliklere katılım algısı büyük ölçüde benzer görünüyor”

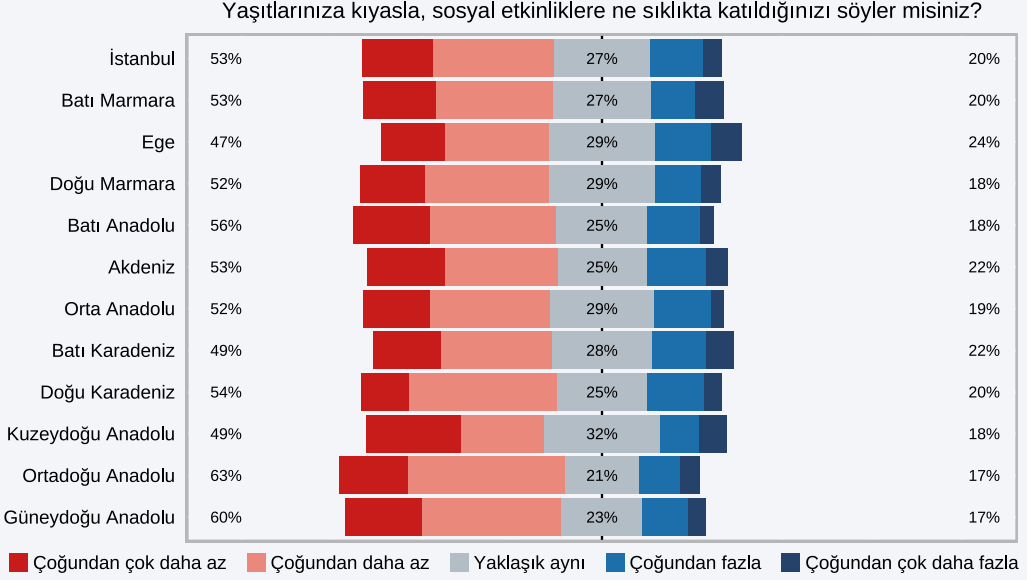
Grafik 4.7, katılımcıların “Yaşıtlarınıza kıyasla, sosyal etkinliklere ne sıklıkta katıldığınızı söyler misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların yerleşim yerine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, yoğun kent, orta yoğun kent ve kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin sosyal etkinliklere katılım algıları arasında büyük farklılıklar olmadığını göstermektedir. Sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha az ya da çok daha az katıldığını söyleyenlerin oranı yoğun kentlerde %54, orta yoğun kentlerde %56, kırsal bölgelerde ise %49 seviyesindedir. Benzer şekilde sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha fazla katıldığını belirtenlerin oranı tüm yerleşim türlerinde %19-22 bandında seyretmektedir.

“Kırsal bölgelerde sosyal katılım algısı bir miktar daha olumlu görünüyor”

Gruplar arasındaki farklar sınırlı olsa da kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin sosyal etkinliklere katılım konusunda kendilerini bir miktar daha olumlu değerlendirdiği dikkat çekmektedir. Kırsalda yaşayanların %30’u sosyal etkinliklere katılım düzeyini yaşıtlarıyla yaklaşık aynı seviyede görmektedir. Bu oran yoğun kentlerde %27, orta yoğun kentlerde ise %23’tür. Ayrıca sosyal

etkinliklere akranlarından daha az katıldığını söyleyenlerin oranı da kırsalda görece daha düşük seviyededir. Ancak genel tablo, sosyal etkinliklere katılım hissini yerleşim türünden bağımsız olarak toplumun farklı kesimlerinde benzer biçimlerde deneyimlendiğini göstermektedir.

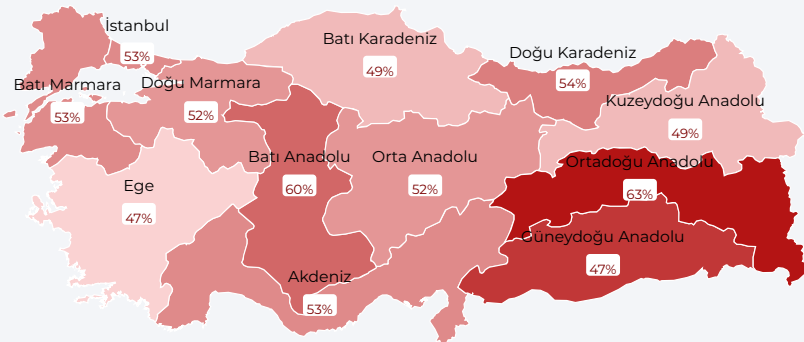
Grafik 4.8: Bölgelere Göre Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı Algısı

“Bölgeler arasında sosyal etkinliklere katılım algısı büyük ölçüde benzer seyrediyor”

Grafik 4.8, katılımcıların “Yaşıtlarınıza kıyasla, sosyal etkinliklere ne sıklıkta katıldığınızı söyler misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların bölgelere göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, bölgeler arasında çok keskin farklılıklar olmadığı görülmektedir. Harita 4.1’de sunulduğu üzere, sosyal etkinliklere yaşıtlarından daha az ya da çok daha az katıldığını söyleyenlerin oranı birçok bölgede %50 civarında seyretmektedir. Bu oran Ortadoğu Anadolu’da %63, Güneydoğu Anadolu ve Ege’de %47, Batı Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu’da %49 seviyesindedir. Genel tablo, bireylerin sosyal etkinliklere katılım konusunda Türkiye’nin farklı bölgelerinde benzer bir algıya sahip olduğunu göstermektedir.

Harita 4.1: Bölgelere Göre Düşük Sosyal Katılım Algısı

“Bazı bölgelerde sosyal katılım algısı görece daha olumlu görünüyor”

Bölgesel farklar sınırlı olsa da bazı bölgelerde bireylerin kendilerini sosyal hayata biraz daha yakın hissettiği dikkat çekmektedir. Sosyal etkinliklere yaşlılarından daha fazla katıldığını söyleyenlerin oranı Ege’de %24 ile en yüksek seviyededir. Akdeniz ve Batı Karadeniz’de bu oran %22’ye ulaşmaktadır. Buna karşılık Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da oran %17 seviyesinde kalmaktadır. Ayrıca sosyal etkinliklere katılım düzeyini yaşlılarıyla yaklaşık aynı görenlerin oranı Kuzeydoğu Anadolu’da %32 ile görece daha yüksektir. Ancak bu farklılıklar genel tabloyu değiştirecek ölçüde büyük görünmemekte; bölgeler arasında daha çok sınırlı ve kademeli farklılıklara işaret etmektedir.

Bölüm Özeti

Yukarıdaki bulgular, toplumun önemli bir bölümünün sosyal etkinliklere katılım konusunda kendisini yaşlılarının gerisinde gördüğünü ortaya koymaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası sosyal etkinliklere akranlarından daha az katıldığını belirtirken, yalnızca sınırlı bir kesim kendisini sosyal açıdan daha aktif konumlandırmaktadır. Bu durum, yalnızlık ve sosyal izolasyonun yalnızca duygusal bir deneyim değil; bireylerin gündelik sosyal yaşama katılım düzeyleriyle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Bulgular, sosyal hayata katılımın toplumsal eşitsizliklerle güçlü biçimde bağlantılı olduğunu göstermektedir. Özellikle eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe bireylerin sosyal etkinliklere daha aktif katıldığını düşündüğü görülmektedir. Buna karşılık düşük gelir ve düşük eğitim gruplarında bireylerin büyük çoğunluğu kendisini sosyal hayatın dışında veya gerisinde hissetmektedir. Bu tablo, sosyal etkinliklere katılımın yalnızca bireysel tercihlerle açıklanamayacağını; ekonomik imkanlar, zaman, erişim fırsatları ve yaşam koşullarıyla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadınlar ve orta yaş grupları sosyal hayata daha uzak hisseden kesimler arasında öne çıkmaktadır. Kadınların sosyal etkinliklere akranlarından daha az katıldığını belirtme oranı erkeklerden belirgin biçimde yüksektir. Benzer şekilde özellikle 25-44 yaş aralığındaki bireyler sosyal hayata katılım konusunda kendilerini daha geri planda değerlendirmektedir. Bu durum, çalışma hayatı, bakım yükümlülükleri ve gündelik yaşam sorumluluklarının sosyal yaşama katılımı sınırlayıcı bildiğini düşündürmektedir.

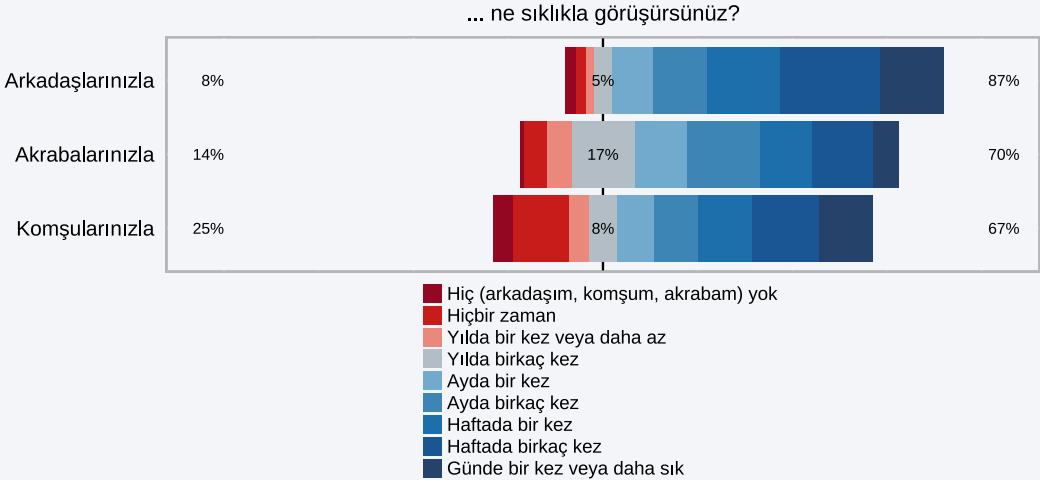
Yerleşim yeri, bölge ve medeni durum farklılıkları ise genel tabloyu büyük ölçüde değiştirmektedir. Kent, kır ve farklı bölgelerde yaşayan bireylerin sosyal etkinliklere katılım algıları genel olarak benzer seyretmektedir. Medeni durum grupları arasında da yalnızca sınırlı farklılıklar görülmektedir. Bu durum, sosyal etkinliklere katılım konusunda hissedilen geri çekilmenin toplumun farklı kesimlerine yayılmış ortak bir deneyim haline geldiğine işaret etmektedir.

Bölüm 5: Aile, Akraba Ve Arkadaşlarla Görüşme Sıklıkları

Bu bölümde, katılımcıların arkadaşları, akrabaları ve komşularıyla ne sıklıkla görüştüklerine ilişkin bulgular ele alınacaktır. Katılımcılara farklı sosyal çevreleri için “Ne sıklıkla görüşürsünüz?” sorusu yöneltilmiş; cevaplar “hiç yok”, “hiçbir zaman”, “yılda bir kez veya daha az”, “yılda birkaç kez”, “ayda bir kez”, “ayda birkaç kez”, “haftada bir kez”, “haftada birkaç kez” ve “günde bir kez veya daha sık” seçenekleri üzerinden ölçülmüştür. Bu soru, bireylerin gündelik sosyal temas yoğunluğunu ve sosyal ilişkilerinin sürekliliğini anlamak açısından önemli göstergeler sunmaktadır.

Yalnızlık ve sosyal izolasyon yalnızca bireyin kendisini nasıl hissettiğiyle ilgili değildir; aynı zamanda sosyal ilişkilerin ne kadar düzenli sürdürülebildiğiyle de yakından bağlantılıdır. İnsanların arkadaşları, akrabaları ve komşularıyla ne ölçüde temas halinde olduğu; toplumsal bağların canlılığı, gündelik dayanışma biçimleri ve sosyal aidiyet hissi hakkında önemli ipuçları vermektedir. Özellikle düzenli yüz yüze temas sıklığı, bireylerin sosyal ağlarının aktif olup olmadığını anlamak açısından kritik bir göstergedir.

Grafik 5.1: Arkadaş, Akraba ve Komşularla Görüşme Sıklığı

“Arkadaş ilişkileri gündelik sosyal temasın merkezinde yer alıyor”

Grafik 5.1, katılımcıların arkadaşları, akrabaları ve komşularıyla görüşme sıklıklarını karşılaştırmalı biçimde sunmaktadır. Bulgular, en yoğun ve en düzenli sosyal temasın arkadaş ilişkileri üzerinden sürdürüldüğünü göstermektedir. Katılımcıların %87’si arkadaşlarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü belirtmektedir. Bu oran akrabalar için %70, komşular için ise %67 seviyesindedir. Özellikle arkadaşlarla “günde bir kez veya daha sık” görüşme oranının diğer ilişki türlerine kıyasla belirgin biçimde daha yüksek olması dikkat çekmektedir. Veriler, gündelik sosyal hayatın en canlı ilişki ağının arkadaş çevresi olduğunu düşündürmektedir.

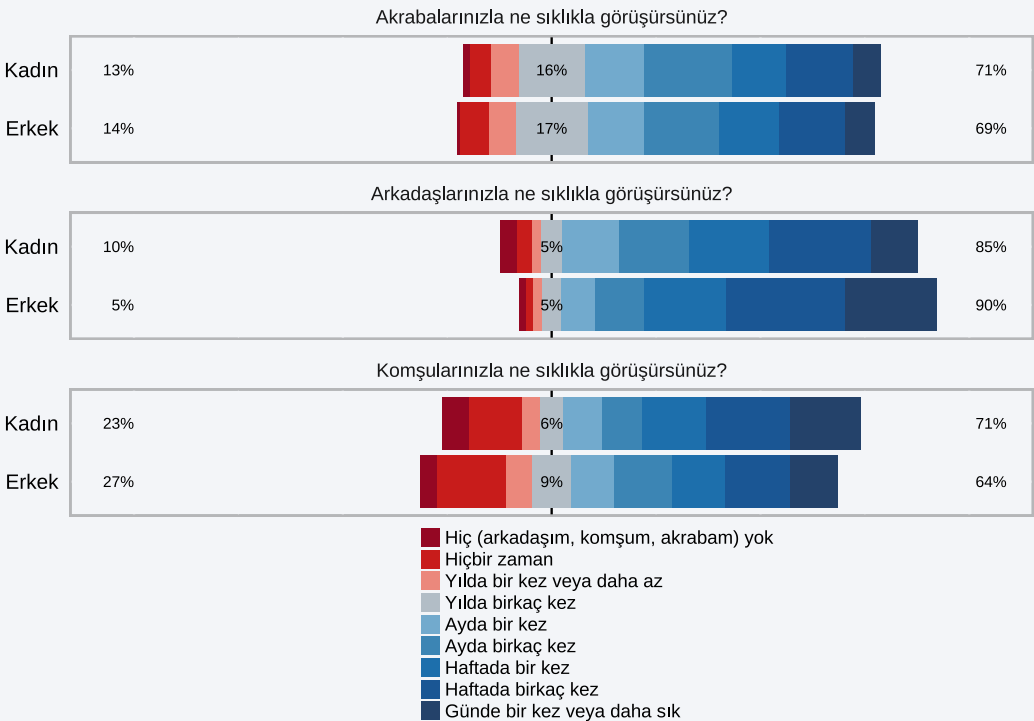
“Komşuluk ilişkileri arkadaşlık ve akrabalık bağlarına kıyasla daha seyrek kalıyor”

Komşularıyla hiç görüşmediğini ya da çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı %25 ile diğer ilişki türlerine kıyasla daha yüksektir. Aynı oran akrabalar için %14, arkadaşlar için ise yalnızca %8 seviyesindedir. Bununla birlikte katılımcıların %67’sinin komşularıyla aydada en az bir kez görüştüğünü belirtmesi, komşuluk ilişkilerinin halen önemli ölçüde canlı olduğunu göstermektedir. Bu tablo, komşuluk bağlarının arkadaşlık ilişkileri kadar yoğun olmasa da Türkiye toplumunda güçlü biçimde varlığını sürdürdüğüne işaret etmektedir.

“Akrabalık bağları güçlü kalmaya devam ediyor”

Akrabalarla görüşme sıklığı arkadaş ilişkilerinin gerisinde kalsa da toplumun büyük bölümünün akrabalarıyla düzenli temas halinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların %70’i akrabalarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü belirtmektedir. Ayrıca akrabalarıyla çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı komşuluk ilişkilerine kıyasla belirgin biçimde daha düşüktür. Bu durum, aile ve akrabalık bağlarının Türkiye’de halen güçlü bir sosyal ilişki alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir. Genel tablo, bireylerin en yoğun sosyal temaslarını arkadaş çevreleriyle sürdürdüğünü; ancak akrabalık ilişkilerinin de güçlü biçimde varlığını koruduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 5.2: Cinsiyete Göre Arkadaş, Akriba ve Komşularla Görüşme Sıklığı

“Kadınlar akraba ve komşularıyla daha sık temas kuruyor”

Grafik 5.2, katılımcıların akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla görüşme sıklıklarının cinsiyete göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, kadınların özellikle akrabalık ve komşuluk ilişkilerinde daha yoğun sosyal temas sürdürdüğünü göstermektedir. Akrabalarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı kadınlarda %71, erkeklerde %69’dur. Komşularıyla düzenli görüştüğünü belirtenlerin oranı ise kadınlarda %71’e ulaşırken, erkeklerde %64 seviyesinde kalmaktadır. Buna karşılık komşularıyla hiç görüşmediğini ya da çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı erkeklerde %27, kadınlarda ise %23’tür. Bulgular, kadınların gündelik yakın çevre ilişkilerini daha aktif sürdürdüğünü düşündürmektedir.

“Erkekler arkadaş çevrelerinde daha yoğun ilişki ağlarına sahip görünüyor”

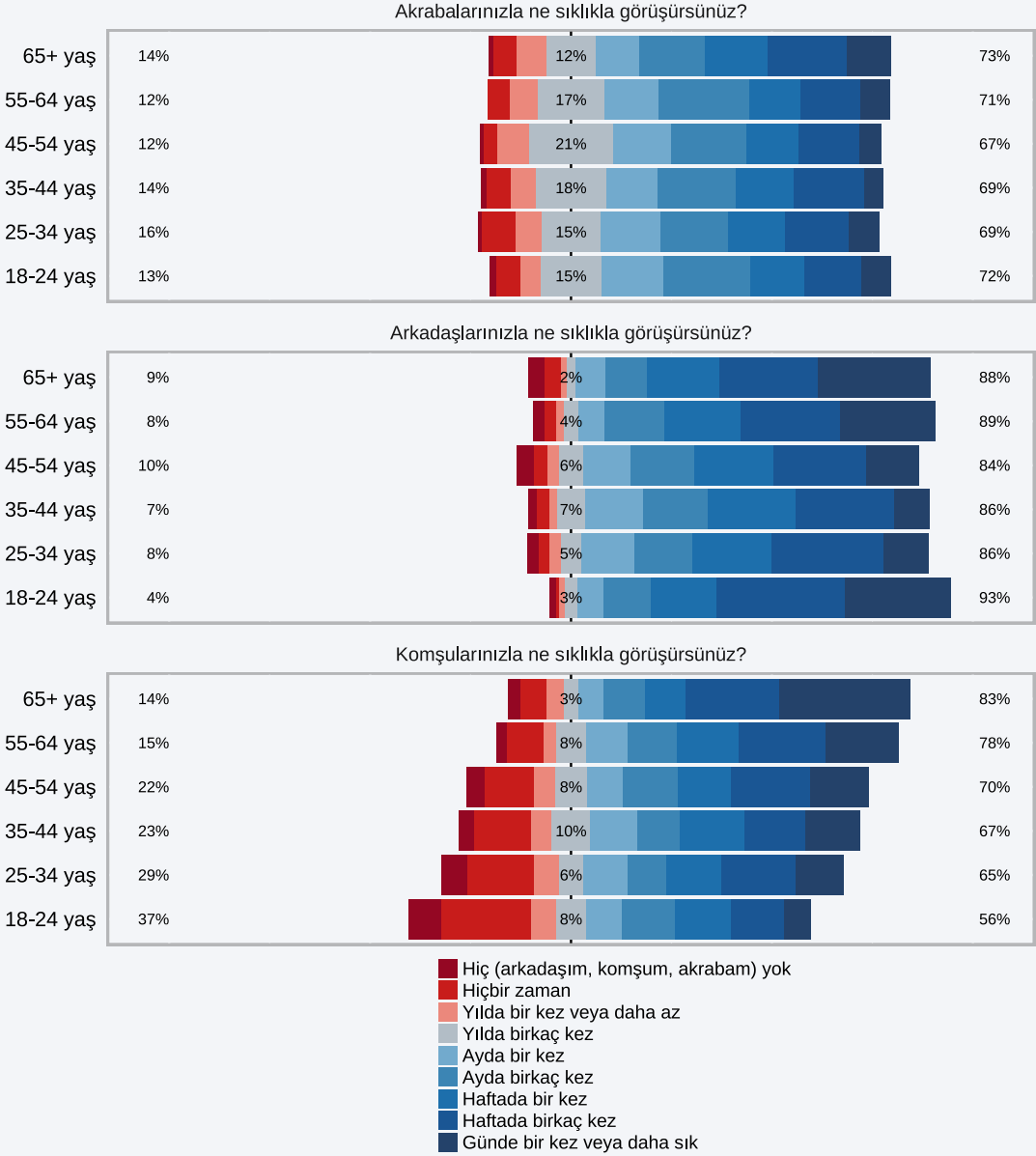
Arkadaşlarla görüşme sıklığında ise erkeklerin daha yoğun bir sosyal temas içinde olduğu dikkat çekmektedir. Arkadaşlarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı erkeklerde %90’a ulaşırken, kadınlarda %85 seviyesindedir. Ayrıca arkadaşlarıyla çok seyrek görüştüğünü ya da hiç görüşmediğini söyleyenlerin oranı kadınlarda %10, erkeklerde ise yalnızca %5’tir. Bu tablo, erkeklerin özellikle arkadaş çevresi üzerinden daha yoğun bir gündelik sosyal ilişki ağı kurduğunu göstermektedir.

“Kadınlar yakın çevre ilişkilerinde daha güçlü bir tablo çiziyor”

Grafik 5.2 genel olarak değerlendirildiğinde, kadınların akraba ve komşuluk ilişkilerinde daha güçlü ve daha düzenli temas ağlarına sahip olduğu görülmektedir. Erkekler ise arkadaş çevresiyle daha yoğun ilişki sürdürmektedir. Bu durum, kadınların daha çok aile ve yakın çevre eksenli; erkeklerin ise daha çok arkadaş çevresi merkezli sosyal ilişki ağları kurduğunu düşündürmektedir.

“Arkadaş ilişkileri tüm yaş gruplarında güçlü biçimde varlığını koruyor”

Grafik 5.3, katılımcıların akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla görüşme sıklıklarının yaş gruplarına göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, arkadaşlarla kurulan düzenli temasın tüm yaş gruplarında oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Arkadaşlarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı 18-24 yaş grubunda %93 ile en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Bu oran diğer yaş gruplarında da %84-89 bandında seyretmektedir. Ayrıca arkadaşlarıyla çok seyrek görüştüğünü ya da hiç görüşmediğini söyleyenlerin oranı tüm yaş gruplarında oldukça düşük kalmaktadır. Bulgular, arkadaş ilişkilerinin Türkiye’de farklı yaş gruplarında güçlü ve canlı biçimde sürdüğünü göstermektedir.

Grafik 5.3: Yaş Gruplarına Göre Arkadaş, Akraba ve Komşularla Görüşme Sıklığı

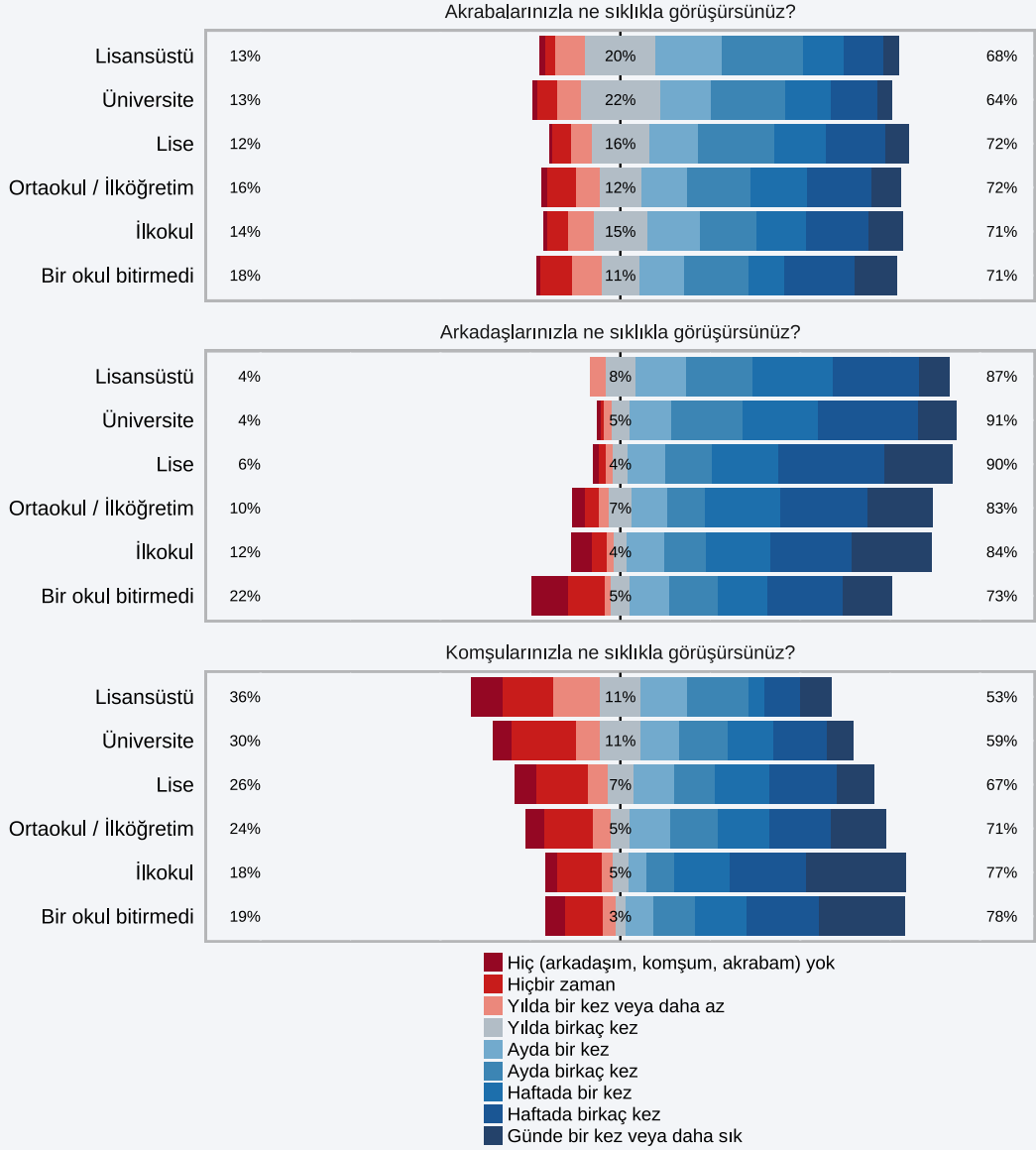
“Yaş ilerledikçe komşuluk ilişkileri belirgin biçimde güçleniyor”

Komşularla görüşme sıklığında ise yaş grupları arasında daha belirgin farklılıklar dikkat çekmektedir. Komşularıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı 65 yaş ve üzeri bireylerde %83’e ulaşırken, bu oran 18-24 yaş grubunda %56 seviyesine düşmektedir. Buna karşılık komşularıyla hiç görüşmediğini ya da çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı gençlerde belirgin biçimde daha yüksektir. Özellikle 18-24 yaş grubunda bu oran %37’ye ulaşmaktadır. Bu tablo, komşuluk ilişkilerinin özellikle ileri yaş gruplarında daha güçlü ve daha gündelik bir ilişki alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir.

“Akrabalık ilişkileri yaş grupları arasında görece istikrarlı bir görünüm sergiliyor”

Akrabalarla görüşme sıklığında yaş grupları arasında çok büyük farklılıklar görülmemektedir. Akrabalarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı tüm yaş gruplarında yaklaşık %67-73 bandında seyretmektedir. Bununla birlikte 65 yaş ve üzeri bireyler ile 18-24 yaş grubunda bu oran biraz daha yüksektir. Genel tablo, arkadaş ilişkilerinin tüm yaşlarda güçlü biçimde sürdüğünü, komşuluk ilişkilerinin yaş ilerledikçe güçlendiğini; akrabalık bağlarının ise yaş grupları arasında daha dengeli ve istikrarlı bir yapı gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Grafik 5.4: Eğitim Düzeyine Göre Arkadaş, Akraba ve Komşularla Görüşme Sıklığı

“Eğitim düzeyi arttıkça arkadaş ilişkileri güçlenirken, komşuluk ilişkileri zayıflıyor”

Grafik 5.4, katılımcıların akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla görüşme sıklıklarının eğitim düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, eğitim düzeyi yükseldikçe sosyal ilişki ağlarının yapısının değiştiğini göstermektedir. Arkadaşlarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı üniversite mezunlarında %91, lise mezunlarında %90, lisansüstü mezunlarda ise %87 seviyesindedir. Buna karşılık bir okul bitirmemiş bireylerde bu oran %73’e düşmektedir. Bulgular, eğitim düzeyi yükseldikçe arkadaş çevresiyle sürdürülen gündelik temasın daha yoğun hale geldiğini düşündürmektedir.

“Komşuluk ilişkileri düşük eğitim gruplarında daha güçlü biçimde sürüyor”

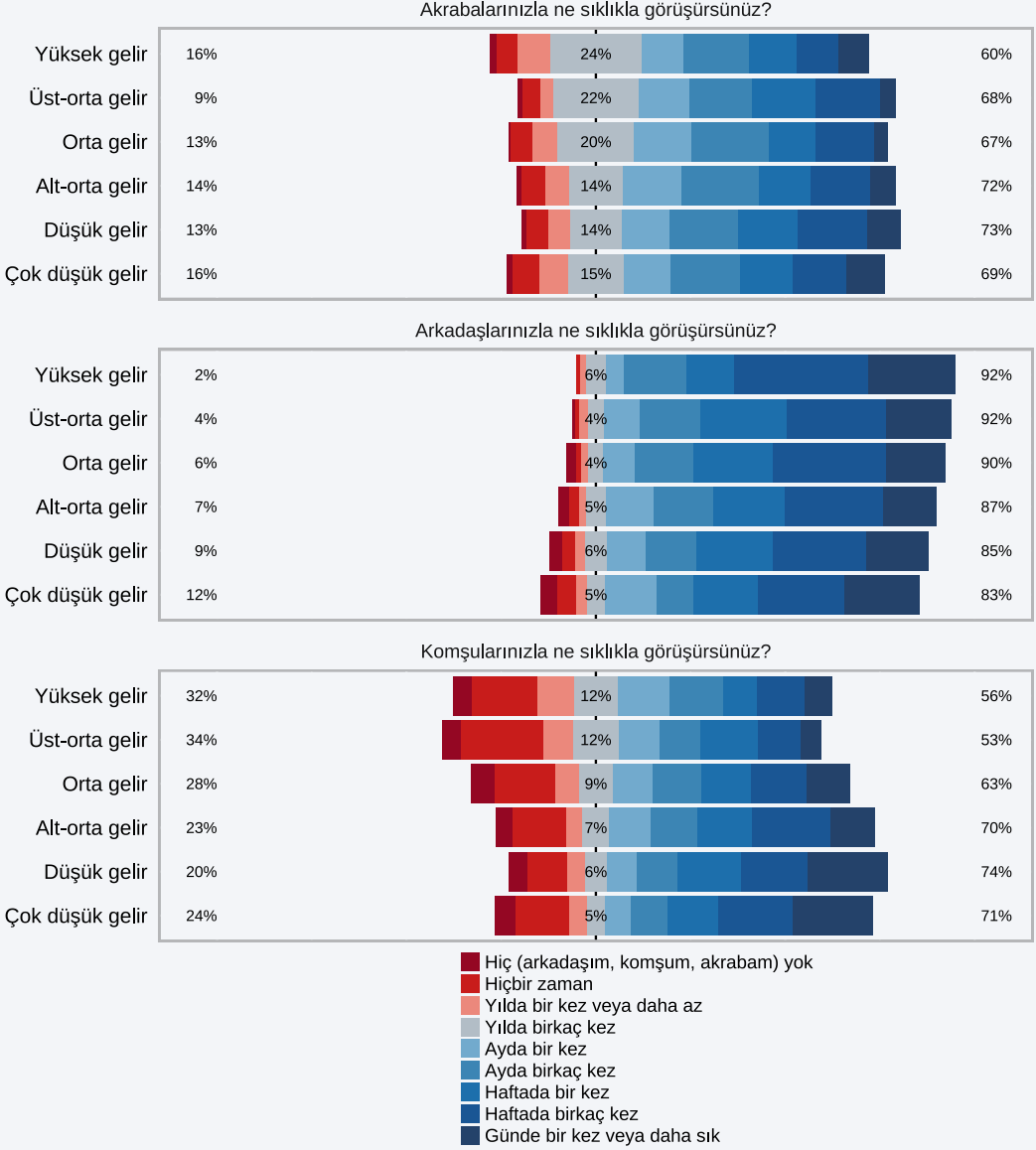
Komşularıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %53 seviyesindeyken, bu oran ilkökul mezunlarında %77’ye, bir okul bitirmemiş bireylerde ise %78’e ulaşmaktadır. Buna karşılık komşularıyla hiç görüşmediğini ya da çok seyrek görüştüğünü belirtenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %36, üniversite mezunlarında %30 seviyesindedir. Bu tablo, eğitim seviyesi yükseldikçe komşuluk ilişkilerinin görece zayıfladığını; düşük eğitim gruplarında ise komşuluk bağlarının daha merkezi bir sosyal ilişki alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir.

“Akrabalık ilişkileri eğitim grupları arasında görece dengeli bir görünüm sergiliyor”

Akrabalarla görüşme sıklığında eğitim grupları arasında daha sınırlı farklılıklar dikkat çekmektedir. Akrabalarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı birçok eğitim grubunda %68-72 bandında seyretmektedir. Bununla birlikte lisansüstü ve üniversite mezunlarında bu oran bir miktar daha düşük görünmektedir. Genel tablo, eğitim düzeyi yükseldikçe sosyal ilişkilerin daha çok arkadaş çevresi merkezli hale geldiğini; buna karşılık düşük eğitim gruplarında komşuluk ilişkilerinin daha güçlü biçimde korunduğunu göstermektedir.

“Gelir düzeyi yükseldikçe arkadaş ilişkileri güçlenirken, komşuluk ilişkileri zayıflıyor”

Grafik 5.5, katılımcıların akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla görüşme sıklıklarının hane halkı gelirine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, gelir düzeyi yükseldikçe sosyal ilişki ağlarının yapısının değiştiğini göstermektedir. Arkadaşlarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı yüksek ve üst-orta gelir gruplarında %92 seviyesine ulaşmaktadır. Buna karşılık bu oran çok düşük gelir grubunda %83’e düşmektedir. Ayrıca arkadaşlarıyla çok seyrek görüştüğünü ya da hiç görüşmediğini söyleyenlerin oranı yüksek gelir grubunda yalnızca %2 iken, çok düşük gelir grubunda %12’ye çıkmaktadır. Bulgular, yüksek gelir gruplarında arkadaş çevresiyle daha yoğun ve düzenli ilişkiler sürdürüldüğünü düşündürmektedir.

Grafik 5.5: Gelir Düzeyine Göre Arkadaş, Akraba ve Komşularla Görüşme Sıklığı

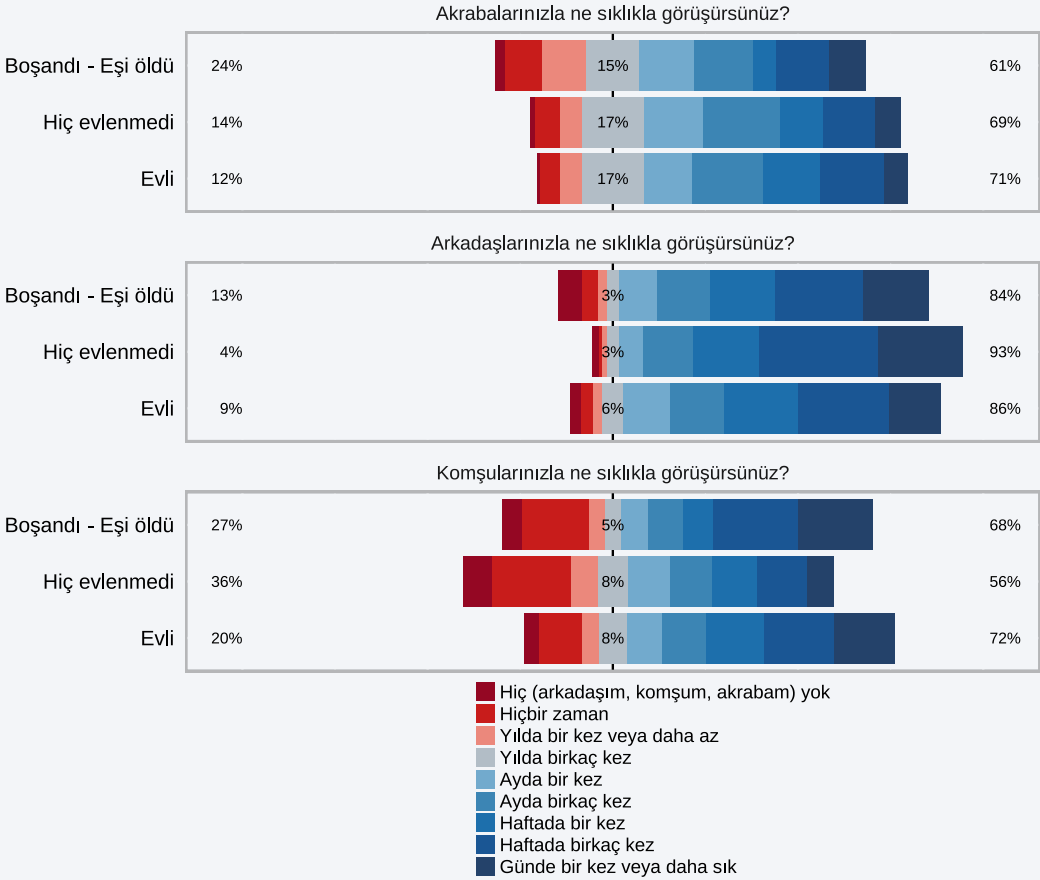
“Komşuluk ilişkileri düşük gelir gruplarında daha merkezi bir rol oynuyor”

Komşularıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı düşük gelir grubunda %74, çok düşük gelir grubunda %71 seviyesindedir. Buna karşılık yüksek gelir grubunda bu oran %56, üst-orta gelir grubunda ise %53'tür. Ayrıca komşularıyla hiç görüşmediğini ya da çok seyrek görüştüğünü belirtenlerin oranı yüksek gelir grubunda %32'ye kadar çıkmaktadır. Bu tablo, gelir seviyesi düştükçe komşuluk ilişkilerinin gündelik sosyal yaşam içinde daha önemli hale geldiğini göstermektedir.

“Akrabalık ilişkileri gelir grupları arasında daha dengeli bir yapı gösteriyor”

Akrabalarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı gelir grupları arasında %60-73 bandında değişmektedir. Bu oran alt-orta ve düşük gelir gruplarında biraz daha yüksek görünürken, yüksek gelir grubunda %60 seviyesinde kalmaktadır. Buna karşılık akrabalarıyla çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı yüksek gelir grubunda görece daha yüksektir. Genel tablo, gelir düzeyi yükseldikçe sosyal ilişkilerin daha çok arkadaş çevresi merkezli hale geldiğini; düşük gelir gruplarında ise akrabalık ve özellikle komşuluk bağlarının daha güçlü biçimde korunduğunu göstermektedir.

Grafik 5.6: Medeni Duruma Göre Arkadaş, Akraba ve Komşularla Görüşme Sıklığı

“Hiç evlenmemiş bireyler arkadaş ilişkilerinde en yoğun sosyal temasa sahip görünüyor”

Grafik 5.6, katılımcıların akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla görüşme sıklıklarının medeni duruma göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, özellikle arkadaş ilişkilerinde medeni durum grupları arasında belirgin farklılıklar olduğunu göstermektedir. Arkadaşlarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı hiç evlenmemiş bireylerde %93 ile en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Bu oran evlilerde %86, boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde ise %84’tür. Ayrıca

arkadaşlarıyla çok seyrek görüştüğünü ya da hiç görüşmediğini söyleyenlerin oranı hiç evlenmemiş bireylerde yalnızca %4'tür. Bulgular, hiç evlenmemiş bireylerin gündelik sosyal temaslarını daha çok arkadaş çevresi üzerinden sürdürdüğünü düşündürmektedir.

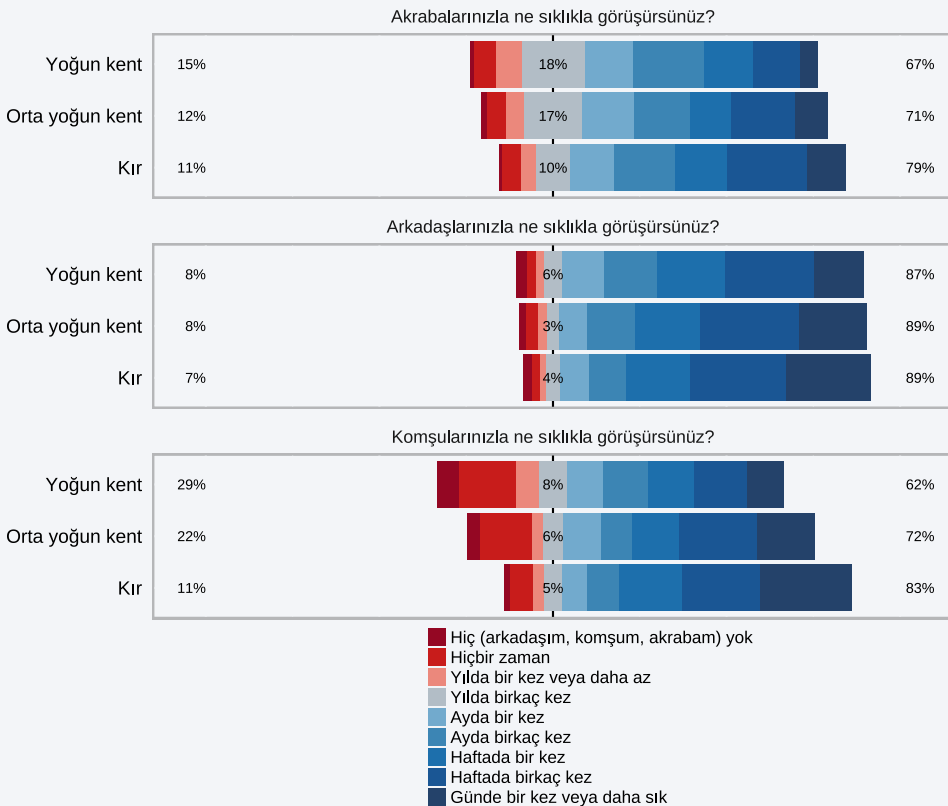
“Evli bireylerde komşuluk ilişkileri daha güçlü görünüyor”

Komşularıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı evlilerde %72 ile en yüksek seviyededir. Bu oran boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde %68, hiç evlenmemiş bireylerde ise %56 seviyesinde kalmaktadır. Buna karşılık komşularıyla hiç görüşmediğini ya da çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı hiç evlenmemiş bireylerde %36'ya ulaşmaktadır. Bu tablo, evli bireylerin mahalle ve yakın evre ilişkileri içinde daha yoğun bir sosyal temas sürdürdüğünü göstermektedir.

“Boşanmış ve eşi kaybetmiş bireylerde akrabalık bağları daha zayıf görünüyor”

Akrabalarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde %61 seviyesindedir. Bu oran evlilerde %71, hiç evlenmemiş bireylerde ise %69'dur. Ayrıca akrabalarıyla çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde %24 ile daha yüksektir. Genel tablo, medeni durumun bireylerin sosyal ilişki ağlarının yapısını etkilediğini; hiç evlenmemiş bireylerin daha çok arkadaş çevresiyle, evlilerin komşuluk ilişkileriyle, boşanmış veya eşi kaybetmiş bireylerin ise daha sınırlı akrabalık bağlarıyla ne çıktığını göstermektedir.

Grafik 5.7: Yerleşim Yerine Göre Arkadaş, Akriba ve Komşularla Görüşme Sıklığı

“Kırsalda sosyal ilişkiler daha yoğun ve daha düzenli sürdürülüyor”

Grafik 5.7, katılımcıların akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla görüşme sıklıklarının yerleşim yerine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, özellikle kırsal bölgelerde sosyal ilişkilerin daha sık ve daha güçlü biçimde sürdürüldüğünü göstermektedir. Akrabalarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı kırsalda %79’a ulaşırken, bu oran yoğun kentlerde %67 seviyesinde kalmaktadır. Benzer şekilde komşularıyla düzenli görüştüğünü belirtenlerin oranı kırsalda %83 ile oldukça yüksek bir seviyeye çıkmaktadır. Bulgular, kırsal bölgelerde gündelik sosyal temasın daha canlı olduğunu düşündürmektedir.

“Kent yaşamı özellikle komşuluk ilişkilerini zayıflatıyor”

Komşularıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı yoğun kentlerde %62 seviyesindedir. Bu oran orta yoğun kentlerde %72’ye, kırsalda ise %83’e yükselmektedir. Buna karşılık komşularıyla hiç görüşmediğini ya da çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı yoğun kentlerde %29 ile dikkat çekici biçimde yüksektir. Kırsalda bu oran yalnızca %11 seviyesindedir. Bu tablo, büyük kent yaşamının komşuluk ilişkilerini daha seyrek ve daha sınırlı hale getirdiğini göstermektedir.

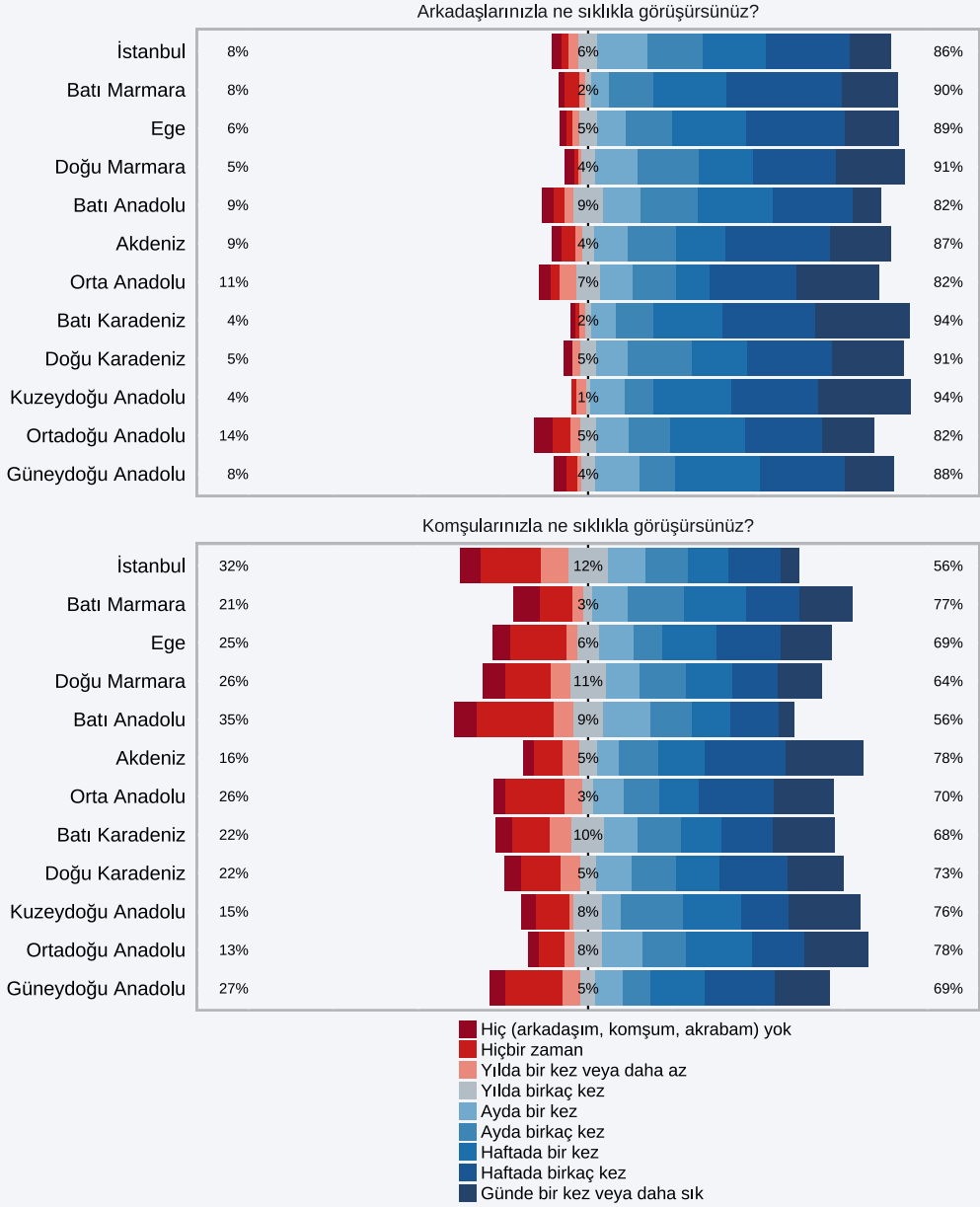
“Arkadaş ilişkileri yerleşim yerinden daha az etkileniyor”

Arkadaşlarla görüşme sıklığında ise yerleşim yerleri arasında daha sınırlı farklar dikkat çekmektedir. Arkadaşlarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı yoğun kentlerde %87, orta yoğun kentlerde ve kırsalda ise %89 seviyesindedir. Ayrıca arkadaşlarıyla çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı tüm yerleşim türlerinde oldukça düşük kalmaktadır. Genel tablo, yerleşim yerinin özellikle akrabalık ve komşuluk ilişkilerini etkilediğini; arkadaş ilişkilerinin ise daha istikrarlı bir yapı sergilediğini göstermektedir.

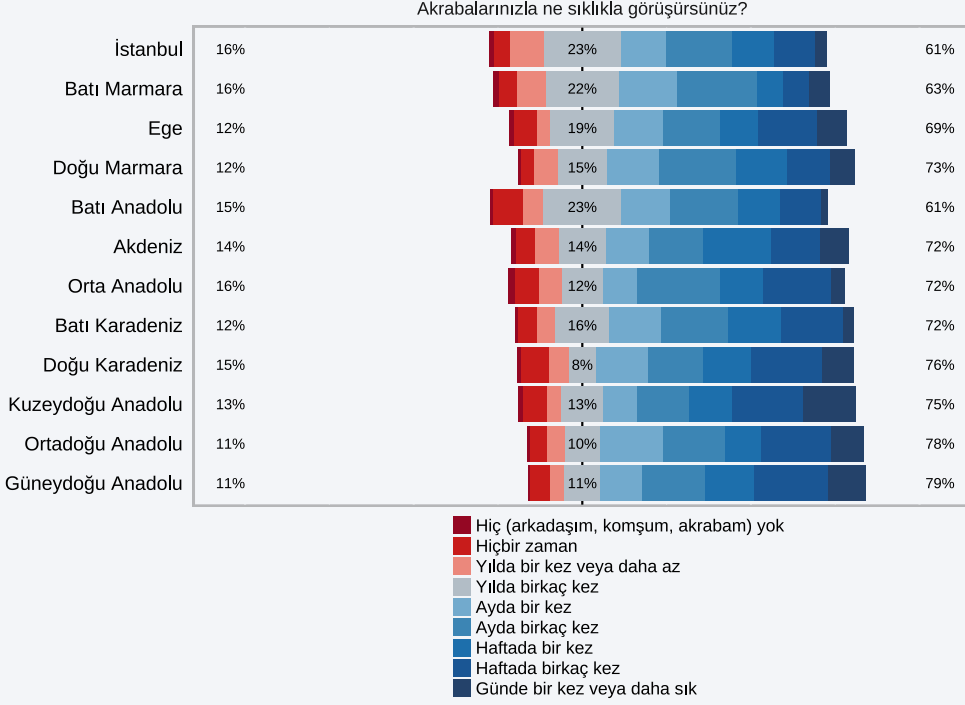
“Karadeniz bölgeleri arkadaş ilişkilerinde en yoğun sosyal teması gösteriyor”

Grafik 5.8, katılımcıların arkadaşları, akrabaları ve komşularıyla görüşme sıklıklarının bölgelere göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, özellikle arkadaş ilişkilerinde Karadeniz bölgelerinin dikkat çekici biçimde öne çıktığını göstermektedir. Arkadaşlarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı Batı Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu’da %94’e ulaşmaktadır. Doğu Karadeniz’de bu oran %91, Doğu Marmara’da ise %91 seviyesindedir. Buna karşılık Batı Anadolu, Orta Anadolu ve Ortadoğu Anadolu’da oran %82 seviyesine gerilemektedir. Yine de tüm bölgelerde arkadaş ilişkilerinin oldukça güçlü biçimde sürdürüldüğü görülmektedir.

Grafik 5.8: Bölgelere Göre Arkadaş, Akraba ve Komşularla Görüşme Sıklığı -1

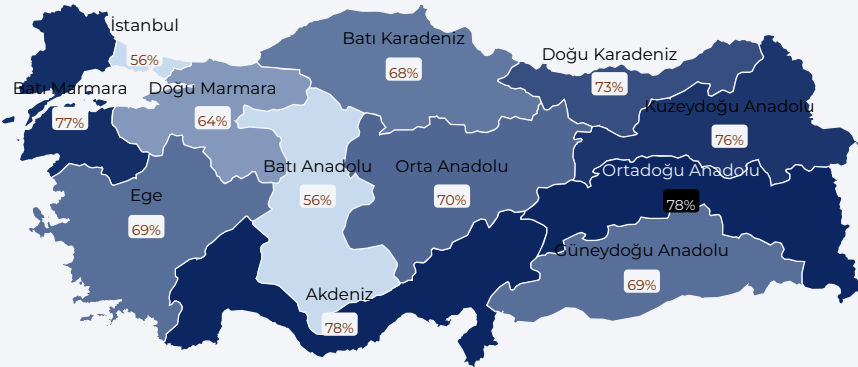
Grafik 5.8: Bölgelere Göre Arkadaş, Akraba ve Komşularla Görüşme Sıklığı -2

“İstanbul komşuluk ilişkilerinde en zayıf tabloyu çiziyor”

Harita 5.1’de görüldüğü üzere, komşularıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı İstanbul’da %56 ile en düşük seviyededir. Batı Anadolu’da da aynı oran %56 olarak ölçülmektedir. Buna karşılık Akdeniz ve Ortadoğu Anadolu’da oran %78’e, Batı Marmara’da %77’ye, Kuzeydoğu Anadolu’da ise %76’ya çıkmaktadır. Ayrıca komşularıyla hiç görüşmediğini ya da çok seyrek görüştüğünü söyleyenlerin oranı Batı Anadolu’da %35, İstanbul’da %32 seviyesine ulaşmaktadır. Bu tablo, özellikle büyükşehir yaşamının ve bazı batı bölgelerindeki kentleşme biçiminin komşuluk ilişkilerini belirgin biçimde zayıflattığını göstermektedir.

Harita 5.1: Bölgelere Göre Komşularla Düzenli Görüşme Oranı

“Doğu ve Güneydoğu’da akrabalık bağları daha güçlü biçimde korunuyor”

Akrabalarıyla ayda en az bir kez görüştüğünü söyleyenlerin oranı Güneydoğu Anadolu’da %79 ile en yüksek seviyededir. Ortadoğu Anadolu’da bu oran %78, Doğu Karadeniz’de %76, Kuzeydoğu Anadolu’da ise %75’tir. Buna karşılık İstanbul ve Batı Anadolu’da oran %61 seviyesinde kalmaktadır. Veriler, doğu bölgelerinde akrabalık ilişkilerinin daha yoğun, daha gündelik ve daha merkezi bir sosyal ilişki alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir.

“Batı bölgelerinde sosyal ilişkiler daha çok arkadaş çevresi merkezli görünüyor”

Batı Marmara, Ege ve İstanbul’da arkadaşlarla düzenli görüşme oranları oldukça yüksek seviyede seyrederken, akraba ve özellikle komşuluk ilişkilerinin görece daha zayıf olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin Batı Marmara’da arkadaşlarla haftalık görüşme oranı %90’a ulaşırken, komşular için bu oran %77, akrabalar için %63’tür. İstanbul’da ise arkadaşlarla düzenli temas %86 seviyesindeyken, komşularla düzenli görüşme oranı %56’ya kadar düşmektedir. Bu tablo, batı bölgelerinde sosyal ilişkilerin daha bireyselleşmiş ve arkadaş çevresi eksenli bir yapıya kaydığını düşündürmektedir.

“Komşuluk ilişkileri bölgesel kültürel farkları en görünür biçimde yansıtıyor”

Grafikler genel olarak değerlendirildiğinde, arkadaş ilişkilerinin Türkiye’nin her bölgesinde güçlü kaldığı; asıl farklılaşmanın komşuluk ve akrabalık ilişkilerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle doğu, güneydoğu ve Karadeniz bölgelerinde komşuluk ve akrabalık bağları daha sık ve daha gündelik bir ilişki ağı olarak varlığını korumaktadır. Buna karşılık İstanbul ve Batı Anadolu gibi bölgelerde bu ilişkilerin daha seyrek hale geldiği dikkat çekmektedir. Genel tablo, Türkiye’de sosyal ilişkilerin niteliğinin yalnızca bireysel tercihlerle değil; kentleşme biçimi, bölgesel kültür ve gündelik yaşam yapısıyla da yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Bölüm Özeti

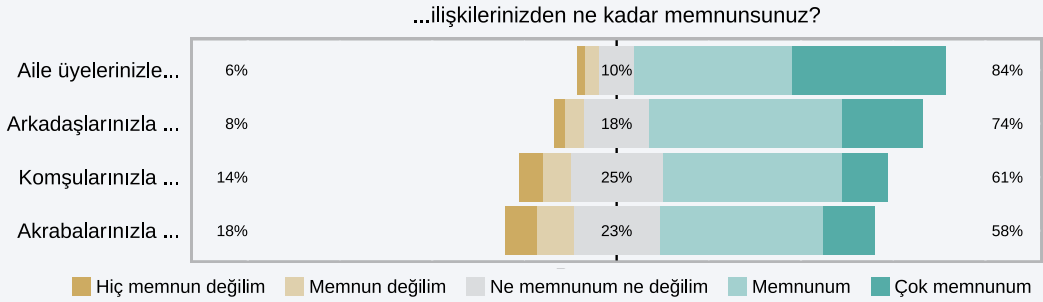
Bu bölümde yer alan bulgular, bireylerin aile, arkadaş, akraba ve komşularıyla kurdukları sosyal temasın sıklığının ilişki türüne ve sosyodemografik özelliklere göre değiştiğini ortaya koymaktadır. En yoğun ve düzenli sosyal temasın arkadaş ilişkileri üzerinden sürdürüldüğü, akrabalık bağlarının ise yüksek düzeyde varlığını koruduğu görülmektedir. Komşuluk ilişkileri diğer ilişki türlerine kıyasla daha seyrek olsa da toplumun önemli bir bölümü düzenli komşuluk ilişkilerini sürdürmektedir. Kadınların akraba ve komşularıyla, erkeklerin ise arkadaş çevresiyle daha sık temas kurduğu dikkat çekmektedir. Yaş ilerledikçe komşuluk ilişkilerinin güçlenmesi, buna karşılık arkadaş ilişkilerinin tüm yaş gruplarında yüksek düzeyini koruması bölümün öne çıkan bulguları arasındadır. Eğitim ve gelir düzeyi arttıkça sosyal ilişki ağlarının yapısında değişim gözlenmekte; arkadaş ilişkileri güçlenirken komşuluk ilişkileri görece zayıflamaktadır. Buna karşılık akrabalık ilişkileri farklı gruplar arasında daha dengeli bir görünüm sergilemektedir. Genel olarak bulgular, Türkiye’de sosyal temasın farklı ilişki türleri arasında çeşitlendiğini ve bireylerin sosyal ağlarının yaşam koşulları ile sosyodemografik özelliklere bağlı olarak farklı biçimlerde şekillendiğini göstermektedir.

Bölüm 6: Sosyal İlişkilerden Duyulan Memnuniyet Düzeyi

Bu bölümde, katılımcıların aile üyeleri, arkadaşları, komşuları ve akrabalarıyla kurdukları ilişkilerden ne ölçüde memnun olduklarına ilişkin değerlendirmeler ele alınacaktır. Katılımcılara farklı sosyal ilişki alanları için “İlişkilerinizden ne kadar memnunsunuz?” sorusu yöneltilmiş; cevaplar “hiç memnun değilim” ile “çok memnunum” arasında uzanan bir ölçek üzerinden ölçülmüştür. Bu soru, bireylerin yalnızca ne kadar sosyal ilişkiye sahip olduğunu değil, bu ilişkilerin niteliğini ve bireylerde yarattığı tatmin duygusunu anlamak açısından önemli bir göstere sunmaktadır.

Yalnızlık ve sosyal izolasyon araştırmalarında ilişkilerin sayısı kadar kalitesi de belirleyici bir unsurdur. Çünkü bireyler çok sayıda insanla temas halinde olsa bile bu ilişkileri yetersiz, zayıf veya tatmin edici olmayan bağlar olarak deneyimleyebilir. Buna karşılık daha sınırlı ama güçlü ve güvene dayalı ilişkiler, bireylerin aidiyet hissini ve sosyal iyi oluşunu güçlendirebilir. Bu nedenle ilişki memnuniyeti, sosyal bağların yalnızca varlığını değil; duygusal niteliğini ve bireylerin bu bağlardan ne ölçüde destek ve tatmin ürettiğini anlamaya yardımcı olmaktadır.

Grafik 6.1: Aile, Arkadaş, Komşu ve Akraba İlişkilerinden Duyulan Memnuniyet

“Aile ilişkileri açık ara en yüksek memnuniyet alanını oluşturuyor”

Grafik 6.1, katılımcıların aile üyeleri, arkadaşları, komşuları ve akrabalarıyla kurdukları ilişkilerden duydukları memnuniyet düzeylerini karşılaştırmalı biçimde sunmaktadır. Bulgular, bireylerin en yüksek ilişki memnuniyetini aile ilişkilerinde yaşadığını göstermektedir. Aile üyeleriyle ilişkilerinden memnun ya da çok memnun olduğunu söyleyenlerin oranı %84’e ulaşmaktadır. Ayrıca aile ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı yalnızca %6 seviyesindedir. Bu tablo, aile bağlarının Türkiye’de halen en güçlü sosyal ve duygusal güven alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir.

“Arkadaş ilişkileri de güçlü bir memnuniyet alanı sunuyor”

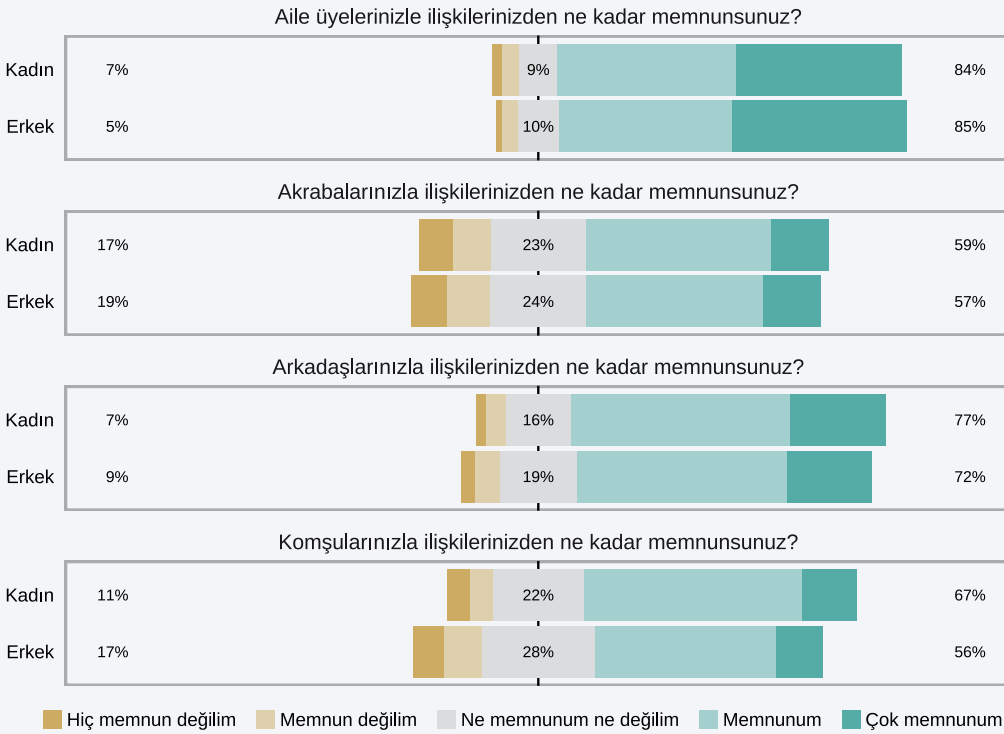
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden memnun ya da çok memnun olduğunu söyleyenlerin oranı %74’tür. Bu oran aile ilişkilerinin gerisinde kalsa da oldukça yüksek bir seviyededir. Buna karşılık arkadaş ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı yalnızca %8 seviyesindedir. Ayrıca katılımcıların %18’i arkadaş ilişkilerine dair ne olumlu ne de olumsuz bir değerlendirme yapmaktadır.

Bulgular, arkadaşlık ilişkilerinin bireyler için güçlü bir sosyal tatmin kaynağı olmaya devam ettiğini göstermektedir.

“En düşük ilişki memnuniyeti akrabalık ve komşuluk ilişkilerinde görülüyor”

Komşularıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı %61, akrabalarıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı ise %58 seviyesindedir. Özellikle akrabalık ilişkilerinde memnuniyetsizlik oranının %18’e ulaşması dikkat çekmektedir. Komşuluk ilişkilerinde de memnun olmayanların oranı %14’tür. Ayrıca her iki ilişki alanında da “ne memnunum ne değilim” diyenlerin oranı görece yüksektir. Genel tablo, bireylerin en güçlü duygusal bağlılığı aile ve arkadaş çevresinde hissettiğini; komşuluk ve akrabalık ilişkilerinde ise daha sınırlı bir tatmin yaşadığını göstermektedir.

Grafik 6.2: Cinsiyete Göre Aile, Arkadaş, Komşu ve Akraba İlişkilerinden Duyulan Memnuniyet

“Kadınlar sosyal ilişkilerinin hemen her alanında daha yüksek memnuniyet bildiriyor”

Grafik 6.2, katılımcıların aile üyeleri, akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla kurdukları ilişkilerden duydukları memnuniyetin cinsiyete göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, kadınların sosyal ilişkilerinden erkeklere kıyasla genel olarak daha yüksek memnuniyet duyduğunu göstermektedir. Özellikle arkadaş ilişkilerinde kadınların %77’si memnun ya da çok memnun olduğunu belirtirken, bu oran erkeklerde %72 seviyesindedir. Benzer şekilde komşuluk ilişkilerinde memnuniyet oranı kadınlarda %67, erkeklerde ise %56’dır. Bulgular, kadınların gündelik sosyal ilişkilerden daha güçlü bir duygusal tatmin ürettiğini düşündürmektedir.

“Aile ilişkileri hem kadınlar hem erkekler için en güçlü memnuniyet alanı olmaya devam ediyor”

Aile üyeleriyle ilişkilerinden memnun ya da çok memnun olduğunu söyleyenlerin oranı kadınlarda %84, erkeklerde ise %85’tir. Ayrıca aile ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı her iki grupta da oldukça düşüktür. Bu tablo, aile bağlarının toplumsal cinsiyetten bağımsız olarak Türkiye’de en güçlü sosyal güven ve duygusal tatmin alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir. Buna karşılık aile ilişkilerine dair kararsızlık bildirenlerin oranı her iki cinsiyette de yaklaşık %9-10 bandındadır.

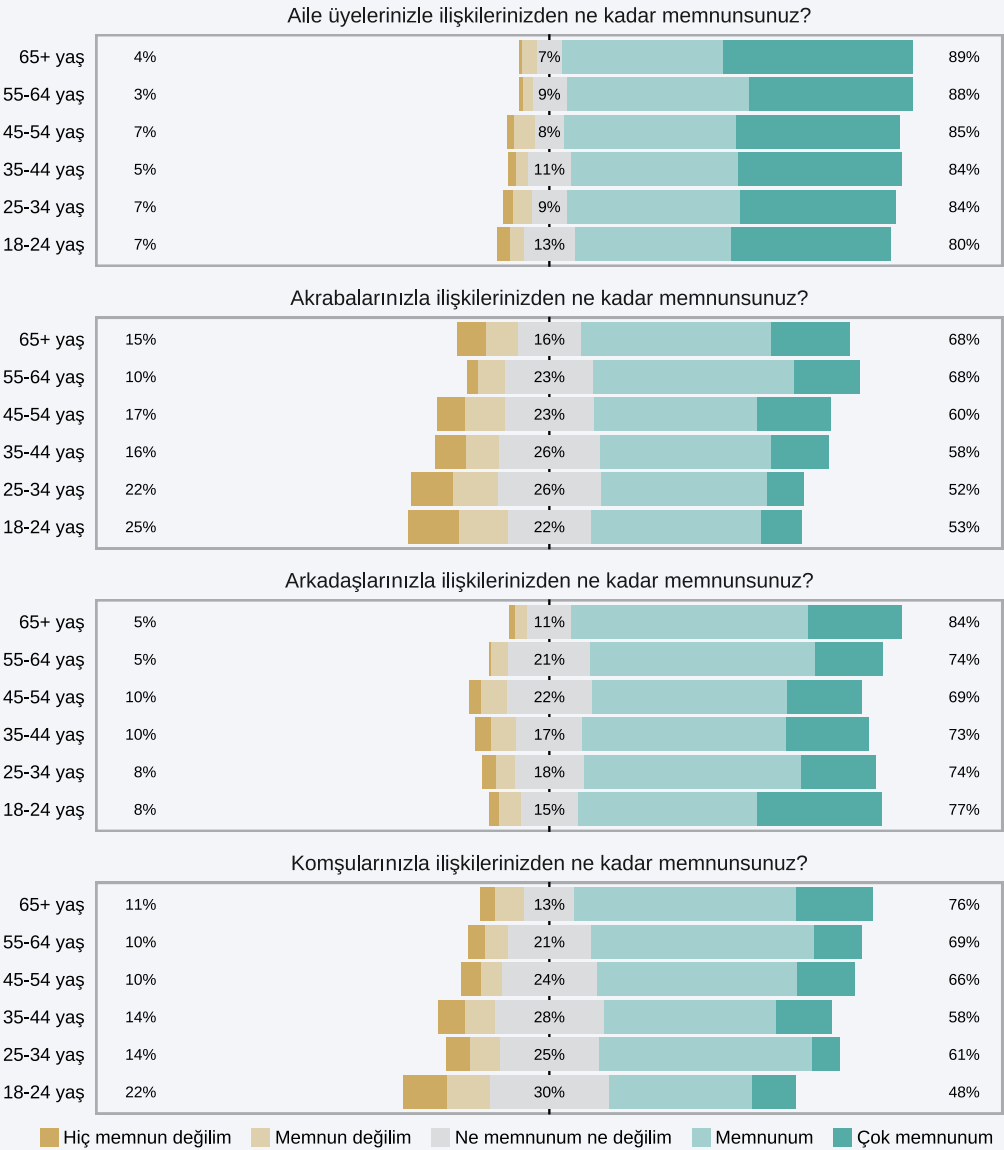
“En belirgin fark komşuluk ilişkilerinde ortaya çıkıyor”

Komşularıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı kadınlarda erkeklerden 11 puan daha yüksektir. Aynı zamanda komşuluk ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı erkeklerde %17’ye ulaşırken, kadınlarda %11 seviyesindedir. Bu fark, kadınların mahalle ve yakın çevre ilişkileriyle daha güçlü bağlar kurabildiğini düşündürmektedir. Erkeklerde ise komşuluk ilişkilerinin daha sınırlı bir sosyal temas alanı olarak deneyimlendiği görülmektedir.

“Akrabalık ilişkileri her iki cinsiyette de daha düşük memnuniyet üretiyor”

Akrabalarıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı kadınlarda %59, erkeklerde %57 seviyesindedir. Buna karşılık memnuniyetsizlik oranı kadınlarda %17, erkeklerde ise %19’dur. Ayrıca her iki grupta da yaklaşık dörtte birlik bir kesim akrabalık ilişkilerine dair ne olumlu ne de olumsuz bir değerlendirme yapmaktadır. Genel tablo, aile ve arkadaş ilişkilerinin daha yüksek bir duygusal tatmin yarattığını; akrabalık ilişkilerinin ise görece daha karmaşık ve daha sınırlı bir memnuniyet alanı oluşturduğunu göstermektedir.

Grafik 6.3: Yaş Gruplarına Göre Aile, Arkadaş, Komşu ve Akraba İlişkilerinden Duyulan Memnuniyet

“İleri yaş gruplarında ilişki memnuniyeti belirgin biçimde yükseliyor”

Grafik 6.3, katılımcıların aile üyeleri, akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla kurdukları ilişkilerden duydukları memnuniyetin yaş gruplarına göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, özellikle ileri yaş gruplarında sosyal ilişkilerden duyulan memnuniyetin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Aile ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı 65 yaş ve üzeri bireylerde %89’a ulaşırken, 18-24 yaş grubunda bu oran %80 seviyesindedir. Benzer şekilde komşuluk ilişkilerinden memnuniyet oranı 65 yaş ve üzeri bireylerde %76 iken, gençlerde %48’e kadar düşmektedir. Bulgular, yaş ilerledikçe bireylerin yakın sosyal ilişkilerden daha yüksek tatmin üretmeye başladığını düşündürmektedir.

“Gençler özellikle akrabalık ve komşuluk ilişkilerinden daha düşük memnuniyet duyuyor”

Akrabalarıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı 18-24 yaş grubunda %53 seviyesindedir. Bu oran 55-64 yaş grubunda ve 65 yaş üzeri bireylerde %68’e yükselmektedir. Benzer şekilde komşuluk ilişkilerinden memnuniyet gençlerde %48 ile en düşük seviyededir. Ayrıca gençlerin %22’si komşuluk ilişkilerinden memnun olmadığını belirtmektedir. Bu tablo, genç kuşakların özellikle geleneksel sosyal bağlarla daha zayıf bir ilişki kurduğunu göstermektedir.

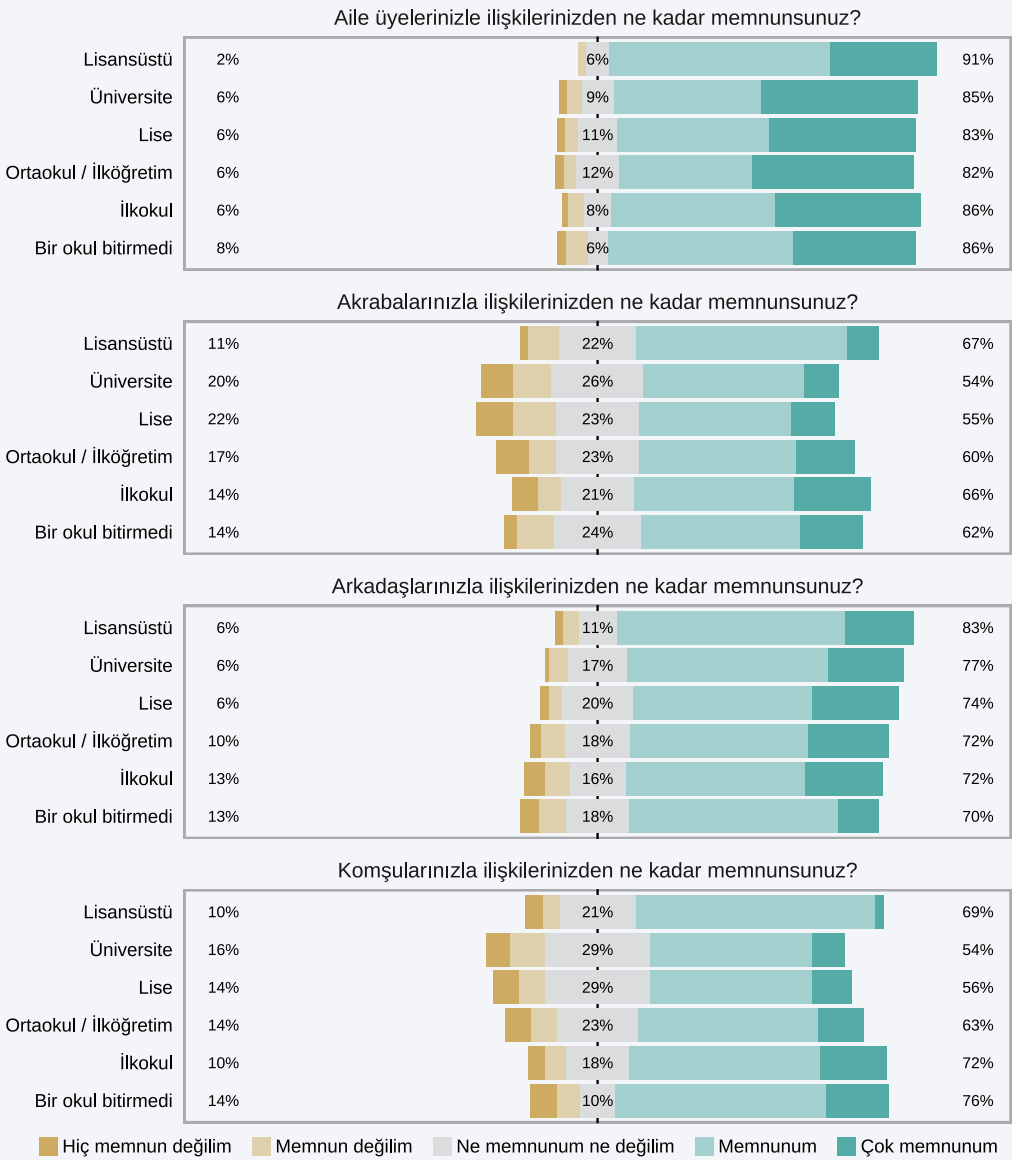
“Arkadaş ilişkileri her yaş grubunda güçlü kalmayı başarıyor”

Arkadaş ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı tüm yaş gruplarında yüksek seviyelerde seyretmektedir. 18-24 yaş grubunda oran %77, 25-34 yaş grubunda %74, 65 yaş ve üzeri bireylerde ise %84’tür. Özellikle ileri yaş gruplarında arkadaş ilişkilerinden duyulan memnuniyetin yeniden yükselmesi dikkat çekmektedir. Ayrıca tüm yaş gruplarında arkadaş ilişkilerine dair memnuniyetsizlik oranı oldukça düşük kalmaktadır. Bulgular, arkadaşlık ilişkilerinin yaşamın farklı dönemlerinde güçlü bir sosyal tatmin alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir.

“Aile ilişkileri tüm yaş gruplarında en güçlü memnuniyet alanı olmayı sürdürüyor”

Her yaş grubunda en yüksek memnuniyet aile ilişkilerinde görülmektedir. Aile ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı tüm yaş gruplarında %80’in üzerindedir. Buna karşılık aile ilişkilerinden memnun olmayanların oranı oldukça sınırlı kalmaktadır. Genel tablo, yaş grupları arasında bazı farklılıklar bulunsa da aile bağlarının toplumun hemen her kesiminde en güçlü duygusal güven ve aidiyet alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir.

Grafik 6.4: Eğitim Düzeyine Göre Aile, Arkadaş, Komşu ve Akraba İlişkilerinden Duyulan Memnuniyet

“Aile ilişkileri tüm eğitim gruplarında en yüksek memnuniyet alanı olmaya devam ediyor”

Grafik 6.4, katılımcıların aile üyeleri, akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla kurdukları ilişkilerden duydukları memnuniyetin eğitim düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, eğitim düzeyinden bağımsız olarak en yüksek memnuniyetin aile ilişkilerinde yaşandığını göstermektedir. Aile ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı tüm eğitim gruplarında %82'nin üzerindedir. Özellikle lisansüstü eğitim grubunda bu oran %91'e ulaşmaktadır. Ayrıca aile ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı tüm gruplarda oldukça düşük seviyelerde kalmaktadır. Bu tablo, aile bağlarının eğitim düzeyinden bağımsız biçimde güçlü bir duygusal güven alanı oluşturduğunu göstermektedir.

“Eğitim düzeyi yükseldikçe arkadaş ilişkilerinden duyulan memnuniyet artıyor”

Arkadaş ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı lisansüstü eğitim grubunda %83 ile en yüksek seviyededir. Üniversite mezunlarında bu oran %77, lise mezunlarında %74 seviyesindedir. Buna karşılık bir okul bitirmemiş bireylerde oran %70'e düşmektedir. Ayrıca arkadaş ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı yüksek eğitim gruplarında daha düşük görünmektedir. Bulgular, eğitim düzeyi yükseldikçe arkadaş çevresinin daha güçlü bir sosyal tatmin alanı haline geldiğini düşündürmektedir.

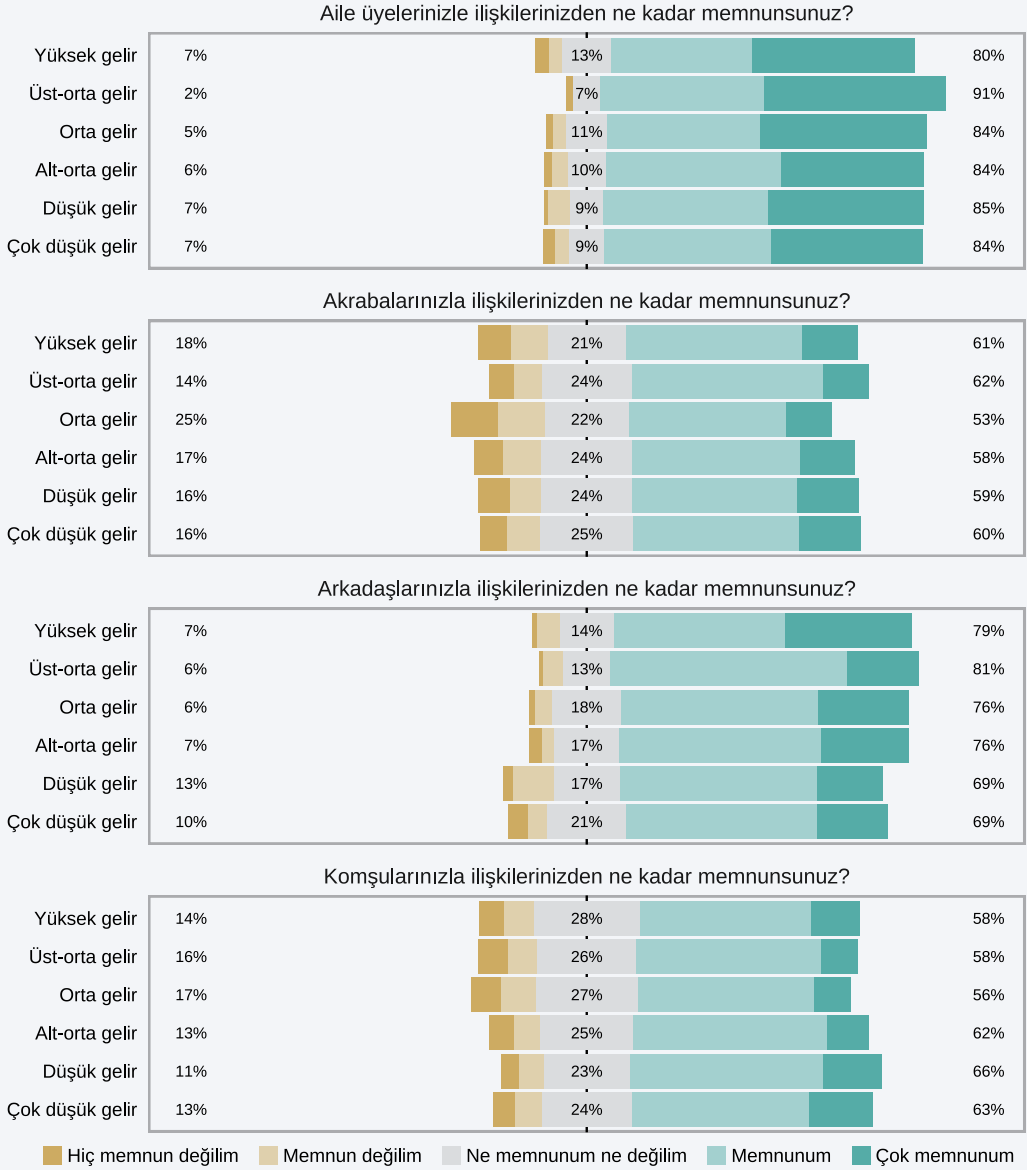
“Komşuluk ilişkilerinde ters yönde bir tablo dikkat çekiyor”

Komşularıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı bir okul bitirmemiş bireylerde %76, ilkokul mezunlarında %72 seviyesindedir. Buna karşılık üniversite mezunlarında bu oran %54'e kadar düşmektedir. Lisansüstü eğitim grubunda oran yeniden %69 seviyesine yükselse de genel eğilim yüksek eğitim gruplarında komşuluk ilişkilerinin daha düşük memnuniyet üretmesi yönündedir. Ayrıca üniversite ve lise mezunlarında komşuluk ilişkilerine dair kararsızlık oranlarının %29'a ulaşması dikkat çekmektedir. Bu tablo, eğitim düzeyi yükseldikçe sosyal ilişkilerin mahalle ve yakın çevreden uzaklaşabildiğini göstermektedir.

“Akrabalık ilişkileri özellikle orta eğitim gruplarında daha düşük memnuniyet üretiyor”

Akrabalarıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı üniversite ve lise mezunlarında %54-55 bandında kalmaktadır. Buna karşılık lisansüstü eğitim grubunda oran %67'ye, ilkokul mezunlarında %66'ya yükselmektedir. Ayrıca akrabalık ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı lise ve üniversite mezunlarında %20'nin üzerine çıkmaktadır. Genel tablo, eğitim düzeyi yükseldikçe arkadaş ilişkilerinin daha merkezi hale geldiğini; buna karşılık komşuluk ve kısmen akrabalık ilişkilerinin daha sınırlı bir memnuniyet alanına dönüştüğünü göstermektedir.

Grafik 6.5: Gelir Düzeyine Göre Aile, Arkadaş, Komşu ve Akraba İlişkilerinden Duyulan Memnuniyet

“Aile ilişkileri gelir gruplarının tamamında güçlü bir memnuniyet alanı olmayı sürdürüyor”

Grafik 6.5, katılımcıların aile üyeleri, akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla kurdukları ilişkilerden duydukları memnuniyetin hane halkı gelirine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, gelir düzeyinden bağımsız olarak en yüksek memnuniyetin aile ilişkilerinde yaşandığını göstermektedir. Aile ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı tüm gelir gruplarında %80’in üzerindedir. Özellikle üst-orta gelir grubunda bu oran %91 ile dikkat çekici biçimde yükselmektedir. Ayrıca aile ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı tüm gelir gruplarında oldukça düşük seviyelerde kalmaktadır. Bu tablo, aile bağlarının ekonomik farklılıklardan görece daha az etkilenen güçlü bir sosyal güven alanı olduğunu göstermektedir.

“Arkadaş ilişkilerinden duyulan memnuniyet düşük gelir gruplarında azalıyor”

Arkadaş ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı üst-orta gelir grubunda %81, yüksek gelir grubunda %79 seviyesindedir. Buna karşılık düşük ve çok düşük gelir gruplarında bu oran %69’a gerilemektedir. Ayrıca arkadaş ilişkilerine dair kararsızlık bildirenlerin oranı çok düşük gelir grubunda %21’e ulaşmaktadır. Bu tablo, ekonomik kırılganlığın bireylerin arkadaş çevresiyle kurduğu ilişkilerden aldığı tatmini de zayıflatabildiğini düşündürmektedir.

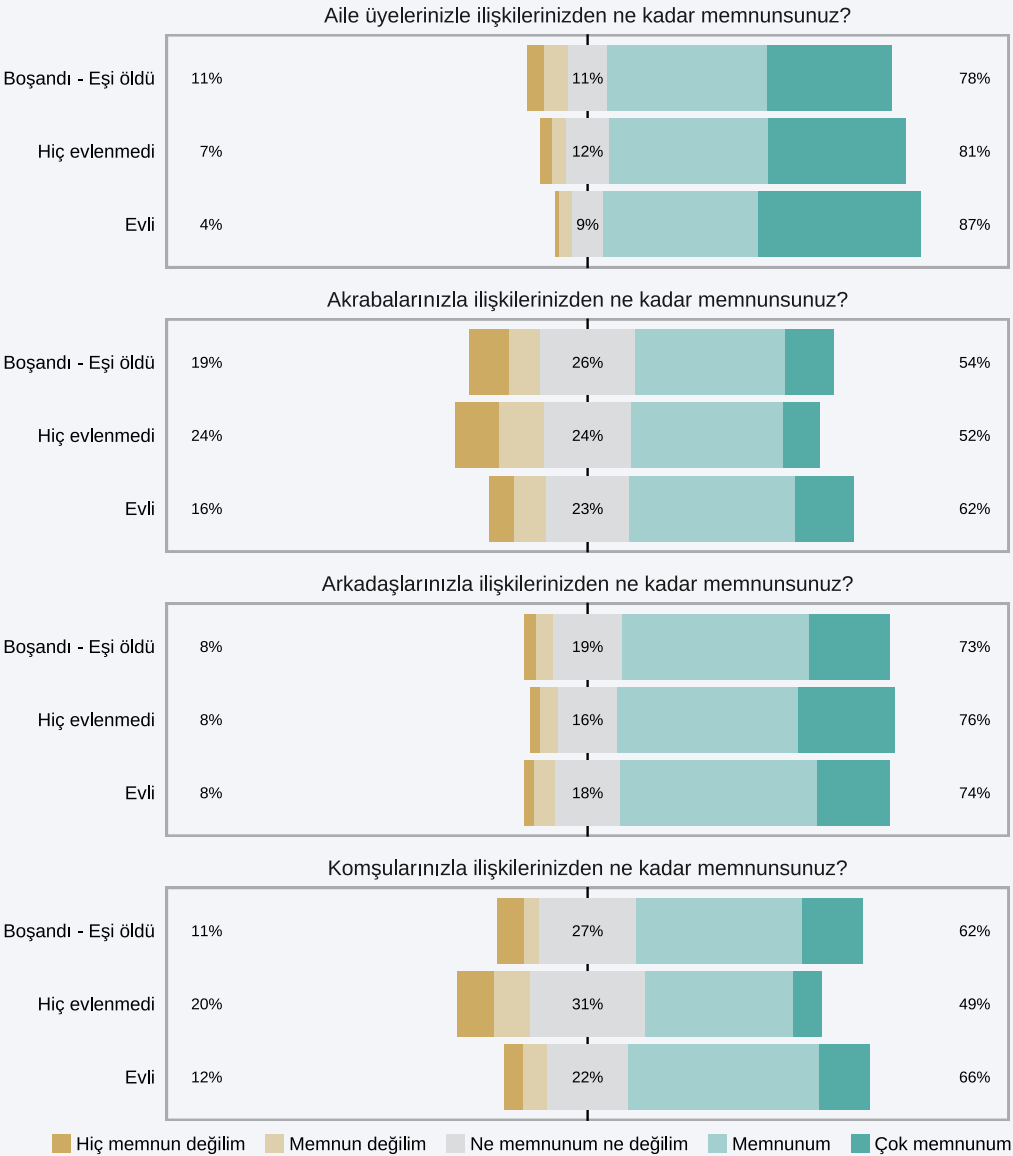
“Akrabalık ilişkileri en düşük memnuniyet alanlarından biri olarak öne çıkıyor”

Akrabalarıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı gelir gruplarının çoğunda %53-62 bandında seyretmektedir. Özellikle orta gelir grubunda bu oran %53 ile en düşük seviyededir. Buna karşılık akrabalık ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı orta gelir grubunda %25’e ulaşmaktadır. Ayrıca hemen tüm gelir gruplarında katılımcıların yaklaşık dörtte biri akrabalık ilişkilerine dair ne olumlu ne de olumsuz bir değerlendirme yapmaktadır. Bu tablo, akrabalık ilişkilerinin aile ve arkadaş ilişkilerine kıyasla daha sınırlı bir memnuniyet ürettiğini göstermektedir.

“Komşuluk ilişkilerinde gelir farkı daha sınırlı görünüyor”

Komşularıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı gelir grupları arasında %56-66 bandında değişmektedir. Düşük gelir grubunda memnuniyet oranı %66 ile en yüksek seviyedeysen, orta gelir grubunda %56’ya kadar düşmektedir. Buna karşılık komşuluk ilişkilerine dair kararsızlık oranı hemen tüm gelir gruplarında %23-28 bandında seyretmektedir. Genel tablo, gelir düzeyinin özellikle arkadaş ilişkilerinden duyulan memnuniyet üzerinde daha belirgin bir etkisi olduğunu; komşuluk ilişkilerinde ise farkların daha sınırlı kaldığını göstermektedir.

Grafik 6.6: Medeni Duruma Göre Aile, Arkadaş, Komşu ve Akraba İlişkilerinden Duyulan Memnuniyet

“Evli bireyler sosyal ilişkilerinin hemen her alanında daha yüksek memnuniyet bildiriyor”

Grafik 6.6, katılımcıların aile üyeleri, akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla kurdukları ilişkilerden duydukları memnuniyetin medeni duruma göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, özellikle evli bireylerin sosyal ilişkilerden daha yüksek düzeyde memnuniyet duyduğunu göstermektedir. Aile ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı evlilerde %87'ye ulaşırken, hiç evlenmemiş bireylerde %81, boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde ise %78 seviyesindedir. Ayrıca aile ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı evlilerde yalnızca %4'tür. Bu tablo, evlilik deneyiminin özellikle aile bağları açısından daha güçlü bir aidiyet ve memnuniyet üretebildiğini düşündürmektedir.

“Arkadaş ilişkileri tüm medeni durum gruplarında güçlü kalmaya devam ediyor”

Arkadaş ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı hiç evlenmemiş bireylerde %76 ile en yüksek seviyededir. Bu oran evlilerde %74, boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde ise %73'tür. Gruplar arasındaki farkların oldukça sınırlı olması dikkat çekmektedir. Ayrıca tüm medeni durum gruplarında arkadaş ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı yalnızca %8 seviyesindedir. Bulgular, arkadaş çevresinin medeni durumdan görece daha bağımsız biçimde güçlü bir sosyal tatmin alanı oluşturduğunu göstermektedir.

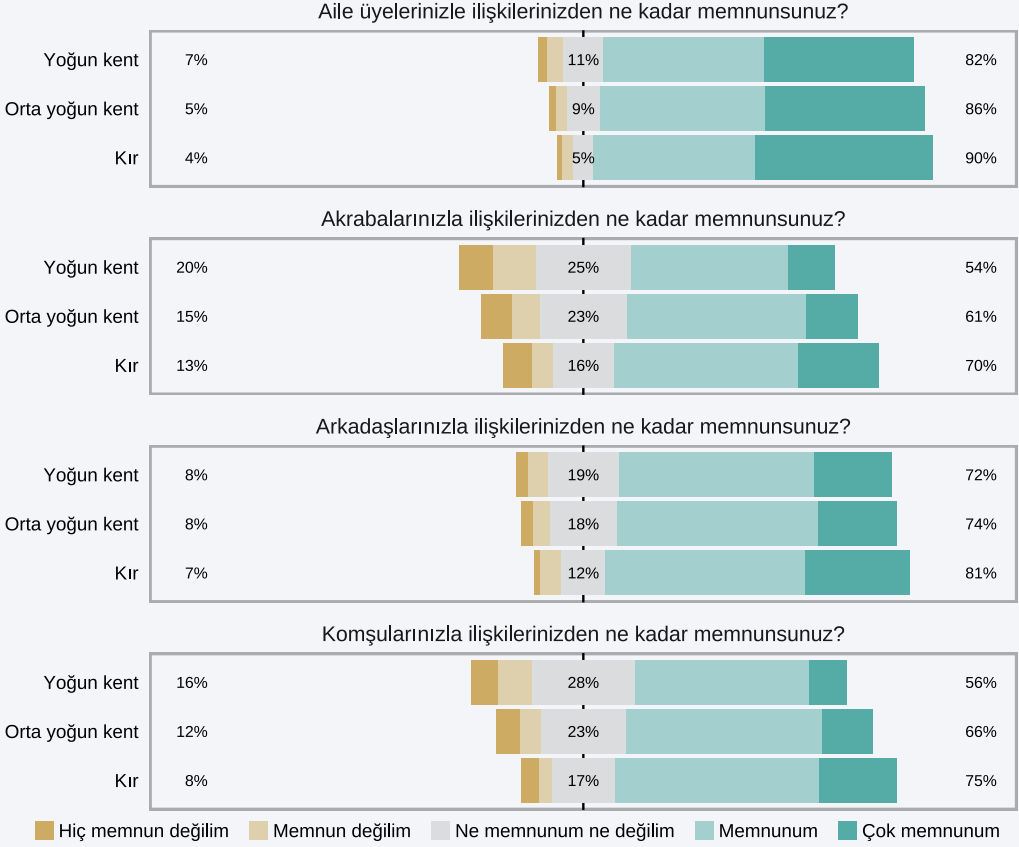
“Hiç evlenmemiş bireyler komşuluk ilişkilerinden daha düşük memnuniyet duyuyor”

Komşularıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı evlilerde %66 iken, hiç evlenmemiş bireylerde %49'a kadar düşmektedir. Boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde ise bu oran %62 seviyesindedir. Ayrıca komşuluk ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı hiç evlenmemiş bireylerde %20 ile en yüksek seviyededir. Bu tablo, hiç evlenmemiş bireylerin mahalle ve yakın çevre ilişkileriyle daha zayıf bağlar kurduğunu düşündürmektedir.

“Akrabalık ilişkileri tüm gruplarda daha sınırlı bir memnuniyet üretiyor”

Akrabalarıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı evlilerde %62 ile diğer gruplardan daha yüksektir. Buna karşılık hiç evlenmemiş bireylerde oran %52'ye kadar düşmektedir. Ayrıca hem hiç evlenmemiş bireylerde hem boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde akrabalık ilişkilerine dair memnuniyetsizlik oranı görece yüksektir. Genel tablo, aile ve arkadaş ilişkilerinin daha güçlü bir duygusal tatmin alanı oluşturduğunu; akrabalık ve özellikle komşuluk ilişkilerinde medeni durumun daha belirgin farklılıklar yarattığını göstermektedir.

Grafik 6.7: Yerleşim Yerine Göre Aile, Arkadaş, Komşu ve Akraba İlişkilerinden Duyulan Memnuniyet

“Kırsalda sosyal ilişkilerden duyulan memnuniyet belirgin biçimde daha yüksek görünüyor”

Grafik 6.7, katılımcıların aile üyeleri, akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla kurdukları ilişkilerden duydukları memnuniyetin yerleşim yerine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, kırsal bölgelerde sosyal ilişkilerden duyulan memnuniyetin kentlere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Aile ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı kırsalda %90’a ulaşırken, yoğun kentlerde bu oran %82 seviyesindedir. Benzer şekilde arkadaş ilişkilerinden memnuniyet kırsalda %81’e çıkarken, yoğun kentlerde %72’de kalmaktadır. Bulgular, kırsal yaşamda sosyal bağların daha güçlü ve daha tatmin edici biçimde deneyimlendiğini düşündürmektedir.

“Kent yaşamı özellikle komşuluk ilişkilerinde memnuniyeti zayıflatıyor”

Komşularıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı kırsalda %75 seviyesindedir. Bu oran orta yoğun kentlerde %66’ya, yoğun kentlerde ise %56’ya düşmektedir. Ayrıca komşuluk ilişkilerine dair kararsızlık oranı yoğun kentlerde %28 ile en yüksek seviyededir. Bu tablo, büyük kentlerde komşuluk ilişkilerinin daha zayıf, daha sınırlı ve daha az tatmin edici hale geldiğini göstermektedir.

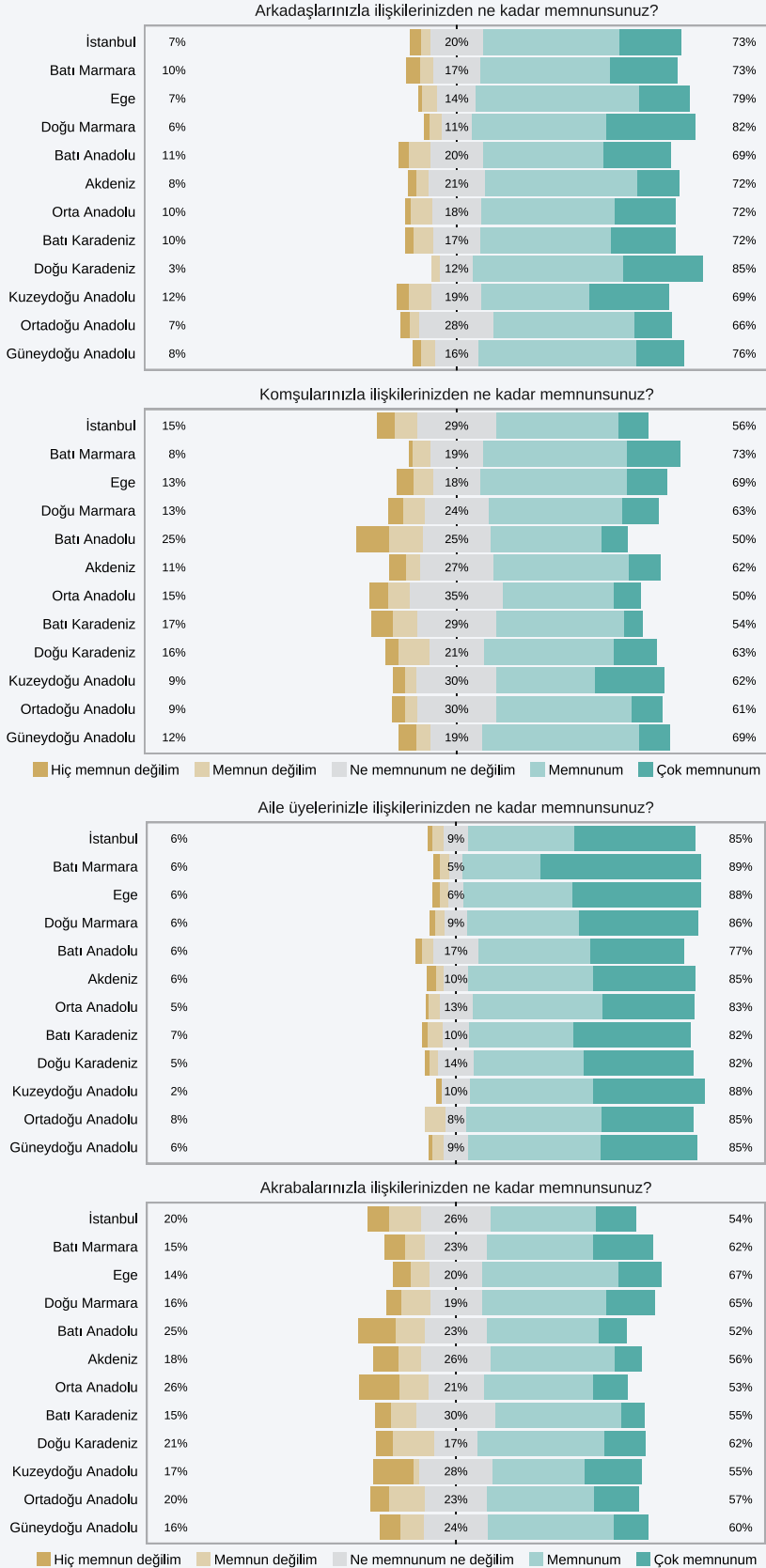
“Akrabalık ilişkilerinde de kırsal alanlar daha güçlü bir tablo çiziyor”

Akrabalarıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı kırsalda %70'tir. Buna karşılık orta yoğun kentlerde oran %61, yoğun kentlerde ise %54 seviyesinde kalmaktadır. Ayrıca akrabalık ilişkilerinden memnun olmadığını söyleyenlerin oranı yoğun kentlerde %20'ye ulaşmaktadır. Bulgular, kentleşmenin özellikle geniş aile ve akrabalık bağları üzerindeki etkisinin daha belirgin hissedildiğini göstermektedir.

“Yerleşim yeri büyüdükçe sosyal ilişkilerden duyulan tatmin azalıyor”

Genel tablo değerlendirildiğinde, kırsaldan yoğun kentlere doğru gidildikçe hemen tüm ilişki alanlarında memnuniyet oranlarının gerilediği görülmektedir. En belirgin farklar komşuluk ve akrabalık ilişkilerinde ortaya çıkarken, aile ilişkileri tüm yerleşim türlerinde görece güçlü kalmayı sürdürmektedir. Bu tablo, yoğun kent yaşamının bireylerin sosyal bağlarının niteliğini ve bu ilişkilerden aldığı duygusal tatmini zayıflatabildiğini göstermektedir.

Grafik 6.8: Bölgelere Göre Aile, Arkadaş, Komşu ve Akraba İlişkilerinden Duyulan Memnuniyet

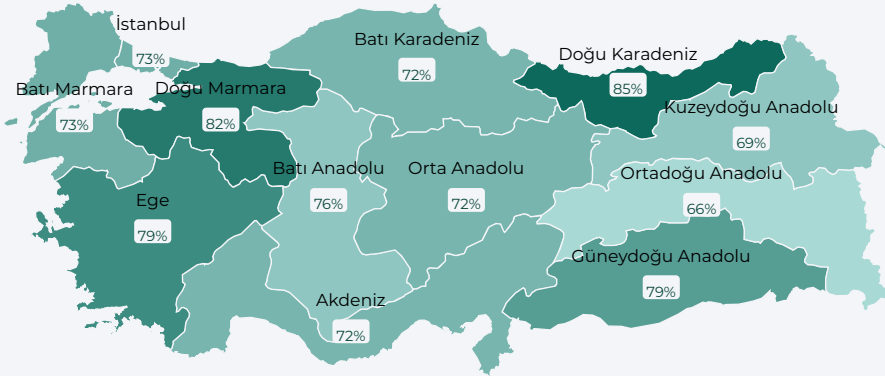
“Aile ilişkilerinden duyulan memnuniyet tüm bölgelerde yüksek seviyesini koruyor”

Grafik 6.8, katılımcıların aile üyeleri, akrabaları, arkadaşları ve komşularıyla kurdukları ilişkilerden duydukları memnuniyetin bölgelere göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, aile ilişkilerinin Türkiye’nin hemen her bölgesinde en güçlü memnuniyet alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir. Aile ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı Batı Marmara’da %89’a ulaşırken ve Kuzeydoğu Anadolu ve Ege’de %88, Doğu Marmara’da %86 seviyesindedir. Buna karşılık Batı Anadolu %77 ile en düşük aile memnuniyeti oranına sahip bölge olarak öne çıkmaktadır. Yine de tüm bölgelerde aile ilişkilerinden memnuniyet oranının oldukça yüksek kaldığı görülmektedir.

“Doğu Karadeniz arkadaş ilişkilerinde en güçlü memnuniyet düzeyine sahip bölge olarak öne çıkıyor”

Harita 6.1’de sunulan arkadaş ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı Doğu Karadeniz’de %85 ile en yüksek seviyededir. Doğu Marmara’da bu oran %82, Ege’de ve Güneydoğu Anadolu’da ise %79’dur. Buna karşılık Ortadoğu Anadolu %66, Batı Anadolu’da %76, Kuzeydoğu Anadolu’da ise %69 seviyelerinde kalmaktadır. Ayrıca Ortadoğu Anadolu’da arkadaş ilişkilerine dair kararsızlık oranının %28’e ulaşması dikkat çekmektedir. Bulgular, bazı bölgelerde arkadaş çevresinin daha güçlü bir sosyal tatmin alanı oluşturduğunu göstermektedir.

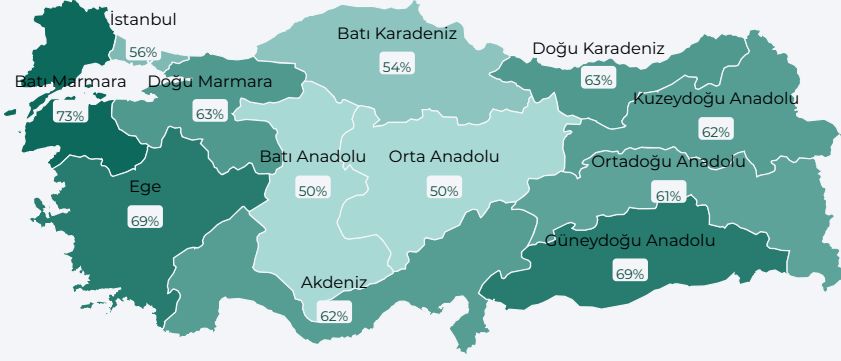
Harita 6.1: Bölgelere Göre Arkadaş İlişkilerinden Memnuniyet Oranı

“Komşuluk ilişkilerinde Batı Marmara belirgin biçimde öne çıkarken, İstanbul ve Batı Anadolu daha zayıf bir tablo çiziyor”

Harita 6.2’de sunulan komşularıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı Batı Marmara’da %73 ile en yüksek seviyededir. Ege ve Güneydoğu Anadolu’da bu oran %69, Doğu Marmara’da %63 seviyesindedir. Buna karşılık İstanbul ve Batı Anadolu’da oran %50-56 bandına kadar düşmektedir. Özellikle Batı Anadolu’da komşuluk ilişkilerinden memnun olmayanların oranı %25 ile dikkat çekici düzeydedir. İstanbul’da ise katılımcıların %29’u komşuluk ilişkilerine dair ne olumlu ne de olumsuz bir değerlendirme yapmaktadır. Bu tablo, büyükşehir yaşamının ve bazı batı bölgelerindeki kentleşme biçiminin komşuluk ilişkilerinden alınan tatmini zayıflattığını düşündürmektedir.

Harita 6.2: Bölgelere Göre Komşu İlişkilerinden Memnuniyet Oranı

“Akrabalık ilişkilerinde Ege ve Doğu Marmara daha olumlu bir görünüm sergiliyor”

Akrabalarıyla ilişkilerinden memnun olduğunu söyleyenlerin oranı Ege’de %67, Doğu Marmara’da %65 seviyesindedir. Buna karşılık Batı Anadolu’da bu oran %52’ye, İstanbul’da %54’e kadar düşmektedir. Orta Anadolu’da akrabalık ilişkilerinden memnun olmayanların oranı %26 ile en yüksek seviyededir. Ayrıca Batı Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu’da kararsızlık oranlarının görece yüksek olması dikkat çekmektedir. Genel tablo, akrabalık ilişkilerinde bölgesel farklılıkların aile ve arkadaş ilişkilerine kıyasla daha belirgin hissedildiğini göstermektedir.

“Batı Anadolu birçok ilişki alanında görece daha düşük memnuniyet oranlarıyla dikkat çekiyor”

Bölgesel tablo genel olarak değerlendirildiğinde, Batı Anadolu’nun hem aile hem akrabalık hem arkadaş hem de komşuluk ilişkilerinde görece daha düşük memnuniyet oranlarına sahip olduğu görülmektedir. Buna karşılık Batı Marmara, Ege ve bazı doğu bölgeleri birçok ilişki alanında daha yüksek memnuniyet düzeyleri sergilemektedir. İstanbul ise özellikle komşuluk ve akrabalık ilişkilerinde daha zayıf bir görünüm çizerken, aile ve arkadaş ilişkilerinde görece daha güçlü bir tablo sunmaktadır. Genel görünüm, bölgesel yaşam biçimlerinin ve gündelik sosyal temas yapılarının bireylerin sosyal ilişkilerden duyduğu memnuniyeti etkilediğini göstermektedir.

Bölüm Özeti

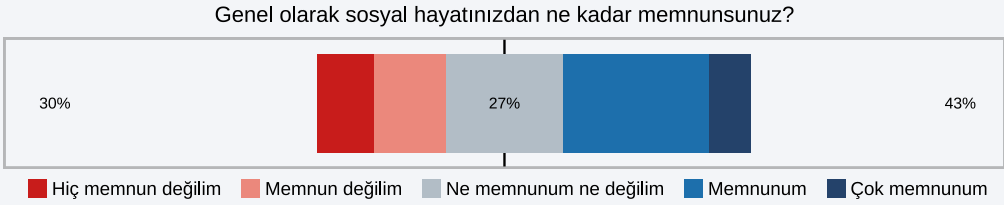
Bu bölümdeki bulgular, bireylerin sosyal ilişkilerinden duydukları memnuniyetin ilişki türüne göre belirgin farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. En yüksek memnuniyet düzeyi aile ilişkilerinde görülürken, arkadaş ilişkileri de güçlü bir sosyal tatmin alanı olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık komşuluk ve özellikle akrabalık ilişkilerinden duyulan memnuniyet görece daha düşük düzeyde kalmaktadır. Kadınların sosyal ilişkilerinin birçok alanında erkeklere kıyasla daha yüksek memnuniyet bildirdiği, özellikle komşuluk ilişkilerinde bu farkın daha belirgin olduğu görülmektedir. Yaş ilerledikçe sosyal ilişkilerden duyulan memnuniyet genel olarak artarken, genç bireylerde özellikle komşuluk ve akrabalık ilişkilerine yönelik memnuniyetin daha düşük olduğu dikkat çekmektedir. Eğitim ve gelir düzeyi arttıkça arkadaş ilişkilerinden duyulan memnuniyet yükselirken, komşuluk ilişkilerinin görece önemi azalmaktadır. Bununla birlikte aile ilişkileri, eğitim, gelir ve diğer sosyodemografik özelliklerden bağımsız olarak tüm gruplarda en güçlü memnuniyet kaynağı olmayı sürdürmektedir. Genel olarak bulgular, sosyal ilişkilerin niteliğine ilişkin değerlendirmelerin yalnızca ilişki sayısından değil, bireylerin yaşam koşulları ve sosyal çevrelerinin yapısından da etkilendiğini göstermektedir.

Bölüm 7: Sosyal Hayat Genel Memnuniyet Seviyesi

Bu bölümde, katılımcıların genel olarak sosyal hayatlarından ne ölçüde memnun olduklarına ilişkin değerlendirmeler ele alınacaktır. Araştırmada katılımcılara “Genel olarak sosyal hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusu yöneltildi ve bireylerden sosyal yaşamlarını bütüncül biçimde değerlendirmeleri istendi. Katılımcılar “hiç memnun değilim”, “memnun değilim”, “ne memnunum ne değilim”, “memnunum” ve “çok memnunum” seçeneklerinden birini tercih etti. Bu soru, bireylerin sosyal ilişkilerinin niteliğini, sosyal yaşama katılım düzeyini ve gündelik sosyal deneyimlerinden duydukları genel tatmini anlamak açısından önemli bir gösterge sunmaktadır.

Sosyal hayat memnuniyeti, yalnızca bireyin kaç kişiyle görüştüğünü değil; bu ilişkilerin ne kadar anlamlı, destekleyici ve tatmin edici olduğunu da yansıtmaktadır. Güçlü sosyal bağlar, bireylerin aidiyet hissini artırırken yalnızlık ve sosyal izolasyon hissini azaltabilmektedir. Buna karşılık bireyin sosyal yaşamını yetersiz veya tatmin edici olmayan bir alan olarak deneyimlemesi, psikolojik iyi oluş üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Bu nedenle sosyal hayat memnuniyeti, toplumsal bağlılık ve sosyal iyi oluş açısından temel göstergelerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Grafik 7.1: Sosyal Hayattan Duyulan Memnuniyet Düzeyi

“Sosyal hayatından memnun olanlar görece daha büyük bir grubu oluşturuyor”

Grafik 7.1 katılımcılara sorulan “Genel olarak sosyal hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımını daha sade bir biçimde göstermektedir. Bulgulara göre katılımcıların %43’ü sosyal hayatından memnun ya da çok memnun olduğunu belirtmektedir. Buna karşılık %30’luk bir kesim sosyal hayatından memnun olmadığı ifade etmektedir.

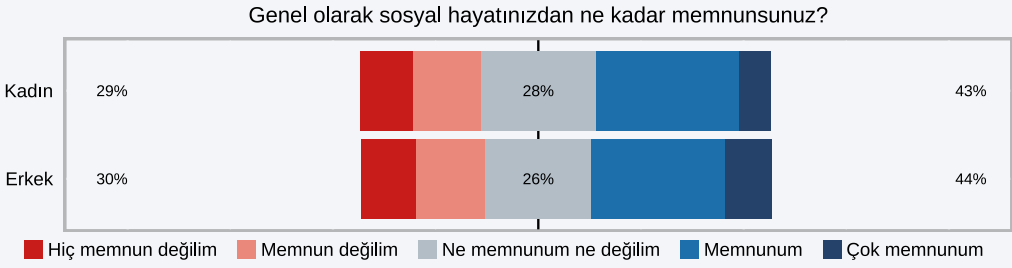
“Toplumun önemli bir bölümü sosyal hayatına ilişkin kararsız bir noktada duruyor”

Katılımcıların %27’si sosyal hayatına ilişkin ne olumlu ne de olumsuz bir değerlendirme yapmaktadır. Bu oran, toplumun kayda değer bir bölümünün sosyal hayatını güçlü bir memnuniyet ya da açık bir memnuniyetsizlik çerçevesinde değerlendirmediklerini göstermektedir. Bu durum, bireylerin sosyal ilişkilerden tamamen kopmadığını ancak sosyal hayatlarını yeterince tatmin edici de bulmadığını düşündürmektedir.

“Sosyal hayatından memnun olmayanların oranı yaklaşık üçte bir”

Grafik 7.1 genel olarak değerlendirildiğinde, sosyal hayatından memnun olduğunu söyleyenlerin oranı daha yüksek görünse de memnun olmayanların oranının da dikkat çekici seviyede olduğu görülmektedir. Özellikle toplumun yaklaşık üçte birinin sosyal hayatından memnun olmadığını belirtmesi, sosyal ilişkilerin niteliği ve sosyal hayata katılım konusunda önemli bir tatminsizlik alanına işaret etmektedir. Bu tablo, toplumsal ilişkilerin tamamen zayıflamadığını; ancak önemli bir kesim için sosyal hayatın yeterince tatmin edici bulunmadığını göstermektedir.

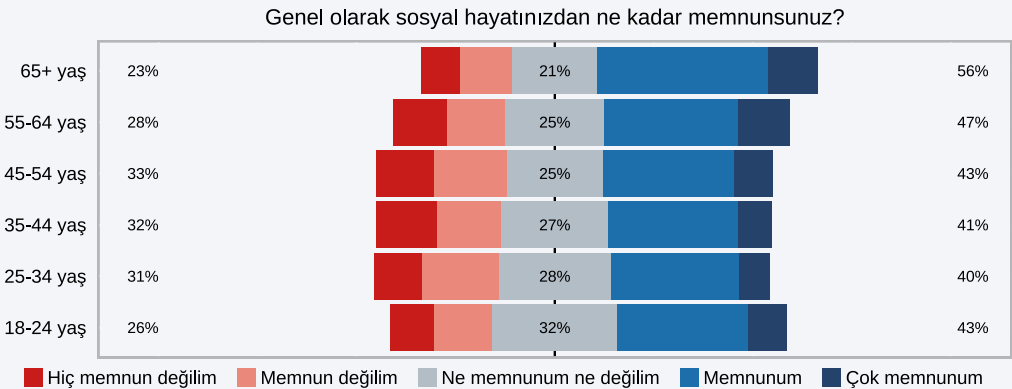
Grafik 7.2: Cinsiyete Göre Sosyal Hayattan Duyulan Memnuniyet Düzeyi

“Kadınlar ve erkekler sosyal hayat memnuniyeti açısından neredeyse aynı tabloyu çiziyor”

Grafik 7.2, katılımcıların “Genel olarak sosyal hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların cinsiyete göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, kadınlar ve erkekler arasında sosyal hayat memnuniyeti açısından belirgin bir fark olmadığını göstermektedir. Sosyal hayatından memnun ya da çok memnun olduğunu söyleyenlerin oranı kadınlarda %43, erkeklerde ise %44’tür. Benzer şekilde sosyal hayatından memnun olmadığını belirtenlerin oranı kadınlarda %29, erkeklerde %30 seviyesindedir. Ne memnun ne de memnuniyetsiz olduğunu ifade edenlerin oranı da iki grup arasında büyük ölçüde benzerdir. Bulgular, sosyal hayat memnuniyetinin cinsiyete göre belirgin biçimde ayrışmadığını göstermektedir.

Grafik 7.3: Yaş Gruplarına Göre Sosyal Hayattan Duyulan Memnuniyet Düzeyi

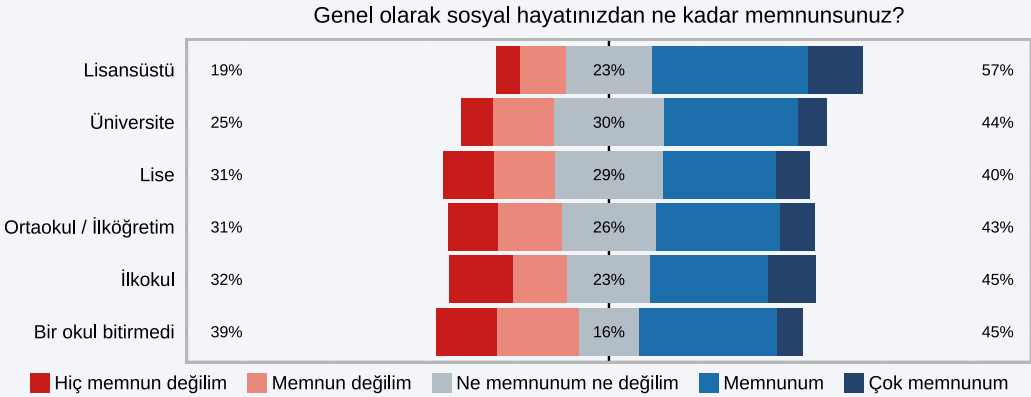
“İleri yaş gruplarında sosyal hayat memnuniyeti daha yüksek görünüyor”

Grafik 7.3, katılımcıların “Genel olarak sosyal hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yaş gruplarına göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, özellikle ileri yaş gruplarında sosyal hayat memnuniyetinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Sosyal hayatından memnun ya da çok memnun olduğunu belirtenlerin oranı 65 yaş ve üzeri bireylerde %56 ile en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Bu oran 55-64 yaş grubunda %47, 18-24 yaş ve 45-54 yaş gruplarında ise %43 seviyesindedir. Buna karşılık 25-34 yaş grubunda %40, 35-44 yaş grubunda ise %41 olarak ölçülmüştür. Bulgular, yaş ilerledikçe bireylerin sosyal hayatlarını daha olumlu değerlendirme eğiliminin arttığını düşündürmektedir.

“Orta yaş gruplarında memnuniyetsizlik biraz daha belirginleşiyor”

Farklar çok keskin olmasa da özellikle 35-54 yaş aralığındaki bireylerde sosyal hayatından memnun olmadığını söyleyenlerin oranının görece daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Sosyal hayatından memnun olmayanların oranı 45-54 yaş grubunda %33, 35-44 yaş grubunda ise %32 seviyesindedir. Buna karşılık bu oran 65 yaş ve üzeri bireylerde %23’e düşmektedir. Ayrıca 18-24 yaş grubunda katılımcıların %32’si sosyal hayatına ilişkin ne olumlu ne de olumsuz bir değerlendirme yapmaktadır. Genel tablo, yaş grupları arasında büyük kopuşlardan çok, kademeli farklılıkların bulunduğunu göstermektedir.

Grafik 7.4. Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Hayattan Duyulan Memnuniyet Düzeyi

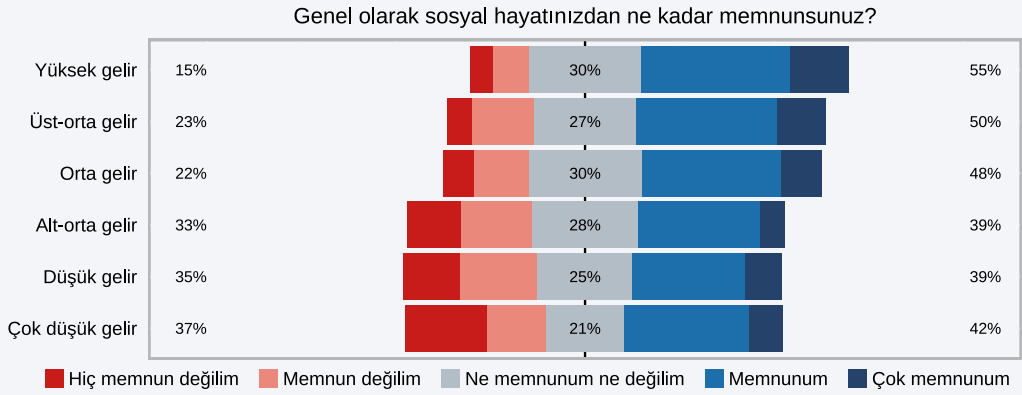
“Eğitim düzeyine göre sosyal hayat memnuniyetinde sınırlı farklılıklar görülüyor”

Grafik 7.4, katılımcıların “Genel olarak sosyal hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların eğitim düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, eğitim grupları arasında çok keskin bir ayrışma olmadığını göstermektedir. Sosyal hayatından memnun ya da çok memnun olduğunu belirtenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %57 ile en yüksek seviyededir. Üniversite mezunlarında bu oran %44, lise mezunlarında %40, ortaokul/ilköğretim mezunlarında %43, ilkokul mezunlarında ve bir okul bitirmemiş bireylerde ise %45’tir.

“Memnuniyetsizlik düşük eğitim gruplarında biraz daha belirginleşiyor”

Sosyal hayatından memnun olmadığını söyleyenlerin oranı bir okul bitirmemiş bireylerde %39 ile en yüksek seviyededir. Bu oran ilkokul mezunlarında %32, lise ve ortaokul/ilköğretim mezunlarında %31, üniversite mezunlarında %25, lisansüstü mezunlarda ise %19’dur. Buna karşılık “ne memnunum ne değilim” diyenlerin oranı eğitim grupları arasında %16 ile %30 arasında değişmektedir. Genel tablo, eğitim düzeyi arttıkça sosyal hayat memnuniyetinin bir miktar yükseldiğini, ancak farkların sınırlı kaldığını göstermektedir.

Grafik 7.5: Gelir Düzeyine Göre Sosyal Hayattan Duyulan Memnuniyet Düzeyi

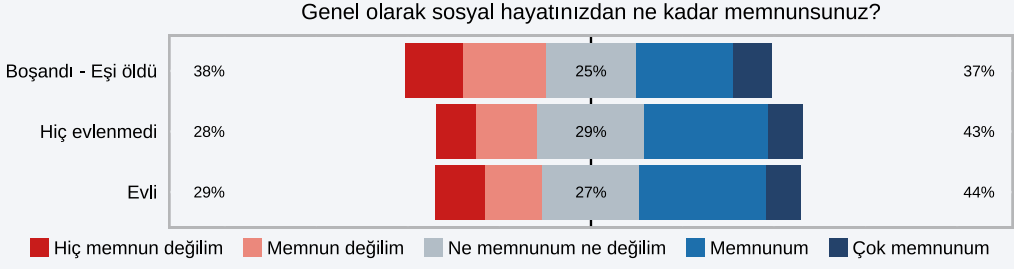

“Gelir düzeyi yükseldikçe sosyal hayat memnuniyeti belirgin biçimde artıyor”

Grafik 7.5, katılımcıların “Genel olarak sosyal hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların gelir düzeyine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, ekonomik durum ile sosyal hayat memnuniyeti arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sosyal hayatından memnun ya da çok memnun olduğunu belirtenlerin oranı yüksek gelir grubunda %55’e ulaşırken, bu oran üst-orta gelir grubunda %50, orta gelir grubunda ise %48 seviyesindedir. Buna karşılık alt-orta ve düşük gelir gruplarında memnuniyet oranı %39’a kadar düşmektedir. Bulgular, gelir seviyesi düştükçe bireylerin sosyal hayatlarını daha olumsuz değerlendirme eğiliminin belirgin biçimde arttığını göstermektedir.

“Sosyal hayat memnuniyetsizliği en çok düşük gelir gruplarında yoğunlaşıyor”

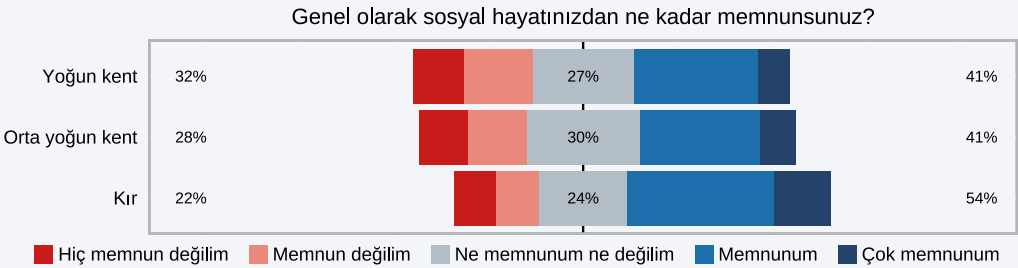
Sosyal hayatından memnun olmadığını söyleyenlerin oranı yüksek gelir grubunda yalnızca %15 seviyesindeyken, bu oran alt-orta gelir grubunda %33, düşük gelir grubunda %35 ve çok düşük gelir grubunda %37’ye ulaşmaktadır. Başka bir ifadeyle, ekonomik olarak kırılgan gruplarda sosyal hayatından memnun olmayanların oranı yüksek gelir grubunun iki katından fazladır. Bu tablo, sosyal hayat memnuniyetinin yalnızca bireysel ilişkilerle değil; ekonomik imkanlar, sosyal yaşama erişim ve gündelik yaşam koşullarıyla da doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Grafik 7.6: Medeni Duruma Göre Sosyal Hayattan Duyulan Memnuniyet Düzeyi

“Boşanmış ve eşini kaybetmiş bireylerde sosyal hayat memnuniyeti daha düşük görünüyor”

Grafik 7.6, katılımcıların “Genel olarak sosyal hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların medeni duruma göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, sosyal hayat memnuniyetinin medeni duruma göre belirli farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Sosyal hayatından memnun ya da çok memnun olduğunu belirtenlerin oranı evli bireylerde %44, hiç evlenmemiş bireylerde %43 seviyesindedir. Buna karşılık boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde bu oran %37’ye düşmektedir. Bulgular, eş kaybı veya boşanma deneyiminin bireylerin sosyal hayatlarını daha olumsuz değerlendirmelerine yol açabildiğini düşündürmektedir.

Sosyal hayatından memnun olmadığını söyleyenlerin oranı boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde %38 ile dikkat çekici biçimde yüksektir. Bu oran evlilerde %29, hiç evlenmemiş bireylerde ise %28 seviyesindedir. Ayrıca hiç evlenmemiş bireylerin %29’u sosyal hayatına ilişkin ne olumlu ne de olumsuz bir değerlendirme yaparken, bu oran evlilerde %27, boşanmış veya eşi ölmüş bireylerde %25’tir. Genel tablo, özellikle eş kaybı yaşayan bireylerin sosyal hayat memnuniyeti açısından daha kırılgan bir konumda bulunduğunu göstermektedir.

Grafik 7.7: Yerleşim Yeri Göre Sosyal Hayattan Duyulan Memnuniyet Düzeyi

“Kırsalda yaşayan bireyler sosyal hayatlarından daha memnun görünüyor”

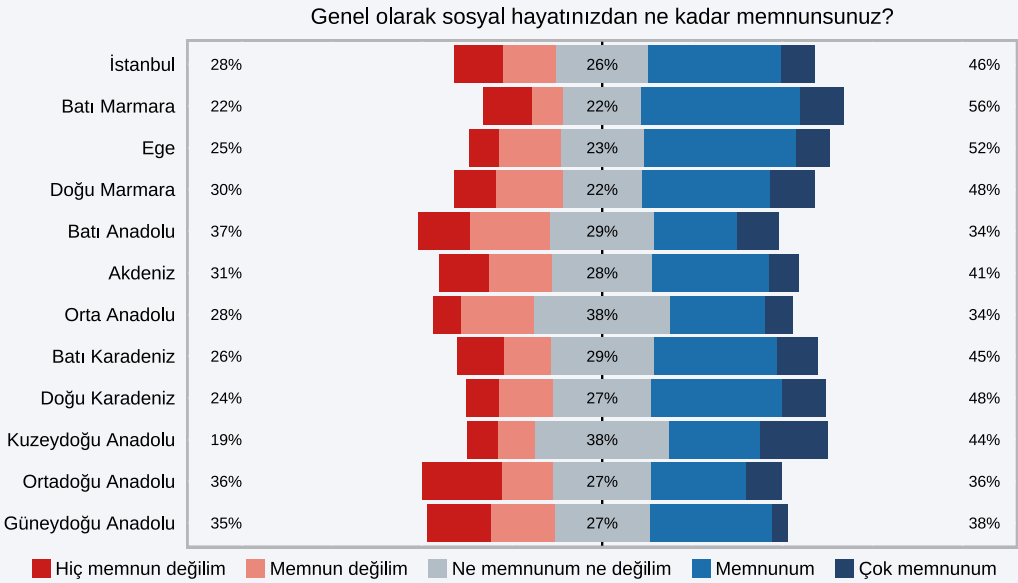
Grafik 7.7, katılımcıların “Genel olarak sosyal hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yerleşim yerine göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin sosyal hayatlarını daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Sosyal

hayatından memnun ya da çok memnun olduğunu belirtenlerin oranı kırsal bölgelerde %54’e ulaşırken, bu oran yoğun kentlerde ve orta yoğun kentlerde %41 seviyesinde kalmaktadır. Buna karşılık sosyal hayatından memnun olmadığını söyleyenlerin oranı yoğun kentlerde %32, orta yoğun kentlerde %28 iken, kırsalda %22’ye düşmektedir. Bulgular, kırsal bölgelerde bireylerin sosyal bağlarını daha güçlü ve daha tatmin edici bulabildiğini düşündürmektedir.

“Kentlerde sosyal hayat memnuniyeti daha zayıf görünüyor”

Yoğun kentlerde yaşayan bireylerin yaklaşık üçte biri sosyal hayatından memnun olmadığını belirtmektedir. Orta yoğun kentlerde de benzer bir tablo dikkat çekmektedir. Buna karşılık kırsal bölgelerde hem memnuniyet oranının daha yüksek hem de memnuniyetsizlik oranının daha düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca orta yoğun kentlerde katılımcıların %30’u sosyal hayatına ilişkin ne olumlu ne de olumsuz bir değerlendirme yapmaktadır. Genel tablo, kent yaşamının bireylerin sosyal hayatlarından duyduğu tatmini bir ölçüde zayıflatabildiğine işaret etmektedir.

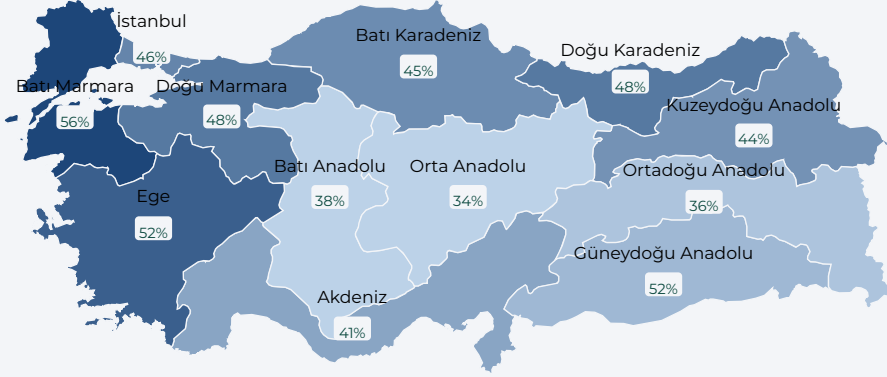
Grafik 7.8: Bölgelere Göre Sosyal Hayattan Duyulan Memnuniyet Düzeyi

“Batı Marmara ve Ege bölgeleri sosyal hayat memnuniyetinde öne çıkıyor”

Grafik 7.8, katılımcıların “Genel olarak sosyal hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların bölgelere göre dağılımını sunmaktadır. Bulgular, bazı bölgelerde sosyal hayat memnuniyetinin belirgin biçimde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Harita 7.1’de sunulan sosyal hayatından memnun ya da çok memnun olduğunu belirtenlerin oranı Batı Marmara’da %56 ile en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Ege’de bu oran %52, Doğu Marmara ve Doğu Karadeniz’de ise %48 seviyesindedir. İstanbul’da da memnuniyet oranı %46 olarak ölçülmüştür. Bulgular, özellikle batı bölgelerinde bireylerin sosyal hayatlarını daha olumlu değerlendirme eğiliminin daha güçlü olduğunu düşündürmektedir.

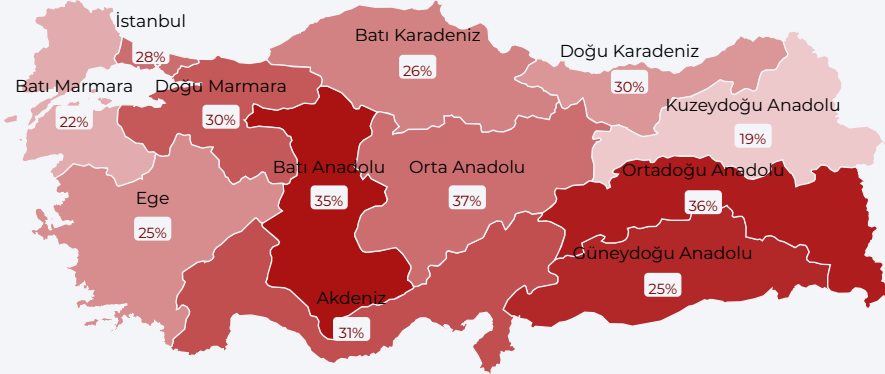
Harita 7.1: Bölgelere Göre Sosyal Hayatından Memnun Olanların Oranı

“Orta Anadolu ve Ortadoğu Anadolu’da memnuniyetsizlik daha görünür hale geliyor”

Harita 7.2’de görüleceği üzere, sosyal hayatından memnun olmadığını söyleyenlerin oranı Orta Anadolu’da %37 ile en yüksek seviyededir. Ortadoğu Anadolu’da bu oran %36, Güneydoğu Anadolu’da ise %25’tir. Buna karşılık memnuniyetsizlik oranı Kuzeydoğu Anadolu’da %19, Batı Marmara’da %22 ve Doğu Karadeniz’de %30 seviyesinde kalmaktadır. Bu tablo, bazı bölgelerde bireylerin sosyal hayatlarını daha kırılgan ve daha tatminsiz biçimde değerlendirdiğine işaret etmektedir.

Harita 7.2: Bölgelere Göre Sosyal Hayatından Memnun Olmayanların Oranı

“Bazı bölgelerde kararsızlık dikkat çekiyor”

Katılımcıların sosyal hayatlarına ilişkin ne olumlu ne de olumsuz bir değerlendirme yaptığı oran bazı bölgelerde belirgin biçimde yükselmektedir. Özellikle Orta Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu’da katılımcıların %38’i “ne memnunum ne değilim” yanıtını vermiştir. Bu oran birçok diğer bölgede %22-29 bandında seyretmektedir. Genel tablo, bölgeler arasında tamamen kopuk farklılıklar olmadığını; ancak sosyal hayat memnuniyetinin bazı bölgelerde daha güçlü, bazı bölgelerde ise daha kırılgan ve belirsiz bir görünüm sergilediğini göstermektedir.

Bölüm Özeti

Yukarıdaki bulgular, toplumun sosyal hayat memnuniyeti konusunda tamamen olumsuz bir tablo çizmediğini; ancak memnuniyet düzeylerinin toplumsal gruplar arasında belirgin biçimde farklılaştığını göstermektedir. Katılımcıların önemli bir bölümü sosyal hayatından memnun olduğunu belirtse de, kayda değer bir kesim sosyal ilişkilerinden ve sosyal yaşamından yeterince tatmin olmadığını ifade etmektedir. Ayrıca toplumun yaklaşık dörtte birinin sosyal hayatına ilişkin net bir memnuniyet ya da memnuniyetsizlik belirtmemesi, sosyal ilişkiler konusunda yaygın bir kararsızlık ve tatminsizlik alanına işaret etmektedir.

Bulgular, sosyal hayat memnuniyetinin özellikle ekonomik koşullar ve sosyal imkanlarla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Gelir düzeyi yükseldikçe sosyal hayatından memnun olduğunu söyleyenlerin oranı belirgin biçimde artarken, düşük gelir gruplarında memnuniyetsizlik dikkat çekici seviyelere ulaşmaktadır. Benzer şekilde eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal hayat memnuniyetinin arttığı görülmektedir. Bu tablo, sosyal hayatın niteliğinin yalnızca bireysel ilişkilerle değil; ekonomik imkanlar, sosyal katılım fırsatları ve yaşam koşullarıyla da doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Yaş grupları arasında büyük kopuşlar görülme de, ileri yaş gruplarında sosyal hayat memnuniyetinin daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle 65 yaş ve üzeri bireyler sosyal hayatlarını daha olumlu değerlendirmektedir. Buna karşılık orta yaş gruplarında memnuniyetsizlik bir miktar daha belirgin hale gelmektedir. Kadınlar ve erkekler arasında ise sosyal hayat memnuniyeti açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Yerleşim yeri ve bölgesel farklılıklar da sosyal hayat memnuniyetini belirli ölçüde etkilemektedir. Kırsal bölgelerde yaşayan bireyler sosyal hayatlarından daha memnun görünürken, yoğun kentlerde memnuniyetsizlik oranı daha yüksektir. Bölgesel düzeyde ise Batı Marmara ve Ege bölgeleri sosyal hayat memnuniyetinde öne çıkarken, Batı Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde memnuniyetsizlik daha görünür hale gelmektedir. Bununla birlikte genel tablo, sosyal hayat memnuniyetinin Türkiye genelinde tamamen kutuplaşmış değil; farklı toplumsal koşullara göre kademeli olarak değişen bir yapı gösterdiğine işaret etmektedir.

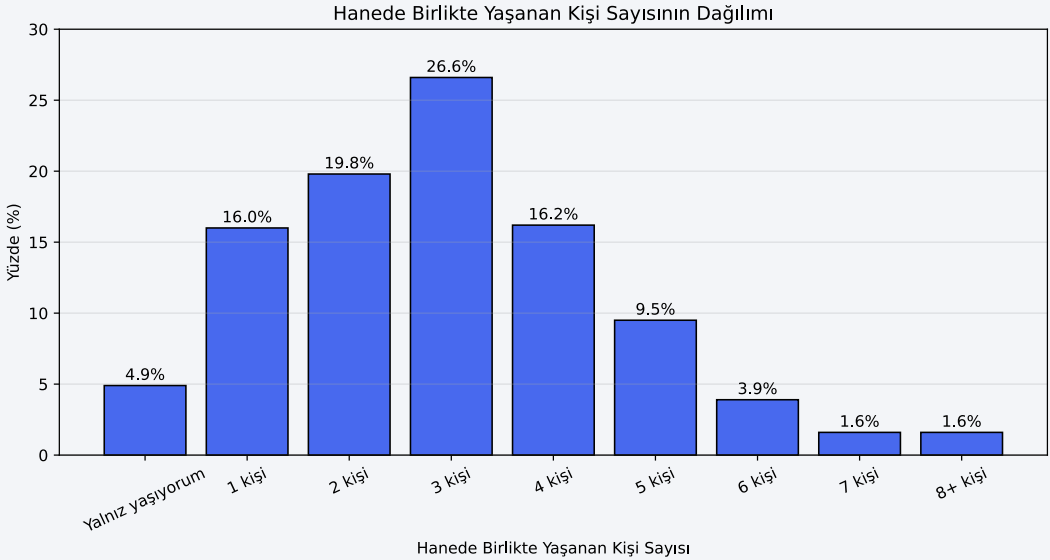
Bölüm 8: Hane Halkı Büyüklükleri Ve Tek Kişilik Haneler

Katılımcılara, “Siz hariç evinizde düzenli olarak yaşayan toplam kaç kişi var? Kendinizi saymadan hesaplayınız.” sorusu yöneltilmiştir. Bu soru aracılığıyla bireylerin birlikte yaşadıkları kişi sayıları tespit edilmiş ve Türkiye’deki hane yapısına ilişkin önemli bilgiler elde edilmiştir. İlk aşamada, katılımcıların kendileri dışında kaç kişiyle aynı haneyi paylaştıkları incelenmiştir. Böylece bireylerin yalnız yaşama, az sayıda kişiyle yaşama veya daha kalabalık yaşam düzenleri içerisindeki konumları ortaya konulmuştur.

Ancak birlikte yaşanan kişi sayısına ilişkin veriler, hanelerin büyüklüğünü doğrudan göstermemektedir. Örneğin evinde kendisi dışında üç kişi yaşayan bir katılımcı, dört kişilik bir hanede yaşamaktadır. Bu nedenle ikinci aşamada, katılımcıların verdiği cevaplar kullanılarak toplam hane büyüklükleri hesaplanmıştır. Böylece hem bireylerin kaç kişiyle yaşadıkları hem de Türkiye’deki hanelerin kaç kişiden oluştuğu ayrı ayrı değerlendirilebilmiştir.

Aşağıdaki iki grafik bu iki farklı bakış açısını birlikte sunmaktadır. İlk grafik, bireylerin kendileri dışında kaç kişiyle aynı haneyi paylaştığını gösterirken; ikinci grafik aynı verilerden hareketle hane büyüklüklerinin dağılımını ortaya koymaktadır. Bu iki gösterim birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de yalnız yaşayan bireylerin yaygınlığından kalabalık hanelerin oranına kadar uzanan daha kapsamlı bir tablo elde etmek mümkün olmaktadır.

Grafik 8.1: Hanede Birlikte Yaşanan Kişi Sayısının Dağılımı

“Her 20 katılımcıdan biri yalnız yaşamaktadır”

Grafik 8.1’de sunulduğu üzere, katılımcıların %4,9’u evlerinde yalnız yaşadığını belirtmiştir. Başka bir ifadeyle, her 20 katılımcıdan yaklaşık biri tek başına yaşamaktadır. Bu bulgu, tek kişilik hanelerin Türkiye’de yaygın yaşam biçimleri arasında yer almamakla birlikte göz ardı

edilmemesi gereken bir büyüklüğü temsil ettiğini göstermektedir. Araştırma sonuçları, yalnız yaşayan bireylerin toplumsal yapı içerisinde belirgin bir yer tuttuğuna ve tek kişilik hanelerin Türkiye’deki hane yapısının önemli unsurlarından biri olduğuna işaret etmektedir.

“Katılımcıların önemli bir bölümü bir veya iki kişiyle aynı haneyi paylaşmaktadır”

Araştırma bulgularına göre katılımcıların %16’sı evlerinde kendileri dışında bir kişiyle yaşarken, %19,8’i iki kişiyle birlikte yaşamaktadır. Başka bir ifadeyle, katılımcıların yaklaşık üçte biri evlerinde kendileri hariç bir veya iki kişiyle aynı haneyi paylaşmaktadır. Bu sonuç, küçük ve orta büyüklükteki hanelerde yaşayan bireylerin toplumda önemli bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir.

“En yaygın yaşam düzeni, katılımcının üç kişiyle aynı haneyi paylaşmasıdır”

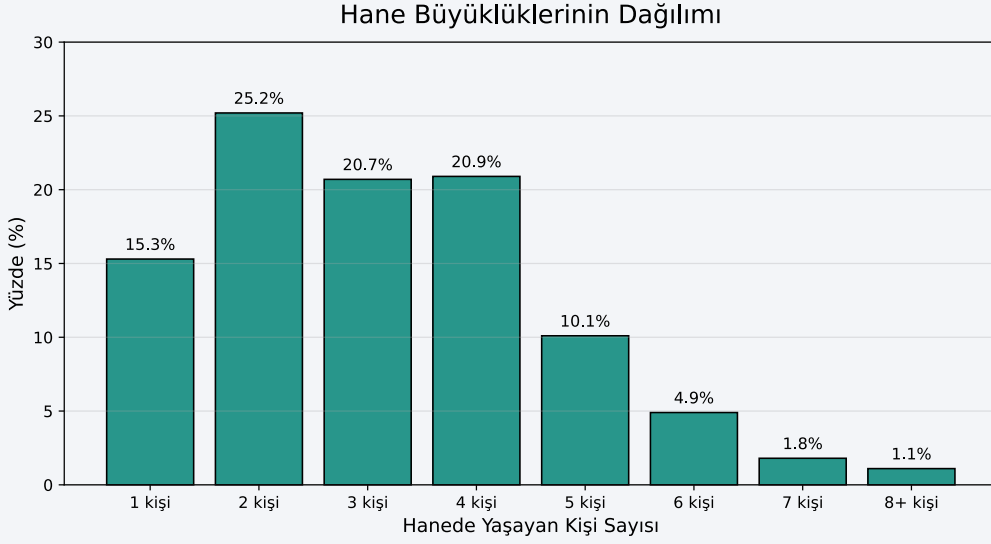
Katılımcıların %26,6’sı evlerinde kendileri dışında üç kişinin yaşadığını belirtmiştir. Bu oran araştırmadaki en yüksek değerdir. Dolayısıyla katılımcıların en büyük bölümü dört kişilik hanelerde yaşamaktadır. Bulgular, Türkiye’de bireylerin önemli bir kısmının ebeveynler ve çocuklardan oluşan orta büyüklükteki aile yapıları içerisinde yaşadığını göstermektedir.

“Katılımcıların kayda değer bir bölümü daha kalabalık hanelerde yaşamaktadır”

Araştırmaya katılanların %16,2’si evlerinde kendileri dışında dört kişi bulunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca %9,5’lik bir kesim beş kişiyle aynı haneyi paylaşmaktadır. Bu sonuçlar, bireylerin önemli bir bölümünün beş ve üzeri kişiden oluşan görece kalabalık hanelerde yaşamını sürdürdüğüne işaret etmektedir.

“Katılımcıların yaklaşık %7’si evlerinde kendileri dışında altı veya daha fazla kişiyle yaşamakta”

Katılımcıların %3,9’u evlerinde kendileri dışında altı kişiyle yaşadığını belirtirken, %1,6’sı yedi kişiyle, diğer %1,6’sı ise sekiz veya daha fazla kişiyle aynı haneyi paylaşmaktadır. Bu bulgular, katılımcıların küçük bir bölümünün oldukça kalabalık yaşam düzenleri içerisinde bulunduğunu göstermektedir. Birlikte yaşanan kişi sayısı arttıkça oranlar kademeli olarak azalmakla birlikte, çok sayıda bireyin aynı haneyi paylaştığı yaşam biçimlerinin toplumsal yapı içerisindeki varlığını sürdürdüğü görülmektedir.

Grafik 8.2: Hane Büyüklüklerinin Dağılımı

“Tek kişilik haneler tüm hanelerin yaklaşık altıda birini oluşturmaktadır”

Grafik 8.1’de bireylerin kendileri dışında kaç kişiyle yaşadıkları incelenirken, Grafik 8.2’de aynı bilgiler kullanılarak hane büyüklüklerinin dağılımı hesaplanmıştır. Bu nedenle tek başına yaşayan bireylerin oranı %4,9 iken, tek kişilik hanelerin toplam haneler içindeki payı %15,3’e yükselmektedir. Başka bir ifadeyle, Türkiye’de yaklaşık her altı haneden biri tek kişiden oluşmaktadır. Bu bulgu, yalnız yaşayan bireylerin nüfus içindeki payı sınırlı olsa da tek kişilik hanelerin hane yapısı içerisinde daha görünür bir yer tuttuğunu göstermektedir.

“En yaygın hane tipi iki kişilik hanelerdir”

Araştırma sonuçlarına göre hanelerin %25,2’si iki kişiden oluşmaktadır. Bu oran, tüm hane büyüklükleri arasında en yüksek değere karşılık gelmektedir. Başka bir ifadeyle, her dört haneden biri iki kişilik bir yapıya sahiptir. Tek kişilik hanelerle birlikte değerlendirildiğinde, küçük ölçekli hanelerin Türkiye’de önemli bir ağırlık taşıdığı görülmektedir.

“Üç ve dört kişilik haneler toplam hanelerin yaklaşık yüzde 42’sini oluşturmaktadır”

Hanelerin %20,7’si üç kişiden, %20,9’u ise dört kişiden oluşmaktadır. Bu iki grup birlikte değerlendirildiğinde toplam oran %41,6’ya ulaşmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’deki hanelerin önemli bir bölümü orta büyüklükteki ailelerden oluşmaktadır. Üç ve dört kişilik hanelerin yaygınlığı, aile yapısının ağırlıklı olarak ebeveynler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile modeli etrafında şekillendiğine işaret etmektedir.

“Beş kişilik haneler her on haneden birine karşılık gelmektedir”

Araştırma bulgularına göre hanelerin %10,1’i beş kişiden oluşmaktadır. Bu oran, beş kişilik hanelerin toplumda kayda değer bir yaygınlığa sahip olduğunu göstermektedir. Dört kişilik hanelere kıyasla daha düşük bir paya sahip olmakla birlikte, beş kişilik aileler Türkiye’deki hane yapısının önemli unsurlarından biri olmaya devam etmektedir.

“Altı ve daha fazla kişiden oluşan haneler toplam hanelerin yaklaşık yüzde 8’ini oluşturmaktadır”

Hanelerin %4,9’u altı kişiden, %1,8’i yedi kişiden ve %1,1’i sekiz veya daha fazla kişiden oluşmaktadır. Bu üç grup birlikte değerlendirildiğinde, altı ve daha fazla kişiden oluşan hanelerin oranı %7,8’e ulaşmaktadır. Hane büyüklüğü arttıkça oranlar kademeli olarak azalsa da kalabalık ailelerin Türkiye’deki hane yapısı içerisinde varlığını sürdürdüğü görülmektedir.

Bölüm Özeti

Bu bölümde yalnızlık olgusuna, önceki bölümlerde ele alınan öznel değerlendirmelerden farklı olarak daha nesnel bir göstergeden yaklaşılmıştır. Araştırmanın önceki kısımlarında bireylerin yalnızlık hissi, sosyal destek algısı veya sosyal ilişkilerine dair değerlendirmeleri gibi öznel deneyimler incelenirken, burada bireylerin fiilen kimlerle ve kaç kişiyle yaşadıkları ele alınmıştır. Birlikte yaşanan kişi sayısı ve hane büyüklüğü, bireyin gündelik hayatında ne ölçüde diğer insanlarla fiziksel ve sosyal etkileşim içerisinde bulunduğunu gösteren önemli göstergelerden biridir. Her ne kadar bir kişiyle aynı hanede yaşamak yalnızlığın tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmese de birlikte yaşama düzenleri yalnızlığın yapısal ve nesnel boyutlarını anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır.

Bulgular, Türkiye’de yalnız yaşayan bireylerin önemli ancak sınırlı bir kesimi oluşturduğunu göstermektedir. Katılımcıların %4,9’u evlerinde yalnız yaşadığını belirtirken, hanelerin %15,3’ünün tek kişiden oluştuğu görülmektedir. Bunun yanında katılımcıların büyük çoğunluğu bir veya daha fazla kişiyle aynı haneyi paylaşmaktadır. Özellikle dört kişilik hanelerin en yaygın hane tipi olması ve üç ile dört kişilik hanelerin toplam hanelerin yaklaşık %42’sini oluşturması, Türkiye’de aile temelli yaşam düzenlerinin güçlü bir şekilde varlığını sürdürdüğüne işaret etmektedir. Kalabalık hanelerin oranı daha düşük olmakla birlikte, altı ve daha fazla kişiden oluşan hanelerin toplam payının yaklaşık %8 düzeyinde olması da geniş aile yapılarının tamamen ortadan kalkmadığını göstermektedir.

Bu sonuçlar, Türkiye’de yalnızlığın nesnel boyutuna ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Yalnızlık araştırmalarında bireyin kaç kişiyle yaşadığı, tek başına yaşayıp yaşamadığı ve hane içerisindeki sosyal temas imkanları temel göstergeler arasında kabul edilmektedir. Bulgular, tek kişilik hanelerin ve yalnız yaşayan bireylerin varlığına rağmen nüfusun büyük bölümünün birden fazla kişiyle aynı haneyi paylaştığını göstermektedir. Özellikle iki, üç ve dört kişilik hanelerin yaygınlığı, bireylerin gündelik yaşamlarını büyük ölçüde başkalarıyla birlikte sürdürdüklerine işaret etmektedir. Bu tablo, Türkiye’de yalnızlığın nesnel göstergeleri açısından değerlendirildiğinde, bireylerin önemli bir bölümünün günlük yaşamında düzenli yüz yüze sosyal etkileşim imkânına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte her 20 katılımcıdan birinin yalnız yaşaması ve hanelerin yaklaşık altıda birinin tek kişiden oluşması, yalnızlığın nesnel boyutu bakımından göz ardı edilmemesi gereken bir kesimin varlığına işaret etmektedir. Bu nedenle yalnızlık olgusunu anlamaya yönelik değerlendirmelerde, bireylerin öznel yalnızlık deneyimlerinin yanı sıra hane yapısı ve birlikte yaşama düzenleri gibi yapısal göstergelerin de dikkate alınması önem taşımaktadır.

Bölüm 9: Sonuç

Bu araştırma, Türkiye’de yalnızlık ve sosyal izolasyonun toplumun farklı kesimlerinde nasıl deneyimlendiğine dair kapsamlı bir tablo ortaya koymaktadır. TGSS 2024 verileri temelinde hazırlanan bulgular, yalnızlığın yalnızca bireysel bir duygu değil; sosyal ilişkiler, ekonomik koşullar, toplumsal eşitsizlikler ve gündelik yaşam deneyimleriyle doğrudan bağlantılı yapısal bir mesele haline geldiğini göstermektedir. Araştırma sonuçları, bireylerin önemli bir bölümünün yalnızlık hissini düzenli olarak yaşadığını, sosyal hayata katılım konusunda kendisini geri planda gördüğünü ve sosyal destek ağlarını sınırlı hissettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, Türkiye’de sosyal bağların tamamen çözülmediğini; ancak belirli toplumsal gruplar açısından giderek daha kırılgan hale geldiğini düşündürmektedir.

Araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, yalnızlığın toplumun geniş kesimlerinde yaygın bir deneyim haline gelmiş olmasıdır. Katılımcıların yalnızca sınırlı bir bölümü kendisini hiç yalnız hissetmediğini belirtirken, toplumun önemli bir kısmı yalnızlığı ara sıra, düzenli biçimde ya da sürekli yaşadığını ifade etmektedir. Özellikle her beş kişiden birinden fazlasının yalnızlığı çoğu zaman veya her zaman hissettiğini belirtmesi dikkat çekicidir. Bu tablo, yalnızlığın artık yalnızca belirli bireylerin yaşadığı istisnai bir durum değil; gündelik hayatın hissedilir ve yaygın bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Yalnızlığın bu ölçüde yaygınlaşması, bireylerin sosyal bağlar, aidiyet hissi ve toplumsal destek mekanizmaları açısından daha kırılgan deneyimler yaşadığını düşündürmektedir.

Bulgular, yalnızlığın toplumun tüm kesimlerinde eşit biçimde dağılmadığını; bazı grupların bu deneyimi daha yoğun yaşadığını göstermektedir. Özellikle gençler, kadınlar, düşük gelir grupları ve düşük eğitim seviyesine sahip bireyler yalnızlık açısından daha kırılgan görünmektedir. Genç yaş gruplarında yalnızlığı sık yaşadığını belirtenlerin oranı dikkat çekici seviyelere ulaşmaktadır. Bu durum, gençlerin sosyal çevrelere sahip olmasına rağmen kendilerini daha yalnız hissettiğine işaret etmektedir. Gelecek kaygısı, ekonomik belirsizlikler, güvencesiz çalışma koşulları ve dijitalleşen ilişkilerin yüzeyselleşmesi gibi unsurlar, gençlerin yalnızlık hissini artıran faktörler arasında değerlendirilebilir. Benzer biçimde kadınların yalnızlığı erkeklere kıyasla daha yoğun hissetmesi, bakım yükleri, toplumsal roller ve sosyal hayata katılım imkanlarındaki eşitsizliklerle ilişkili görünmektedir.

Araştırmanın önemli sonuçlarından biri de ekonomik eşitsizliklerin yalnızlık ve sosyal izolasyon üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu göstermesidir. Gelir düzeyi düştükçe yalnızlığı yoğun yaşayanların oranı belirgin biçimde artmaktadır. Düşük gelir gruplarında bireylerin hem sosyal hayata daha az katıldığı hem de daha sınırlı sosyal destek ağlarına sahip olduğu görülmektedir. Özellikle ekonomik olarak kırılgan grupların, ihtiyaç anlarında destek bulma konusunda da daha güvensiz hissetmesi dikkat çekmektedir. Maddi destek bulmanın zor olduğunu düşünenlerin oranı düşük gelir gruplarında belirgin biçimde yükselmektedir. Bu durum, ekonomik yoksunluğun yalnızca maddi yaşam koşullarını değil; sosyal ilişkilerin gücünü, güven duygusunu ve toplumsal aidiyeti de etkilediğini göstermektedir. Başka bir ifadeyle yalnızlık, ekonomik eşitsizliklerden bağımsız düşünülebilecek bireysel bir mesele değildir.

Araştırma sonuçları, sosyal destek ağlarının bireylerin yalnızlık deneyiminde belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktadır. Hayatında kişisel ve özel meselelerini paylaşabileceği hiç kimsenin olmadığını söyleyenlerin oranı dikkat çekici düzeydedir. Özellikle ileri yaş gruplarında, düşük gelir seviyesine sahip bireylerde ve düşük eğitim gruplarında bu oran daha da yükselmektedir. Bu durum, sosyal izolasyonun yalnızca “yalnız hissetmek” değil; aynı zamanda güven ilişkilerinin zayıflaması ve duygusal destek mekanizmalarının daralması anlamına geldiğini

göstermektedir. Yakın ilişki ağlarının sınırlı olması, bireylerin zor zamanlarda dayanabilecekleri sosyal kaynakları da azaltmaktadır.

Bulgular, aile ve yakın sosyal ilişkilerin yalnızlığa karşı önemli bir koruma alanı sunduğunu da göstermektedir. Evli bireylerin yalnızlığı daha düşük düzeyde yaşaması, aile ilişkilerinin sosyal destek açısından taşıdığı önemi ortaya koymaktadır. Buna karşılık boşanmış veya eşini kaybetmiş bireyler hem yalnızlık hissi hem de sosyal destek eksikliği açısından en kırılgan gruplar arasında yer almaktadır. Benzer şekilde düzenli arkadaş ilişkileri ve sık sosyal temaslar, bireylerin yalnızlık hissini azaltan temel unsurlar arasında görünmektedir. Araştırmada arkadaşlarla düzenli görüşme oranlarının oldukça yüksek olması, arkadaşlık ilişkilerinin günümüz Türkiye’inde sosyal bağların merkezinde yer aldığını düşündürmektedir.

Komşuluk ve akrabalık ilişkileri açısından elde edilen bulgular ise Türkiye’de geleneksel sosyal bağların tamamen ortadan kalkmadığını; ancak dönüşüm geçirdiğini göstermektedir. Özellikle kırsal bölgelerde ve bazı Karadeniz bölgelerinde sosyal dayanışma ağlarının daha güçlü hissedildiği dikkat çekmektedir. Buna karşılık büyük kentlerde bireylerin sosyal destek ağlarını daha kırılgan gördüğü anlaşılmaktadır. Ancak yerleşim yerleri arasındaki farkların çok keskin olmaması önemlidir. Bu durum, yalnızlığın yalnızca büyük şehir yaşamının sonucu olmadığını; toplumun farklı yaşam alanlarında benzer biçimlerde hissedilebildiğini göstermektedir.

Araştırmanın ortaya koyduğu bir diğer önemli sonuç, bireylerin sosyal hayata katılım konusunda kendilerini geri planda hissetmesidir. Katılımcıların yarısından fazlası sosyal etkinliklere yaşitlarından daha az katıldığını düşünmektedir. Bu bulgu, yalnızlığın yalnızca duygusal bir durum değil; toplumsal hayata katılım düzeyiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Sosyal etkinliklere katılımın özellikle düşük gelir ve düşük eğitim gruplarında daha sınırlı hissedilmesi, ekonomik ve kültürel eşitsizliklerin sosyal yaşam üzerindeki etkisini görünür hale getirmektedir. Sosyal hayata katılım imkanlarının sınırlanması, bireylerin aidiyet hissini zayıflatılabilmekte ve toplumsal izolasyonu derinleştirebilmektedir.

Araştırma genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye’de sosyal bağların tamamen çözülmeyeceği; ancak özellikle ekonomik ve toplumsal kırılganlıkların arttığı alanlarda daha zayıf hale geldiği görülmektedir. İnsanlar hâlâ aileleriyle, arkadaşlarıyla ve yakın çevreleriyle güçlü ilişkiler kurmaya devam etmektedir. Ancak bu ilişkilerin niteliği, sürekliliği ve sağladığı güven hissi toplumsal eşitsizliklere bağlı olarak farklılaşmaktadır. Özellikle düşük gelir grupları, gençler, yalnız yaşayan bireyler ve sosyal destek ağları daralmış kesimler açısından yalnızlık daha derin ve daha kalıcı bir deneyime dönüşebilmektedir.

Bu bulgular, yalnızlık ve sosyal izolasyonun yalnızca bireylerin kişisel yaşamlarına ilişkin bir mesele olarak ele alınamayacağını göstermektedir. Sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi, toplumsal dayanışmanın artırılması, kamusal sosyal alanların yaygınlaştırılması ve özellikle kırılgan grupların sosyal hayata katılımını destekleyen politikaların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Yalnızlık, bireyin tek başına çözebileceği bir mesele olmaktan çok; toplumsal yapı, ekonomik koşullar ve sosyal imkanlarla şekillenen kolektif bir deneyimdir. Bu nedenle yalnızlıkla mücadele yalnızca psikolojik destek politikalarıyla değil; sosyal politika, kent yaşamı, çalışma hayatı, kültürel katılım ve toplumsal dayanışma alanlarında bütüncül yaklaşımlarla ele alınmalıdır.

Bu raporda yalnızlığın yalnızca öznel boyutları değil, bireylerin yaşam koşullarına ilişkin nesnel göstergeler de incelenmiştir. Birlikte yaşama düzenleri değerlendirildiğinde, Türkiye’de bireylerin büyük çoğunluğunun birden fazla kişiyle aynı haneyi paylaştığı görülmektedir. Dört kişilik haneler en yaygın hane tipi olup, üç ve dört kişilik haneler toplam hanelerin yaklaşık %42’sini oluşturmaktadır. Buna karşılık katılımcıların %4,9’u yalnız yaşadığını belirtirken, tek kişilik hanelerin

oranı %15,3'tür. Bu bulgular, aile temelli yaşamın yaygınlığını koruduğunu, ancak yalnız yaşayan bireylerin ve tek kişilik hanelerin de yalnızlığın nesnel boyutu açısından göz ardı edilmeyecek bir büyüklüğe ulaştığını göstermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, Türkiye'de yalnızlık ve sosyal izolasyonun görünenden daha yaygın, daha derin ve daha toplumsal bir mesele olduğunu ortaya koymaktadır. Toplumun önemli bir bölümü farklı düzeylerde yalnızlık yaşamakta; sosyal destek ağlarını sınırlı görmekte ve sosyal hayata katılım konusunda kendisini geri planda hissetmektedir. Bununla birlikte güçlü aile bağları, arkadaş ilişkileri ve gündelik dayanışma ağları hâlâ önemli bir koruyucu işlev görmektedir. Önümüzdeki dönemde sosyal bağları güçlendiren, bireylerin toplumsal yaşama katılımını artıran ve özellikle kırılgan grupları destekleyen politikaların geliştirilmesi, yalnızlık ve sosyal izolasyonun toplumsal etkilerini azaltmak açısından kritik önem taşımaktadır.

Yapay Zekâ Kullanımı Hakkında

Bu raporun hazırlanma sürecinde yapay zekâ destekli araçlardan yararlanılmıştır. Yapay zekâ uygulamaları; metin düzenleme, dil kontrolü, anlatımın sadeleştirilmesi, bulguların özetlenmesi ve raporlamanın akışının desteklenmesi amacıyla kullanılmıştır. Bununla birlikte raporda yer alan tüm değerlendirmeler, yorumlar, analizler ve nihai içerik araştırmacı tarafından gözden geçirilmiş, doğrulanmış ve son hali verilmiştir.

Raporda kullanılan veri analizleri ve bulgular TGSS 2024 araştırma verilerine dayanmaktadır. Yapay zekâ araçları herhangi bir veri üretmemiş, araştırma sonuçlarını değiştirmemiş veya bağımsız bir analiz gerçekleştirmemiştir. Yapay zekâ yalnızca yazım ve raporlama sürecini destekleyen yardımcı bir araç olarak kullanılmıştır.

Bu rapor, Türkiye Genel Sosyal Saha Araştırması (TGSS) 2024 verilerini kullanarak Türkiye’de yalnızlık ve sosyal izolasyonun güncel görünümünü incelemektedir. Çalışmada yalnızlık hissi, yakın ilişki ağları, ihtiyaç anlarında sosyal destek bulabilme imkânları, sosyal etkinliklere katılım, sosyal temas sıklığı, sosyal ilişkilerden duyulan memnuniyet, sosyal hayat memnuniyeti ve hane yapıları birlikte ele alınmıştır.

Bulgular, yalnızlık hissinin toplumun geniş kesiminde, farklı düzeylerde deneyimlendiğini göstermektedir. Katılımcıların önemli bir bölümü yalnızlığı en azından ara sıra yaşadığını belirtirken, diğer bir kesim yalnızlığı çoğu zaman veya sürekli hissettiğini ifade etmektedir. Kadınlar, gençler, düşük gelir ve eğitim düzeyine sahip bireyler, boşanmış veya eşini kaybetmiş kişiler; yalnızlık hissi ve sosyal kırılganlığın daha yaygın görüldüğü kesimler olarak göze çarpmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre yalnızlık hissi; sosyal destek ağlarının büyüklüğü, sosyal ilişkilerin niteliği ve sosyal yaşama katılım göstergeleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Bu durum, yalnızlık hissinin çok boyutlu bir olgu olduğunu göstermektedir. Bulgular ayrıca ekonomik ve sosyal koşullar ile yalnızlık ve sosyal izolasyon göstergeleri arasında dikkate değer farklılıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır.

VERİLERLE TÜRKİYE’DE YALNIZLIK VE SOSYAL İZOLASYON TGSS 2024

